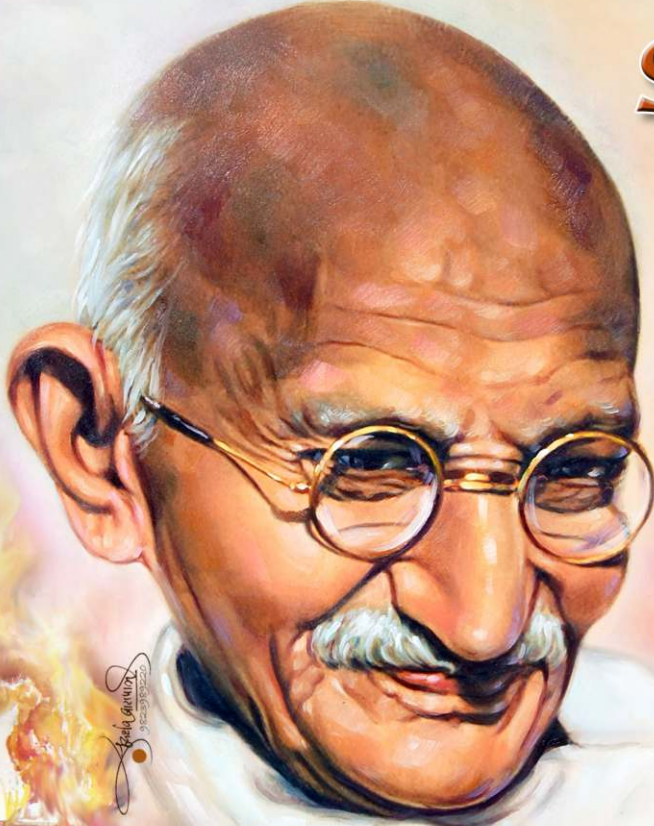

शब्दगंधा

२०१८-१९

महात्मा गांधी १५० वी
जयंती विशेषांक

सर्वोदय शिक्षण मंडळ, चंद्रपूर द्वारा संचालित

सरदार पटेल महाविद्यालय

मनोहरभाई पटेल परिसर, गंजवार्ड, चंद्रपूर - ४४२ ४०२

REACCREDITED AT 'A' GRADE BY NAAC (CGPA 3.05, Third Cycle)

Email : chdspm@gmail.com | Web Site : www.spm.ac.in

In 'Inaugural Function of Wooden Badminton Court & Felicitation of Outstanding Sports person Programme' delivering a speech Shri Hansraj Ahir(M.P)

मराठी अर्थशास्त्र परिषदेचे ४२ वे राष्ट्रीय अधिवेशन दिनांक १७,१८ आणि १९ नोव्हेंबर २०१८ ला आयोजित करण्यात आले. त्यानिमित्ताने उद्घाटनप्रसंगी अर्थात या स्मरणीकेचे प्रकाशन कार्यक्रमाचे प्रमुख अतिथी मा. ना.श्री. सुधीरभाऊ मुनगंटीवार (अर्थ नियोजन व वनमंत्री म. तथा पालकमंत्री जि.चंद्रपूर) यांच्या हस्ते करण्यात आले

दि. ५ जाने. २०१९ रोजी राष्ट्रीय सेवा योजना महा. विशेष शिबिराच्या उद्घाटन प्रसंगी मार्गदर्शन करतांना सर्वोदय शिक्षण मंडळाच्या अध्यक्ष मा. श्रीमती सुधाताई शां. पोटदुखे सोबत गों. वि. चे माजी कुलगुरू, डॉ. किर्तीवर्धन दिक्षित, गो.वि. रासेयोचे संचालक डॉ. नरेश मडावी, प्रा. डॉ. आर.पी. इंगोले

गुणवंत गौरव सोहळ्यात मार्गदर्शन करतांना गोंडवाना विद्यापीठाचे माजी कुलगुरू डॉ. किर्तीवर्धन दिक्षीत व मंचावर उपस्थित तहसिलदार श्री.माने व इतर मान्यवर

आमचे श्रद्धेय

स्व. श्री शांतारामजी पोटदुखरे यांना
विनम्र आदरांजली !

अजात शत्रू म्हणूनी, गौरवितात सारे । सर्वास आपला तू, विझती जिथे निखारे ॥

आमचे मार्गदर्शक

डॉ. आर. पी. इंगोले

प्राचार्य

सरदार पटेल महाविद्यालय, चंद्रपूर

शब्दगंधा

वार्षिकांक २०१८-२०१९

महात्मा गांधी १५० वी जयंती विशेषांक

मार्गदर्शक
प्राचार्य डॉ. आर. पी. इंगोले

संपादक शब्दगंधा
डॉ. शैलेन्द्र कुमार शुक्ल
हिंदी विभाग

सहसंपादक शब्दगंधा
डॉ. विद्याधर बन्सोड
मराठी विभागप्रमुख

सहसंपादक शब्दगंधा
प्रा. प्रफुलकुमार वैद्य
इंग्रजी विभाग

सहसंपादक शब्दगंधा
प्रा. भारती दिखीत
संगणक विभाग

सर्वोदय शिक्षण मंडळ, चंद्रपूर द्वारा संचालित

सरदार पटेल महाविद्यालय, चंद्रपूर

मनोहरभाई पटेल परिसर, गंजवार्ड, चंद्रपूर - ४४२ ४०२

REACCREDITED AT 'A' GRADE BY NAAC (CGPA 3.05, Third Cycle)

Email : chdspm@gmail.com | Web Site : www.spm.ac.in

वार्षिकांक २०१८-१९

महात्मा गांधी १५० वी जयंती विशेषांक

प्रकाशक :

प्राचार्य डॉ. आर. पी. इंगोले
सरदार पटेल महाविद्यालय, चंद्रपूर

विद्यार्थी संपादक मंडळ :

- कु. पायल एम. वनकर
- कु. काजल एम. वनकर
- राणाप्रताप ठाकुर
- कु. रोशनी पांडेय
- कु. शिवानी यादव
- कु. माहेश्वरी भगत

मांडणी मार्गदर्शक :

डॉ. एस.व्ही माधमशेट्टीवार
उपप्राचार्य

अक्षर जुळणी व मुद्रण :

सीवली ग्राफीक्स, नागपूर
मोबा. ९८८१७१२१४९

संदेश

राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज नागपूर विद्यापीठ व गोंडवाना विद्यापीठ गडचिरोली या दोन्ही विद्यापीठात सरदार पटेल महाविद्यालयाने सर्वोत्तम स्थान निर्माण केले आहे. महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांच्या वाचन व लेखन कौशल्याचा विकास व्हावा म्हणून 'शब्दगंधा' या वार्षिकांकाचे प्रकाशन होत आहे याचा मला आनंद आहे.

हे आपणास 'शब्दगंधा' या वार्षिकांकाचे प्रकाशन होत आहे याचा मला आनंद आहे. हे आपणास हे सांगू इच्छिते की सरदार पटेल महाविद्यालय, चंद्रपूर हे सर्वोदय शिक्षण मंडळातर्फे चालविण्यात येणाऱ्या संस्थापैकी सर्वात मोठे व महत्वाचे केंद्र आहे. गोंडवाना विद्यापीठ, गडचिरोली मधील सर्वात जास्त मेरीट घेण्याचा विद्यार्थ्यांचा बहुमान सरदार पटेल महाविद्यालयाला आहे. या महाविद्यालयात पंचवीस विषय हे पदव्युत्तर शिक्षणाचे आहेत. पूर्व विदर्भाचा शैक्षणिक व सांस्कृतिकदृष्ट्या मागासलेल्या भागात विद्यापीठात सर्वात जास्त मेरीट घेण्याचा विद्यार्थ्यांचा बहुमान सरदार पटेल महाविद्यालयाला आहे. या महाविद्यालयात पंचविस विषय हे पदव्युत्तर शिक्षणाचे आहेत. पूर्व विदर्भाचा शैक्षणिक व सांस्कृतिकदृष्ट्या मागासलेल्या भागात विद्यापीठीय शिक्षण देणारी ही महत्वाची संस्था आहे. या महाविद्यालयात बायोटेक्नॉलॉजी, मायक्रोबायोलॉजी, इंटरियर डिझायनिंग, फॅशन डिझायनिंग, मास कम्युनिकेशन आदि नवीन विषय विद्यार्थ्यांच्या गरजा लक्षात घेऊन उघडण्यात आलेले आहेत. मास्टर ऑफ कम्प्युटर अप्लिकेशन ही अखिल भारताच्या पातळीवरील संस्था निर्माण केलेली आहे. या महाविद्यालयात पदवी व पदव्युत्तर भागात मुलांपेक्षा मुलींची संख्या जास्त आहे. पालकवर्ग मुलींना या महाविद्यालयात विश्वासाने पाठवतात. येथील शैक्षणिक कार्याची पालकवर्ग दखल घेतात. महाविद्यालयात माजी विद्यार्थ्यांची रजिस्टर्ड संघटना आहे. त्यांना महाविद्यालयाच्या उभारणीस स्वयंप्रेरणेने हातभार लागतो. चंद्रपूरच्या नागरिकांचे औदार्य लाभते ही अभिमानाची गोष्ट आहे.

भारताचे पहिले उपपंतप्रधान सरदार वल्लभभाई पटेल यांचे नाव या महाविद्यालयाला देण्यात आले. या महाविद्यालयाला मदत करणाऱ्यांमध्ये छोटुभाई पटेल, स्व. स्वातंत्र्यसंग्राम सैनिक निळकंठराव बुरडकर व त्यांच्या पत्नी श्रीमती शेवंताबाई बुरडकर, स्व. जयंत मामीडवार, दत्तात्रय मामीडवार आणि बंधूच्या मदतीचा कृतज्ञतापूर्वक उल्लेख करू इच्छिते. सर्वोदय शिक्षण मंडळातील माझे सहकारी यांची हे मंडळ पुढे नेण्यात खूप मदत होत आहे. हा उल्लेख मी कृतज्ञतेने करू इच्छिते. माझी पती व संस्थेचे अध्यक्ष यांच्या निधनाने संस्थेची फार मोठी पोकळी निर्माण झालेली आहे. अध्यक्षपदाची जबाबदारी माझ्यावर आलेली आहे व मी ती स्वीकारली

महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. पी. इंगोले व त्यांचे सर्व सहकारी यांनी या महाविद्यालयास शैक्षणिकदृष्ट्या व प्रशासकीयदृष्ट्या पुढे नेले. त्याबद्दल ते अभिनंदनास पात्र आहेत. त्यांच्याच परिश्रमांमुळे NAAC या राष्ट्रीयस्तरावरील पूनर्मूल्यांकन समितीने महाविद्यालयाला CGPA 3.05 'A' Grade दिलेले आहे.

विद्यार्थ्यांनी शैक्षणिक, सांस्कृतिक खेळ व मनोरंजन यांमध्ये प्राविण्य मिळविलेले आहे. याबद्दल त्यांचे अभिनंदन करते. महात्मा गांधी जन्मशताब्दि संकल्पनेवरील महाविद्यालयाच्या 'शब्दगंधा' या वार्षिकांकास शुभेच्छा देते.

श्रीमती सुधाताई शांताराम पोटदुखे

मनोगत

सरदार पटेल महाविद्यालयात होणाऱ्या साऱ्याच उपक्रमांचा केंद्रबिंदू विद्यार्थी आहे. विद्यार्थ्यांमध्ये भाषा, वाङ्मय, समाजकार्य व लेखन यांची आवड निर्माण व्हावी, नव निर्मितीची चालना त्यांच्या मनात निर्माण व्हावी याउद्देशाने “शब्दगंधा” हा वार्षिकांक दरवर्षी प्रकाशित होतो. याचा मला अभिमान वाटतो.

सरदार पटेल महाविद्यालयाचा लौकिक महाराष्ट्रभर पसरलेला आहे. गोंडवाना विद्यापीठ गडचिरोली यात सर्वश्रेष्ठ महाविद्यालयांमध्ये सरदार पटेल महाविद्यालयाची गणना होते. राष्ट्रीय स्तरावरील नॅक पूनर्मूल्यांकनात CGPA 3.05 by NAAC 'A' Grade महाविद्यालयाने प्राप्त केला.

महाविद्यालयात आज पदवी व पदव्युत्तर पन्नास शाखांमध्ये व अध्यापनाचे कार्य सुरू आहे. जवळ-जवळ साडेसहा हजार विद्यार्थी शिक्षणाचा लाभ घेत आहेत. महाविद्यालयाचा विकास केवळ संख्यात्मक नाहीतर तो गुणात्मक आहे. मागील वर्षी आमच्या महाविद्यालयातील ५६ विद्यार्थी मेरीट यादीत तसेच २ विद्यार्थ्यांनी सुवर्णपदके प्राप्त केली.

या अंकामध्ये महात्मा गांधीच्या १५० व्या जयंतीनिमित्त विशेषांक काढावयाचे ठरविले आहे. या शब्दगंधाने विद्यार्थ्यांना लेखनासाठी हक्काचे व्यासपीठ मिळवून दिले. महाविद्यालयातील चालु वर्षात झालेल्या विविध देखण्या कार्यक्रमाचे प्रतिबिंब छायाचित्रांच्या रूपाने प्रकट झालेले आहे.

विद्यार्थ्यांच्या संशोधक जिज्ञासेतून व अथक परिश्रमातून या वर्षाची ‘शब्दगंधा’ सुगंधीत झालेली आहे. याबाबत शब्दगंधाच्या संपादक मंडळाचे मी अभिनंदन करतो व सर्वांना शुभेच्छा देतो.

शब्दगंधास मनःपूर्वक शुभेच्छा!

प्राचार्य

डॉ. आर.पी. इंगोले

संपादकीय

सरदार वल्लभभाई पटेल के आदर्शों पर आधारित चंद्रपुर में छात्र-छात्राओं को उच्च संस्कार प्रदान करने एवं स्वावलंबन की दिशा में आत्मनिर्भर बनाने के उद्देश्य से सरदार पटेल महाविद्यालय की स्थापना की गयी। सर्वोदय शिक्षा मंडळ ने १९७० में आदिवासी बहूल जिले में शिक्षा की दिशा में सर्वोदय शिक्षा मंडळ के संस्थापक अध्यक्ष मा. श्री. शांताराम जी पोटदुखे (भूतपूर्व केन्द्रीय अर्थ राज्यमंत्री) ने जो बीजारोपन किया वह आज विशाल वटवृक्ष के रूप में अपनी शीतल छाया दे रहा है। यहाँ कला, वाणिज्य, विज्ञान संकाय में स्नातक और स्नानकोत्तर के साथ साथ बी.सी.पी.; बी.एम.सी., बी.एफ.डी, जनसंवाद, ग्रंथालयशास्त्र, एम.फिल के अतिरिक्त यु.जी.सी. द्वारा अनुदानित अनेक पाठ्यक्रम सुचारू रूप से चल रहे हैं।

सरदार पटेल महाविद्यालय, चंद्रपुर व सर्वोदय शिक्षण मंडळ की अध्यक्ष रहे आ. शांताराम जी पोटदुखे के स्वर्गवास की समाचार हम सभी के लिए अत्यंत दुःखद है। उनका जीवन एक ध्येय समर्पित तथा समाज में शिक्षा के प्रति संवेदनशील रहा है। उनके नेतृत्व में किया गया कार्य हम सभी के अंतःकरण में सदा ही स्मृति में रहेगा। सरदार पटेल महाविद्यालय परिवारजनों एव स्नेहीजनों को इस दुःखद घड़ी पर हम अपनी संवेदना प्रकट करते हैं। हम सभी स्वयंसेवकों की ओर से व शब्दगंधा संपादक मंडळ की ओर से उने श्रद्धांजली अर्पण करते है। ईश्वर उनकी पवित्र आत्मा को शांति एवं सद्गति प्रदान करे।

महात्मा गांधी जी का जन्म २ अक्टूबर १८६९ और मृत्यु ३० जनवरी १९४८ को हुई। भारत ही नहीं पूरी दुनिया में उनकी १५० वी जयंती का आयोजन बडे उत्साह के साथ समय-समय पर आयोजित किया जा रहा है।

महात्मा गांधी के विचारों को दुनिया ने स्वीकार किया। अहिंसा और सत्य के रास्ते पर चलकर देश को आजादी दिलाने वाले महात्मा गांधी की प्रासंगिता आज भी उतनी है जितनी उस दौर में थी। गांधीजी भारत एवं भारती स्वतंत्रता के आंदोलन के एक पुरुष राजनीतिक एवं अध्यात्मिक नेता थे। राजनीतिक और सामाजिक प्रगति की प्राप्ति और अपने अहिंसक विरोध के सिद्धांत के लिए उन्हें अंतर्राष्ट्रीय ख्याति प्राप्त हुई। विश्व पटलपर महात्मागांधी सिर्फ एक नाम नहीं अपितु शांति और

अहिंसा का प्रतिक है। ऐसे शांति और अहिंसा के पुजारी के १५० वी जयंती पर हमारे महाविद्यालयने 'महात्मा गांधी शांति और अहिंसा' के नाम से विशेष विशेषांक का प्रकाशन कर रहा है। जिसमें महाविद्यालय के विद्यार्थियों की लेखनी का विशेष सहयोग प्राप्त हुआ।

शब्दगंधा के इस अंक में जिन-जिन विद्यार्थियों ने अपने प्रबोधनात्मक एवं ज्ञानार्जनात्मक आलेखों को लिखा एवं संग्रह किया वे सब बधाई के पात्र हैं। आगामी अंक में विद्यार्थियों से यही आशा है कि वे अपने शब्दगंधा में इसी प्रकार उच्चकोटी के वैचारिक, आलेख, निबंध, कहानी, जीवनी और कविता इत्यादि देते रहे। शब्दगंधा में प्रकाशित लेखों का अपना अस्तित्व है। सभी लेखक विद्यार्थियों की उदारता एवं महानता ही नहीं बल्कि सदैव सहयोग की कामना के साथ कृतज्ञता व्यक्त करता हूँ। कुछ लेखों को स्थानाभाव के कारण प्रकाशित नहीं कर सका हूँ जिसके लिए खेद है।

महाविद्यालय चहुमुखी विकास की ओर अग्रसर है। हमारे महाविद्यालय के प्राचार्य डॉ. आर.पी. इंगोले एवं सर्वोदय शिक्षण मंडळ की नवनिर्वाचित अध्यक्ष श्रीमती सुधाताई शांताराम पोटदुखे का महत्वपूर्ण योगदान है। अतः आपके सतत प्रेरणा देने एवं मार्गदर्शन हेतु मैं अपना शतशः आभार व्यक्त करता हूँ।

संपादकीय मंडळ मराठी विभाग के डॉ. विद्याधर बन्सोड, अंग्रेजी विभाग के प्रा.प्रफुल कुमार वैद्य, प्रा. भारती दीखित और शब्दगंधा के विशेष मार्गदर्शक उपप्राचार्य डॉ. स्वप्नील माधमसेट्टीवार तथा सभी विद्यार्थी मित्रों सदस्यों का आभारी हूँ, जिनके सहयोग और कार्यक्षमता के कारण ही शब्दगंधा का प्रकाशन हो सका है। अंत में सिवली ग्राफिक्स, नागपूर के प्रकाशक को साधुवाद देता हूँ कि जिनमें सक्रिय प्रकाशन प्रभारी होने के कारण शब्दगंधा समय से प्रकाश में आ सकी है शब्दगंधा का कलात्मक मुखपृष्ठ बनाने के लिए मैं श्री सुदर्शन बारापात्रे को धन्यवाद देता हूँ और इसका विमोचन कराने का अनुभव कर रहा हूँ।

एक बात और। यह अंक आपके मनोरंजन के लिए नहीं है। इसके लिए न तो साधनों का अभाव है, न अवसरों की कमी। आपका सचेतन विश्व चेतन से जुड़कर अपनी परिवेशगत जटिलता को समझे, उसके निराकरण के लिए साहस के साथ आगे आये और अपने को समर्थ सिद्ध करें। ऐसी शक्ति प्राप्त करने के लिए आप सत्तप्रेरित हो, यही आपकी 'शब्दगंधा' की कामना है। यदि इस हेतु आप में रंचमात्र रक्त संचरण हुआ, हृदय का स्पंदन बढ़ा और मस्तिष्क के तंतुओं में झंकार उठी, तो सारा प्रयास सार्थक हो जायेगा। आपकी शब्दगंधा का यही आह्वान और संकल्प है.....

“जाति, लिंग, भाषा, प्रांत के आधार पर

परस्पर कोई भेदभाव न बरतेंगे।

हम वह व्यवहार नहीं करेंगे,

जो दूसरों के लिए पसंद नहीं है।

स्मरणिका में अशुद्धिया संभावित है जिसके लिए आप सहृदय पाठक बंधु क्षमा करेंगे। ऐसा पूर्ण विश्वास है। आनेवाले सत्र की मंगलकामनाओं के साथ २०१८-२०१९ की शब्दगंधा का यह वार्षिकांक आप पाठक वृंद को सादर समर्पित है।

धन्यवाद !

डॉ. शैलेन्द्रकुमार शुक्ल

संपादक

(शब्दगंधा प्रमुख)

मराठी विभाग

१. ये थोरवी श्रमासी	गदिमा	९
२. महात्मा गांधीजींचे शैक्षणिक विचार...!	सुरज पत्रु दहागावकर	१०
३. महात्मा गांधीजींचे अहिंसेसंबंधीचे विचार...!	कु. शुभांगी एकरे	१२
४. असे होते गांधीजी	कु. पुजा सुभाष डाखरे	१४
५. महात्मा गांधीचे आर्थिक विचार	कोमल गणपत गौरकार	१५
६. महात्मा गांधी यांचे स्वातंत्र्याविषयी योगदान	प्रतिक गुलाबराव गेडाम	१७
७. महात्मा गांधी आमचे प्रेरणास्त्रोत	शंकर रामकृष्ण वांदरे	१९

हिन्दी विभाग

१. गांधीजी	अंजली सत्यप्रकाश दुबे	२०
२. ऐसा था मोहनदास करमचंद गांधी से महात्मा गांधी बनने तक का सफर	कु. पूजा सिंह	२१
३. आदर्श जीवन	स्वप्नील सुधिर बैस	२२
४. साबरमती के संत तुने कर दिया कमाल।	कु. अरूंधती राजभर	२४
५. महात्मा गांधी	कु. सोनम यादव	२५
६. महात्मा गांधी की अहिंसा नीति	कु. अंजू साहू	३१
७. बापू, मोहनदास करमचंद गांधी	सुमती अमर राँय	३३
८. गांधी का भारत हर्षाया	रवीना र. साहु	३३
९. महात्मा गांधी	कु. पायल एम. वनकर	३४
१०. महात्मा गांधी के अनमोल विचार	शिफा.एम. सय्यद	३५

इंग्रजी विभाग

1. Universal	Devdrakshanam Govinden	36
2. Gandhi : My Inspiration	Shifa M. Sayyad	37
3. Gandhi and his Literary Contribution	Mrinal Bharti	38
4. Role of Gandhiji in India's Freedom Struggle	Mansi V. Sorte	40
5. Role of Gandhi in Freedom Struggle of India	Sonal N. Dhakate	
6. Bapu	Satish Awari	43
7. Gandhi: Simple living and High Thinking	Divjot Barmi	44
8. Gandhi: A Pioneer of Independence	Kajal Madavi-	44

9.	Usefulness of Mahatma Gandhi's Thought	Satish Awari	46
10.	Please Read and Think	Shankar R. Wandhare	48
11.	M. K.Gandhi	Shivani G. Sutrave	50
12.	Gandhi's Attitudes to Religion	Ayushi Mohan Sahare	51
13.	M.K. Gandhi's Naturopathetic Approach: Remedy to Cure	Anamika Sonar	52
14.	Mahatma Gandhi and Environment	Roshani D. Nagpure	53

अहवाल विभाग

1.	National Cadets Corps (Ncc) Annual Report Of Ncc-(boys) 2018-2019		56
2.	National Cadets Corps Report Of Ncc-(girls) 2018-2019		60
3.	Ncc-(girls) 2018-2019		62
4.	Cultural Unit Annual Report (2018-2019) -		63
5.	Cultural Department- 2018-2019		65
6.	सरदार पटेल महाविद्यालय, चंद्रपूर उत्कृष्ट विद्यार्थी - 2018-2019		66
7.	सरदार पटेल महाविद्यालय, चंद्रपूर राष्ट्रीय सेवा योजना/ वार्षिक अहवाल २०१८-१९		66
8.	Dept. of N. S.S. Boys-Girls Represented University, State & National Level Camp 2018-19		75-76
9.	Department of Physical Education & Sports Annual Report -2018-2019		77
10.	Gondwana Univeristy, Gadchiroli Inter University & Ashwamedh Participation 2018-19		81
11.	International, National and State Level Participation 2018-2019		84-53
12.	Team Achievement 2018-2019		86
13.	Department of Physical Education & Sports Gondwana University Represented All India University & West Zone Inter University 2018-19		87-88
14.	Department of Physical Education & Sports Gondwana University Represented All India Inter University & West Zone Inter University 2018-19		89-90
15.	Dept. of Physical Education & Sports Represented Various Game For National Team 2018-19		91
16.	College Merit Studets for Gondwana Univeristy, Gadchiroli 2017-2018		92
17.	Merit Scholarship		94

मराठी विभागा

प्रा. डॉ. विद्याधर बन्सोड
मराठी विभागप्रमुख

ये थोरवी श्रमासी

हाती धरून झाडू
तू मार्ग झाडलासी
स्पर्शे तुझ्या महात्म्या
ये थोरवी श्रमासी ॥

तण उच्च नीचतेचे
निपटून काढिले तू
तट धर्मकल्पनांचे
उलथून पाडिले तू

दलितांस धीर दिधला
पुसिलेस आसवासी ॥१॥

माणूस तोच आहे
नांदोत धर्म लाख
मानव्य हीच आहे,
समतेस आणभाक
सेवेस लाविले तू
धनवंतही विलासी ॥२॥

साधारणांत रमशी
असुनी महामती तू
अवरूद्ध धर्मचक्रा
दिधली पुनःगती तू
धागा परंपरांचा
तरीही न तोडलासी ॥३॥

– गदिमा

महात्मा गांधीजींचे शैक्षणिक विचार...!

सुरज पत्रु दहागावकर
बी.ए. (द्वितीय वर्ष)

महात्मा गांधी यांचे यावर्षी शतकोत्तर सुवर्णमहोत्सवी जयंती वर्ष सुरु आहे. गेल्या शतकातील सर्वांत महत्वाचा दोन घटना सांगा, असा प्रश्न विचारला तर काय उत्तर येईल..? एका संपूर्ण शतकाचा आढावा ही तशी सोपी गोष्ट नाही. तरीही असे म्हणता येईल की, जपानमध्ये हिरोशिमा आणि नागासाकी येथे टाकलेला अणुबाँम हीच सर्वांत मोठी घटना. ज्यात प्रचंड नरसंहार झाला. माणूस त्याच्या समवंशियाबाबत इतका विध्वंसक असू शकतो, हे जगाला कळले. स्वतःच्या पराक्रमाची माणसाला लाज वाटावी, अशी घटना होती. माणूस हे निसर्गाचे अपत्य. जोपर्यंत सृष्टी, निसर्ग या गोष्टी अस्तित्वात असतील तोपर्यंत निसर्गाने निर्माण केलेल्या सर्व प्राण्यांचे अस्तित्त्व अबाधित राहिल. याबद्दलची खात्री संपली. माणूस परनाशाच्या विकृतीने भारावून गेला की, आत्मनाशासही तयार होतो. मग परनाश, आत्मनाश आणि अंतिमतः सर्व नाश ही साखळी तयार होते.

विसाव्या शतकातील दुसरी शुभ घटना म्हणजे महात्मा गांधी नावाचा माणूस याच शतकाने निर्माण केला. अणुबाँबला मिळालेले प्रभावी उत्तर..! गांधी नावाचा हाडामासाचा जिवंत माणूस पृथ्वीवर चालत होता, लोकांशी भेटत होता. यावर पुढील पिढ्यांच्या विश्वास बसणार नाही इतका हा माणूस विलक्षण

व्यक्तिमत्त्वाचा होता, असे उदार अणुबाँबचा जनक अल्बर्ट आईन्स्टाईन या जगप्रसिद्ध शास्त्रज्ञाने गांधीजी यांच्या निधनानंतर म्हटले.

लोकमान्य टिळकांनी त्यांच्या चतुसूत्री मध्ये स्वराज्य, स्वदेशी, राष्ट्रीय शिक्षण आणि परकीय मालावर बहिष्कार या चार संकल्पना मांडल्या होत्या. गांधीजींनी टिळकांच्या स्वदेशीचे रूपांतर खादीमध्ये केले. राष्ट्रीय शिक्षणाचे रूपांतर नयी तालीम या संकल्पनेत केले. याचा अर्थ असा की, गांधीजींना स्वयंभू शिक्षण विचार विकसित करायचा होता. त्यासाठी महात्मा गांधीजी नयी तालीम ही संकल्पना मांडली. मकरंद परांजपे डीकॉलनायजिंग हिंद स्वराज्य या ग्रंथात असे म्हणतात की, गांधीजींना वसाहतवादी शिक्षणाचा विचार बदलावयाचा होता, व त्याऐवजी राष्ट्रीय शिक्षण विकसित करायचा होता. महात्मा गांधीजी आपल्या नयी तालीम या शिक्षण विचारांमध्ये स्वावलंबन, आत्मसन्मान आणि श्रमप्रतिष्ठा ही तीन मूल्य रुजवण्याचा प्रयत्न केला. महात्मा गांधीजींना प्रत्येक विद्यार्थ्यास स्वावलंबी आणि आत्मनिर्भर करायचे होते. स्वावलंबन हाच आमचा निर्धार आहे आणि आम्हीच आमच्या यशाचे शिल्पकार आहोत, अशा व्यक्तिमत्त्वाच्या अस्मितेमधील स्वच्या जागरणाचा विचार या स्वचे रूपांतर समाज आणि राष्ट्र जीवनामध्ये करण्याचा प्रयत्न गांधीजींनी केला.

महात्मा गांधीजी शाळा आणि महाविद्यालयांना टेम्पल ऑफ नॉलेज म्हणजे ज्ञानाचे मंदिर मानत. ज्ञानाचे ग्रहण करतांना या मंदिराचे पावित्र्य शिक्षण व्यवस्थेतील प्रत्येक घटकाने मानले पाहिजे, असा

त्यांचा आग्रह होता.गांधीजी असे म्हणत की शिक्षण हे स्वनुभवावर आधारलेले असावे.त्यामुळे त्यांचा शिक्षण विचार हा कृती विचार कृती विचारावर आधारित आहे ज्ञान,कर्म आणि उपासना या तीन प्रक्रियातून शिक्षणाला उंची देण्याचा प्रयत्न होता.उच्च कोटीचे दर्जेदार ज्ञान कौशल्य विद्यार्थ्यांनी ग्रहण करावे तसेच त्याला अनुसरून चांगले कार्य करावे आणि उपासना ध्यानधारणेतून नैतिक मूल्यांची जपणूक करावी असे त्यांना वाटायचे.भारतीय शिक्षणातील सर्वात मोठी समस्या कोणती असेल तर नैतिक आणि आध्यात्मिक शिक्षण ही त्यांनी ओळखले होते.महात्मा गांधीजींचा शिक्षणाचा विचार हा मासलाइन कम्युनिकेशन म्हणजेच थेट जनधारीत संवादरेषेवर भर दिला होता. मूल्यव्यवस्था ही शिक्षणाची जीवनरेषा आहे असे त्यांचे म्हणणे होते.गांधीजींना अभिप्रेत सविधान कसे असावे हे १९३६ मध्ये अग्रवाल यांनी लिहिलेल्या ग्रंथात सांगितले आहे.शिक्षण हे लोकशाही मूल्यांची जपणूक करणारे साधन आहे हे लक्षात घेऊन नव्या शिक्षणाचा विचार मांडला होता. भारतातील सामाजिक,धार्मिक चळवळीत राजा राममोहन राय,दयानंद सरस्वती,स्वामी विवेकानंद,महात्मा फुले आदी समाजसुधारकांनी प्रगतशील विचार मांडले. त्याचे प्रभावशाली चित्र व प्रतिबिंब महात्मा गांधीच्या शिक्षण विचारात उमटले आहे..!

गांधीजींचा शिक्षण विचार मन,मस्तिष्क आणि कर म्हणजे मन,मेंदू आणि हात यांना जोडणारा होता.माणसाच्या बुद्धिमत्तेचा संपूर्ण विकास व्हावा, त्यांच्या हाती निर्माणाचे सामर्थ्य यावे,श्रमप्रतिष्ठा प्राप्त व्हावी त्यांचे अंतकरण स्वच्छ व्हावे,त्यांच्या हृदयातून येणारा हुंकार आणि आतला आवाज हा त्याचा स्वाभिमान आणि अस्मिता प्रदान करणारा असावा असे गांधीजींना वाटत होते. त्यांच्या मते, हाताने श्रमदान करावे,मनाने समाजातील दुर्बलांचा विचार करावा आणि बुद्धीच्या विवेकाने संबंध राष्ट्रजीवन उजळून टाकावे.असे स्वावलंबी शिक्षण,ओजस्वी शिक्षण गांधीजींना अभिप्रेत होते.त्यांच्या शिक्षणामुळे व्यक्ती सभोवती चा निसर्ग,शिक्षण संस्था आणि समाज,शिक्षण आणि राष्ट्रजीवन यांना एकत्रित जोडणे शक्य होणार होते. त्यामुळे गांधीजींनी मूल्याधारित शिक्षणावर भर दिला.शिक्षणाचे आध्यात्मिकरण व्हावे,अशी त्यांची भूमिका होती.भारतीय प्रश्नांना भारतीय उत्तर शोधण्याचा प्रयत्न नथी तालीम या संकल्पनेत महात्मा गांधी यांनी केला आहे.गांधीजींनी नव्या राष्ट्राची आणि समाजाची उभारणी करण्यासाठी शिक्षणाचा एक उच्च दर्जाची नैतिक आणि आध्यात्मिक बैठक प्राप्त करून देण्याचा प्रयत्न केला.

महात्मा गांधीजींचे अहिंसेसंबंधीचे विचार..!

कु. शुभांगी एकरे
बी.ए. फायनल

२ ऑक्टोबर १८६९ हा दिवस जागतिक इतिहासातील एक सोनेरी दिवस होता. मोहनदास करमचंद गांधी या महामानवाचा जन्म भारतभूमीत झाला. वकिलाच्या शिक्षणानंतर उपजीविकेसाठी दक्षिण आफ्रिकेसारख्या परदेशात उमेदीच्या २१ वर्षे व्यतीत करून हा उच्चशिक्षित तरुण पारतंत्र्याने ग्रासलेला सत्य, अहिंसा, सत्याग्रह यासारखे नवी आश्वासक शब्दवली देशातील लोकांना देत त्यांचे पारतंत्र्य विरुद्ध जनजागरण करू लागला. अशाच या महामानवाने अहिंसेच्या तत्वाचा पुरस्कार केला.

अहिंसेची संकल्पना भारतीयांसाठी नवीन नाही. भारतातील समाजात अहिंसेचे पालन करण्याची परंपरा प्राचीन काळापासून आहे. महात्मा गांधीजींचे अथवा त्यांची मांडलेल्या विचारांची वेगळेपण म्हणजे त्यांनी अहिंसेच्या तत्वाला समाज जीवनात आणि राजकारणात नवीन स्वरूप प्राप्त करून दिले. जगात सर्वत्र हिंसेचे साम्राज्य आहे, अशाही परिस्थितीत त्यांनी अहिंसेच्या तत्वाचा शोध लावला त्या ऋषींना गांधी न्यूनपेक्षाही अधिक थोर संशोधक आणि नेपोलियन पेक्षाही अधिक थोर लढवय्या मानतात. शस्त्रे कशी चालवायची याचे ज्ञान झाल्यानंतर ती कशी विफल आहेत याची जाणीव अहिंसेचा शोध लावणाऱ्या ऋषींना झाली आणि हिंसेने नव्हे तर अहिंसेने मुक्ती होईल असे त्यांनी जगाला सांगितले असे गांधी म्हणतात. सत्य आणि अहिंसा परस्परंपासून अविभाज्य आहेत असे ते मानतात. त्यामुळे अहिंसा हे सत्यन्वेषी मानवाचे सर्वश्रेष्ठ कर्तव्य आहे असे त्यांना वाटते...

पृथ्वीच्या पाठीवरील कोणत्याही वस्तूमात्राला वा प्राणिमात्राला एखाद्या शब्द बोलण्याने, विचाराने वा कृती केल्यामुळे होण्याची शक्यता असणारी दुखापत टाळणे अशी अहिंसेची व्याख्या गांधींनी हरिजन मधील एका लेखामध्ये स्पष्ट केली आहे. क्रोधाने हेतुपूर्वक व स्वतःच्या स्वार्थासाठी दुसऱ्या कुणालाही इजा करणे व ठार मारणे ही जशी आहे तशीच कुणाविषयी दुष्ट भावना आपल्या मनामध्ये बाळगणे ही सुद्धा हिंसा आहे. कारण केवळ संधी मिळत नसल्यामुळे किंवा समाजाने भय वाटत असल्यामुळे दुष्ट भावना प्रत्यक्षात अमलात आणली जात नसते म्हणून कोणत्याही स्वरूपाच्या हिंसेला मनात हा मिळता कामा नये हा संस्थेचा खरा अर्थ आहे असे गांधीजी म्हणतात...

अहिंसा म्हणजे जाणीवयुक्त क्लेश सहन करणे किंवा दृष्टीसमोर शरणागती पत्करणे असा त्याचा अर्थ नाही. दुष्टांच्या मनोदयाचा विरोध करण्यासाठी आपल्या संपूर्ण आत्मबलाचा उपयोग करणे म्हणजे अहिंसा असेही अशी व्याख्या गांधी करतात. गांधींना पाषाणयुगापासून औद्योगिक विकास पर्यंतच्या मानवी इतिहासात अहिंसेच्या तत्वाची उत्क्रांती झाली असल्याचे दिसून येते. हिंसेमध्ये घट आणि अहिंसेची वाढ घडली नसती तर मानवजात कधीचीच नष्ट झाली असती. सर्व धर्माच्या प्रेषितांनी आणि अवतारांनी अहिंसेचीच शिकवण दिली आहे असे गांधी म्हणतात. आणि गांधी अहिंसेला आत्मिक शक्ती असे मानतात. पाशवी शक्तीचा प्रतिकार करण्याचे कार्य ते आत्मिक शक्ती वर सोपवतात...!

गांधींना अहिंसेचा केवळ नकारात्मक अर्थ अभिप्रेत नाही तर त्यांना अहिंसेचा सकारात्मक व होकारात्मक अर्थ अभिप्रेत आहे. राग, लोभ, स्वार्थ आदी कारणामुळे दुसऱ्याला शारीरिक व मानसिक इजा न करणे म्हणजे अहिंसा होय. आपल्या बोलण्याने अथवा वागण्याने अथवा कृतीने कोणालाही त्रास किंवा दुखवू नये. हा अहिंसेचा खरा मार्ग आहे. मनात एखाद्याबद्दल

असूयेची भावना येणे ही देखील हिंसाच होय. हिंसेचा अभाव म्हणजे अहिंसा असे म्हटले जाते हे जरी सत्य असले तरी अहिंसेचा हा केवळ नकारात्मक व मर्यादित अर्थ गांधीना अभिप्रेत नाही....

गांधींच्या मते दुसऱ्याला शारीरिक व मानसिक पीडा न देणे हा अहिंसेचा अर्थ आहे पण त्याचबरोबर सद्भाव आणि प्रेम या गुणांच्या जोरावर हिंसा करणाऱ्या व्यक्तीच्या वृत्तीमध्ये बदल घडवून आणणे असा अहिंसेचा या तत्त्वाचा सकारात्मक वा होकारात्मक अर्थ आहे. क्रोधाला प्रेमाने, हिंसेला अहिंसेने, अपकाराला उपकाराने, शत्रुत्वाला मित्रत्वाने उत्तर देणे म्हणजे अहिंसा होय असे गांधी मानतात. गांधींच्या अहिंसेत राग लोभ मत्सर मोह यांना थोडेसे देखील स्थान नाही. दृष्टासमोर शरणागती न पत्करता त्याची दुष्ट इरादे बदलण्यासाठी आत्मबलाचा वापर करणे असा सकारात्मक अर्थ आहे...

गांधींच्या मते अहिंसा तत्त्वाचे सर्वात महत्त्वाचे वैशिष्ट्य म्हणजे अन्याय आणि जुलुमाविरुद्ध लढण्याचे ते हत्यार आहे. अन्याय व जुलूम होत असतानाही स्वस्थ बसणे व निष्क्रिय राहणे म्हणजे अहिंसा नव्हे. अन्याय व जुलूम होत असतांना निष्क्रिय राहणारा एकप्रकारे हिंसेला प्रोत्साहन देत असतो. हिंसेचा प्रतिकार करणे महत्त्वाचे असते म्हणून गांधीजींनी म्हटले आहे की भिन्नेपणा आणि हिंसा यातून एकाची निवड करायची असेल तर मी हिंसेचा पत्करेल. अहिंसा हा भ्याडपणाचा किंवा निर्भळपणाचा मार्ग नव्हे. मृत्यूला सामोरे जाण्याच्या शूरांचा तो मार्ग आहे. हाती शस्त्रे घेऊन जो मृत्युमुखी पडतो तो निःसंशय शूर आहे. पण थोडीसाही कच न खाता अहिंसात्मक मार्गाचा अवलंब करून जो मृत्यूला समोर जातो तो अधिक शूर म्हटला पाहिजे. नामर्दपणापेक्षा हिंसेचा मार्गाचा अवलंब करावा केव्हाही श्रेष्ठ आहे असे गांधी म्हणतात. कारण हिंसावादी मागेपुढे केव्हा तरी अहिंसावादी होऊ

शकेल अशी अशी आशा करायला जागा असते. पण नामर्दपणा अंगी बाळगणाऱ्याबद्दल तशी आशा कधीच करता येत नाही. अशाप्रकारे गांधींच्या मते अहिंसा हा जुलूम अन्याय यांच्यापासून दूर राहणाऱ्या मार्ग नाही तर तो अन्यायाविरुद्ध लढण्याचा मार्ग आहे...

राष्ट्राचे अहिंसेच्या मार्गाने संरक्षण करण्याबाबत गांधींची भूमिका समजावून घेताना सर्वप्रथम ते रूढ अर्थाने राष्ट्रावादी नव्हते तर आंतरराष्ट्रीय सहजीवनात आक्रमणे वा अतिक्रमणे बंद होतील अशी त्याची अपेक्षा होती. असे घडले तर राष्ट्राच्या संरक्षणाचा प्रश्न उदभवणार नाही अशी त्याची अपेक्षा होती. दुसरे असे की व्यक्तीला किंवा देशाला अहिंसेच्या मार्गाने आपल्या मालमत्तांचे किंवा भूप्रदेशाचे संरक्षण करावयाचे असेल तर त्या व्यक्तीने वा देशाने हिंसेद्वारे दुसऱ्याचे शोषण करून कुमार्गाने मिळवलेल्या सर्व गोष्टींचा स्वतःहून त्याग केला पाहिजे....

गांधींच्या मते, अहिंसक राष्ट्रवर आक्रमण होणारच नाही आणि झाले तर ते राष्ट्र त्याला दोन प्रकारे तोंड देऊ शकेल. पहिला मार्ग म्हणजे आपली सुरु मालमत्ता संपती आक्रमकाला देऊन टाकायची पण त्याच्याशी असहकार करायचा. त्याला शरण जाण्यापेक्षा मृत्यू श्रेयष्कर मानण्याचा. दुसरा मार्ग म्हणजे अहिंसक मार्गाचे ज्याचे प्रशिक्षण पूर्ण झाले आहे अशा लोकांकरवी आक्रमणाचा प्रतिकार करावयाचा. त्यांनी शस्त्रत्याग करून स्वतःला आक्रमणाच्या तोफेच्या तोंडी द्यायचे. आक्रमक कितीही जुलमी असला तरी त्याला हृदय असते. आक्रमकांच्या इच्छेला शरण जाण्याएवजी बलिदान करायला लोक तयार होत आहे. हे अनपेक्षित दृश्य कठोरातील कठोर वृत्तीच्या आक्रमकांचे मन वितळून त्याचे पाणी पाणी करू शकेल असे गांधी म्हणतात.

असे होते गांधीजी

कु. पुजा सुभाष डाखरे

एम.एस.सी.-प्रथम

माहात्मा गांधीजींचे पूर्ण नाव मोहनदास करमचंद गांधी असे होते. त्यांचा जन्म २ ऑक्टोबर १८६९ ला गुजरातमधील पेरबंदर च्या एका हिंदू कुटूंबात झाला. त्यांच्या वडिलांचे नाव करमचंद गांधी आणि आईचे नाव पुतलीबाई असे होते.

गांधीजी इतिहासातील आदरणीय नावांमधून एक होते.

आज महात्मा गांधीजींना सगळा भारत ओळखतो लहानांपासून तर मोठ्यांपर्यंत गांधीजी लोकांच्या मना-मनात आहे. त्यांनी केलेली स्वातंत्र्याची लढाई आज प्रत्येकाला माहित आहे. कोणीच त्यापासून अपरिचित नाही. पण गांधीजींच्या आयुष्यात घडलेल्या खूप काही गोष्टी आपल्याला शिकवण देणाऱ्या आहेत. त्यातलीच ही एक गोष्ट.

त्या दिवसांत गांधीजी दक्षिण आफ्रिकेत रंगभेद च्या विरोधात सत्याग्रह चालवत होते. भारतीयांसोबत होणाऱ्या अपमानाला त्यांना अहिंसा आणि शांततेने सोडवायचं होतं. ते रेल्वे ने कुठे तरी जात होते. त्यांच्या डब्यात एक व्यक्ती बसून होता. तो वारंवार थुंकत होता. गांधीजींनी त्याला काहीच म्हटलं नाही. पण तो जेव्हा जेव्हा थुंकत होता. तेव्हा तेव्हा गांधीजी एक कापड

घेऊन ते साफ करत होते. त्याला गांधीजींवर राग आला.

त्याला वाटलं की, हा स्वच्छताप्रेमी माणूस मला खालचा दाखवण्यासाठी माझ्या कमीपणा दाखवण्यासाठी असा करत आहे. तो पुन्हा थुंकला आणि गांधीजींनी पुन्हा ते साफ केलं हे सगळं वारंवार सुरूच होतं. तो थुंकत होता आणि गांधीजी चुपचाप साफ करत होते.

त्याच वेळात स्टेशन आलं. थुंकणाऱ्या व्यक्तीने पाहिलं की प्लॅटफॉर्म वर खूप गर्दी आहे आणि ते वातावरण गांधीजी की जय या नाऱ्यांनी गुंजत होतं. त्यांनी चारणी दिशांना गांधीजींना शोधण्याचा प्रयत्न केला.

त्याने पाहिलं की काही वेळानंतर आपण थुंकलेला पुसणारा व्यक्ती डब्यातून खाली उतरला आणि सगळे लोक गांधीजी की जय म्हणत म्हणत त्यांच्या भोवताल उभे झाले. आता त्याला समजायला वेळ लागला नाही. की, हेच गांधीजी आहेत. तो पूर्ण लोकांच्या समोर गांधीजींचे पाय पकडून रडू लागला आणि क्षमा मागू लागला. त्या व्यक्तीला पश्चाताप करता पाहून गांधीजींनी त्याला उठवलं आणि म्हणाले क्षमा मागण्याची काही गरज नाही. मी फक्त माझं कर्तव्य केलं आणि अशी वेळ आल्यावर तू सुद्धा असंच कर. ती व्यक्ती म्हणाली मी नक्की असच करीन. आज तुम्ही माझ्या आयुष्याला एक नवीन वळण दिलं आहे आणि त्यानंतर तो गांधीजींचा भक्त झाला

महात्मा गांधीचे आर्थिक विचार

कोमल गणपत गौरकार
बी.ए. प्रथम वर्ष (अ)

मोहनदास करमचंद गांधी (२ ऑक्टोबर इ.स.१८६९) हे भारताच्या स्वातंत्र्य संग्रामातील प्रमुख नेते आणि तत्वज्ञ होते. महात्मा गांधी या नावाने ते ओळखले जातात. अहिंसात्मक असहकार आंदोलनांनी गांधींनी भारताला स्वातंत्र्य मिळविण्यासाठी त्यांनी संपूर्ण जगाला प्रेरित केले. रविंद्रनाथ टागोर यांनी सर्वप्रथम त्यांना 'महात्मा' ही उपाधी दिली. भारतातील लोक त्यांना प्रेमाने बापू म्हणत आणि त्यांना अनधिकृतपणे भारताचे राष्ट्रपिता म्हटले जाते. सुभाषचंद्र बोस यांनी इ.स. १९४४ मध्ये पहिल्यांदा 'राष्ट्रपिता' असे संबोधले असे म्हणतात. गांधी सविनय सत्याग्रहाच्या कल्पनेचे जनक होते. त्यांच्या जन्मदिवस २ ऑक्टोबर हा भारतात गांधी जयंती म्हणून तर जगभरात आंतरराष्ट्रीय अहिंसा दिन म्हणून साजरा केला जातो.

असहकार आणि अहिंसेच्या तत्वावर आधारित सत्याग्रहाचा उपयोग गांधींनी प्रथम दक्षिण आफ्रिकेमध्ये तेथील भारतीयांना त्यांचे नागरी हक्क मिळवून देण्यासाठी केला. इ.स. १९१५ मध्ये भारतात परत आल्यावर त्यांनी चंपारण्यामधील शेतकऱ्यांना जुलुमी कर व जमीनदार यांच्याविरुद्ध लढण्यासाठी एकत्र केले. इ.स. १९२१ मध्ये भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेसची सुत्रे सांभाळल्यानंतर गरिबी निर्मूलन आर्थिक स्वावलंबन, स्त्रियांचे समान हक्क, सर्व धर्म समभाव अस्पृश्यता निवारण आणि सर्वात महत्वाचे म्हणजे स्वराज्यासाठी देशभरात महत्वाचे चळवळ चालू केली. गांधी आजीवन साम्प्रदायिकातावादाचे विरोधक होते. आणि ते मोठ्या प्रमाणात सर्व धर्म आणि पंथ यांच्यापर्यंत पोहचले. ढासळत जाणाऱ्या खिलाफत चळवळीला त्यांनी आधार

दिला आणि ते मुस्लिमांचे नेते बनले. अशा संकटांना तोंड देऊन आर्थिक प्रकृतीचा वेग कायम राखणे मोठे आव्हान आहे. या आव्हानाला सामोर जाताना महात्मा गांधी यांच्या विचारातील काही उपयोग होऊ शकेल का?

महात्मा गांधींचे आर्थिक विचार देशाची स्वातंत्र्यपूर्व आर्थिक परिस्थिती आजच्या परिस्थिती पेक्षा फार वेगळी होती. स्वातंत्र्य हे प्रथम लक्ष्य असल्याने आणि बहुसंख्य जनता साक्षर नसल्याने महात्मा गांधींनी आर्थिक विकासापेक्षा उच्च सामाजिक आणि वैयक्तिक मूल्ये स्थापित करण्यावर आपल्या विचारांत भर दिल्याचे दिसून येते; मात्र तरीही या मूल्यांवर आधारित आर्थिक प्रश्नांच्या सोडवणुकीसाठी काही कालातील विचार स्पष्टपणे मांडले आहेत. 'खेड्यांकडे चला' हा गांधीजींचा महत्वाचा संदेश होता. त्या काळीही आजच्या सारखीच ग्रामीण अर्थव्यवस्थेवर अवलंबून आहे. देशाची आर्थिक प्रगती कृषी ग्रामीण विकासावर अवलंबून आहे. कृषी ग्रामीण क्षेत्रातील उत्पादकता, गुंतवणूक, रोजगार निर्मितीचे महत्व या संदेशातून गांधीजींनी अधोरेखित केले होते. त्यांच्या कल्पनेप्रमाणे जर प्रत्येक गाव स्वयंपूर्ण झाले तर भारताला फार मोठा आर्थिक विकास साधन शक्य होईल. शहरी भागातील विकासाची गंगा ग्रामीण भागापर्यंत पोहचवण्यासाठी आपण खेड्यांकडे गेले पाहिजे. ग्रामीण विकासासाठी जाणीवपूर्वक प्रयत्न करण्याचे महत्व गांधींनी स्वातंत्र्यापूर्वीच सांगितले होते. खेड्यातील शेतकऱ्यांना उपासमारीच्या अवस्थेतून बाहेर काढावयाचे असेल तर त्यांच्यात शिक्षणाचा व इतर उपयोगी माहितीचा प्रसार करावा लागेल. असे गांधीजींचे म्हणणे होते. कृषी आधारित श्रमप्रधान उद्योगाचे महत्व गांधीजींनी ओळखले होते. याच सुत्राच्या आधारे आजही कृषी ग्रामीण क्षेत्राचा विचार करून आपण बहुसंख्य जनतेचे दारिद्र्य नष्ट करून शकतो. 'चरखा' हे कुटिरोद्योगाचे प्रतिक आहे. असे गांधीजी म्हणत चरख्यासारख्या सोप्या व स्वस्त यंत्राद्वारे सुतकताई, विणकाम असे पूरक उद्योग

शेतकऱ्यानी सुरू करावेत, असे त्यांचे सांगणे असे कमी भांडवलाच्या आणि जास्तीत जास्त रोजगार देणाऱ्या छोट्या-छोट्या उद्योगांद्वारे आजही ग्रामीण विकास शक्य आहे. हे आम्ही समजून घेतले पाहिजे. ग्रामीण भागात सामूहिक पशुपालन जास्त फायदेशीर असते. असेही गांधीजींचे मत होते. “स्वदेशी ही अशी” भावना आहे; जी दूरवरचे क्षेत्र सोडून जवळच्या क्षेत्राचा उपयोग करण्याकरिता व त्याची सेवा करण्याकरिता आपल्याला उद्युक्त करते. स्वदेशीच्या या भावनेत त्या सगळ्या गोष्टींचा समावेश होतो. ज्यांचे भारतात उत्पादन होते वा होऊ शकते. “स्वदेशीचा फार व्यापक आणि देशाच्या प्रगतीसाठी समर्पक अर्थ गांधीजींनी सांगितला थोडक्यात, स्वदेशी म्हणजे देशाची स्वयंपूर्णता जागतीक मंदीचा सामना करण्यासाठी देशांतर्गत उत्पादन व मागणीला महत्व देणे गरजेचे आहे. परकीय वस्तुचा अतिरेक वापर (उदा. कच्चे तेल) देशाच्या आर्थिक स्वयंपूर्णतेला मारक आहे. वाढती आयात, परकीय व्यापारातील तूट रूपयाचे घटते मुल्य या सर्व समस्यांच्या मुळाशी गांधीजींच्या कल्पनेतील स्वदेशी मुल्यांचे महत्व न ओळखणे आहे. “स्वदेशीची ढोबळ परिभाषा ही आहे की, देशी उद्योगांना संरक्षण देण्याकरिता विदेशी वस्तुचा त्याग करून देशी वस्तु वापरणे ही गोष्ट त्या उद्योगांवर विशेषत्वाने लागू होते, ज्यांच्या विनाशामुळे भारत दारिद्र्यावस्थेत पोहोचला सरकारलाच नव्हे तर सर्वसामान्य जनतेला किती सुंदर विचार गांधीजींनी देऊन ठेवला आहे!

गांधीजींनी केवळ धार्मिक आणि सामाजिक क्षमताच अपेक्षित होती असे नाही, तर आर्थिक समतेविषयीसुद्धा त्यांनी विचार केला होता. भारतात सर्व धर्मातील व जातीतील भेद दूर करण्याचे त्यांचे स्वप्न होतेच; पण देशात सर्वांना समान आर्थिक स्वातंत्र्य असावे असाही त्यांचा आग्रह होता. ‘प्रत्येक व्यक्तीला आपल्या जीवननिर्वाहाकरिता पुरेसे काम मिळाले पाहिजे. या

आदर्शाची प्राप्ती तेव्हाच होऊ शकेल जेव्हा जीवनाच्या मुलभूत गरजांची उत्पादन साधन सर्वसामान्य जनतेच्या ताब्यात असतील. या साध्या-सरळ सिद्धांतांची अवहेलना हे आपल्याच देशातील दारिद्र्यरेषेखालील जनता दारिद्र्ययातून मुक्त होईल. यसासाठी उत्पादन साधने जनतेच्या मालकीची असावीत का? यावर आज मतभेद असू शकतील; परंतु अशी उत्पादन साधने सर्वसामान्य जनतेला सहज उपलब्ध असावीत याबाबत एकमतच होईल

गांधीजी म्हणतात’ “ आर्थिक समतेचा माझा अर्थ सर्व माणसांजवळ अगदी सारखा पैसा असावा असा याचा अर्थ प्रत्येक व्यक्तीजवळ आपल्या गरजेएवढा पैसा असला पाहिजे.” अनियंत्रित भांडवलशाहीतील नफेखोरी, संपत्तीसंचय आर्थिक शोषण अशा सर्व अतिरेकी वैशिष्ट्यांना गांधीजींच्या असलेला विरोध आज आपल्याही पाश्चिमात्य देशातील आर्थिक संकटासारख्या धोक्यांपासून वाचवू शकतो सत्य आणि अहिंसा यांसारख्या शाश्वत मुल्यांच्या आधारे सक्षम समाज व देश निर्माण होऊ शकतो. यावर गांधीजींनी अढळ विश्वास ठेवला. या मुल्यांचे महत्व आजही कमी झालेले नाही. गांधीजींच्या विचाराचे नवे संदर्भ शोधावे लागतील ज्यात ग्रामीण जीवनाची प्रमुख भूमिका असेल आणि पाशवी आणि भौतिक शक्तींवर आध्यात्मिक शक्तींचा अंकुश असेल अशा प्रकारे समाजाची पुनर्रचना करावी लागेल.

महात्मा गांधीजींचे आर्थिक विचार अहिंसात्मक मानवीय समाज या आधारावर प्रेरित आहे. त्यांचे आर्थिक विचार आध्यात्मिक विकासाला प्रोत्साहित करणारे आहे. आणि विकासाला प्रोत्साहित करणारे आहे. आणि भौतिकवादाला विरोधी असणारे आहे.

मो.११९४०३३२१

महात्मा गांधी यांचे स्वातंत्र्याविषयी योगदान

प्रतिक गुलाबराव गेडा
बी.ए. प्रथमवर्ष (E)

जागतिक इतिहासातील एक सोनेरी दिवस. महात्मा गांधी या महामानवाचा जन्म आपल्या भारतभूमीत झाला व शुद्ध भारतीयत्वाचे प्रतिक म्हणजे गांधीजी, सामाजिक व राजकीय कार्याची सांगड घालणारा कृतिशील नेता व साधेपणात समावलेली महानता व आत्मबलाची ताकद कुठल्याही शस्त्रापेक्षा जास्त असते. हे जगाला दाखवून देणारा अहिंसेचा पूजारी म्हणजे गांधीजी. जागतिक तत्वज्ञानात त्यांच्या 'गांधीवादा'ला मानाचे स्थान आहे.

गांधीजींच्या जन्म ऑक्टोबर २, इ.स. १८६९ या दिवशी गुजरातमधील पोरबंदर या शहरात झाला. त्यांच्या वडिलाचे नाव करमचंद आणि आईचे नाव पुतलीबाई होते. अहिंसा, शाकाहार, सहिष्णुता, इतराबद्दल करूणा या तत्वांचे बीज गांधीजींवर बालपणातच रोवले. वयाच्या तेराव्या वर्षी इ.स. १८८५ मध्ये त्यांच्या विवाह कस्तुरबा मानवजी यांच्या बरोबर झाला.

शिरीषकुमार सारखा कोवळा तरून. बाबु गेनू सारख्या गिरणी कामगार गांधीजींच्या प्रेरणेतून ब्रिटिशांविरुद्ध चळवळीत हसत-हसत मृत्युला समारे गेले. स्त्रियांना स्वातंत्र्याच्या लढ्यात भाग घेण्यास त्यांनी प्रेरणा दिली. इतकेच नव्हे, तर गांधीजींच्या नेतृत्वाखाली अहिंसक राष्ट्रचळवळीत मोठ्या प्रमाणात स्त्रिया सहभागी झाल्या. स्त्री सक्षमीकरणाच्या विचारांना प्रत्यक्षात आणणे आहे. कारण अहिंसक चळवळीत जास्त प्रमाणात अशिक्षित स्त्रियांचा समावेश होतो. "भारत छोडो आंदोलनाच्या पहिल्या सभेसह, कित्येक रोमांचकरी क्षण इथल्या शेकडो ध्येयवादी तरण आणि अनेक सेवाभावी संस्था त्यांच्या प्रेरणेतून विदर्भात व महाराष्ट्रात उभ्या राहिल्या

गांधीजींनी इंग्रजांविरुद्ध शस्त्र म्हणून, अहिंसा, शांततामय व असहकार या तत्वाचा वापर केला. पंजाबमध्ये जालियनावाला बाग हत्याकांडानंतर लोकांचा क्रोधाचा उद्रेग झाला आणि अनेक ठिकाणी हिंसक विरोध झाले. गांधीजींनी जाजियनवाला बाग हत्याकांड तसेच त्यानंतरचे हिंसक विरोध दोन्हींचा निषेध केला. त्यांनी या दंग्यांना बळी पडलेल्या ब्रिटिश नागरीकांबद्दल सहानुभूती दर्शविणारा आणि दंग्यांच्या निषेध करणारा एक ठराव मांडला. या ठरावाला काँग्रेसले सुरवातीला विरोध केला. पण गांधीजींच्या तत्वांनुसार कोणत्याही प्रकारची हिंसा ही पाप होती. त्यांच्या भाषणानंतर काँग्रेसने त्यांच्या ठराव मान्य केला. गांधीजींनी अहिंसेच्या तत्वाला स्वदेशाची जोड दिली. त्यांनी सर्वाना परदेशी- विशेषत ब्रिटिश-वस्तुचा बहिष्कार करण्याचे आवाहन केले. प्रत्येक भारती पुरुष-स्त्रीने प्रत्येक गरीब-श्रीमंत व्यक्तित्ने ब्रिटिश कपड्यांच्या ऐवजी खादीचा उपयोग करावा आणि काही काळ भारतीय स्वातंत्र्यलढ्याच्या समर्थणार्थ सुत कापावे असा आग्रह होता. त्यांच्या मुख्य उद्देश शिस्त आणि स्वालंबनाचे महत्व लोकांच्या मनावर ठसवणे तसेच स्त्रियांना स्वातंत्र्यलढ्यात सहभागी करून घेणे हा होता. ब्रिटिश वस्तुंच्या बहिष्काराबरोबरच ब्रिटिश शैक्षणिक संस्थांचा बहिष्कार सरकारी नोकरीचा त्याग आणि ब्रिटिशांनी दिलेल्या मान व पदव्यांच्या त्याग करण्याचे आव्हान गांधीजींनी केले.

गांधीजींनी पहिले मोठे यश १९१८ मध्ये चंपारण आणि खेड्यामधील सत्याग्रहात मिळाले. चंपारण बिहारमधील जमीनदार जे ब्रिटिश होते. शेतकऱ्यांना सक्तीने तीळ उत्पादन करावयास लागत असे. त्यांना योग्य मोबदला मिळत नसे. त्यामुळे ते गरीब राहत. शेतकऱ्यांची गावे अत्यंत घाणेरडी व आरोग्याच्या दृष्टीने हानिकारक ठेवली जात. तसेच दारू अस्पृश्यता पडता पद्धत अशा समस्या गावात होत्या. गुजरातमधील खेड्यांमध्ये सुद्धा स्थिती वेगळी होती. त्यांनी तिथे आश्रम उभारले. सर्व अनुयायांना एकत्र केले. त्या

भागाच्या अभ्यास केला. गावकऱ्यांना विश्वासात घेवून स्वच्छता,शाहा, रूग्णालयाचे बांधकाम व दारू, अस्पृश्यता व पडता पद्धती नष्ट करण्यास प्रवृत्त केले.

गांधीजींनी आयुष्याची २१ वर्षे दक्षिण आफ्रिकेत घालवली. त्यांनी जेथे राजकीय दृष्टिकोन, राजकीय नेतृत्व कौशल्ये विकसीत केली. दक्षिण आफ्रिकेत गांधीजींना गौरतर लोकांबद्दल असलेल्या भेदभावाला समोर जावे लागले. भारतीयांना दिली जाणारी असमान वागणूक अनुभवली. पहिल्या वर्गाचे तिकिट असतांनासुद्धा त्यांना पीटरमारित्झबर्ग मध्ये रेल्वे अधिकाऱ्यांनी तृतीय वर्गाच्या डब्यात बसण्यास सांगितले गांधीजींनी नकार देताच त्यांच्या अपमान करून आगगाडीमधून ढकलून देण्यात आले. काळा माणूस आम्हा गोऱ्या लोकांच्या डब्यात आलाच कसा असे गोऱ्या इंग्रजांनी म्हटले. गांधीजी डब्यात आलाच कसा असे गोऱ्या इंग्रजानी म्हटले. गांधीजी तेव्हा गप्प बसू शकले असते. पण हा वर्ण भेदच का? म्हणून त्यांनी दक्षिण आफ्रिकेत वर्णश्रेष्ठत्वाच्या विरूद्ध चळवळ उभारली हे सर्व अनुभव घेतल्यावर गांधीनी स्वतःचे समाजातील स्थान आणि ब्रिटिश राज्यतील आपल्या लोकांची किंमत याबद्दल प्रश्न उपस्थित करण्यास सुरुवात केली.

गांधींनी भारतीयांबद्दलच्या वंशभेद, असमानता यांना सामोर गेल्यावर त्यांनी या अन्यायाविरूद्ध आवाज उठवण्यास व समाजात स्वतःचे स्थान निर्माण करण्यास सुरुवात केली. इ.स. १८९४ मध्ये 'नाताळ भारतीय काँग्रेसची स्थापना केली. व या द्वारे दक्षिण आफ्रिकेतील विखुरलेल्या भारतीयांना त्यांनी एक राजकीय पक्षात परावर्तित केले. इ.स. १८९७ मध्ये काही काळाच्या भारतातील वास्तव्यानंतर दरबानमध्ये उतरत असतांना काही गोऱ्या ब्रिटिश लोकांच्या जमावाने हल्ला व त्यांना जिवे मारण्याची धमकी व प्रयत्न केले. या घटनेत त्यांच्या तोंडाला इजा झाली आणि दोन दात तुटले. पण त्यांनी न्यायालयात तक्रार करण्यास नकार दिला.

इ.स. १९१५ मध्ये गांधीजी कायमसाठी भारतात परत आले. १९२० मध्ये लोकमान्य टिळकांचा मृत्यू झाल्यानंतर ते राष्ट्रीय सभेचे प्रमुख नेत बनले. गांधीनी १९२० मध्ये काँग्रेसच्या नेतृत्वाची सुत्रे हातात घेतली. त्यानंतर मागण्यामध्ये सतत वाढ करत करत २६ जानेवारी १९३० ला काँग्रेसने भारताचे स्वतंत्र्य जाहीर करून टाकले. ३१ डिसेंबर इ.स. १९२ मध्ये लाहोर अधिवेशनात भारताच्या ध्वज फडकण्यात आला. हा दिवस काँग्रेसने स्वराज्य दिन म्हणून साजरा केला गांधीजींनी मग मार्च इ.स. १९३० मध्ये मिठावरील कराच्या विरोधात सत्याग्रहाची घोषणा केली. आणि त्याची परिणीती प्रसिद्ध दांडी यात्रेत झाली.

१२ मार्चला अहमदाबादहून निघालेली यात्रा ६ एप्रिलला ४०० कि.मी. चा (२५० मैल) प्रवास करून दांडीला पोहचली हजारोंच्या संख्येने भारतीय या यात्रेत सहभागी झाले होते. ही यात्रा इंग्रजांची भारतातील पाळेमुळे उघडण्याच्या प्रयत्नांमधील सर्वांत यशस्वी प्रयत्न ठरली. ब्रिटिशांनी उत्तरा दाखल ६०,००० हून अधिक लोकांना तुरूंगात डांबले. गांधीजींनी या यात्रेत कितीतरी मैलाच्या प्रवास पायदळ केल्या. गांधीजींनी काळा-गोरा हा वर्ण भेदच मिटविला. ते शांत बसू शकत होते. पण हा वर्णभेदच का? म्हणून त्यांनी पुढाकार घेतला. इतर भारतीयांना माझ्या सोबत घडलेल्या हा अपमान नाही झाल्या पाहिजे व हा भेदच सर्व बाजूंनी नष्ट झाला पाहिजे, असे गांधीजींचे मत होते. कामाची सुरुवात ही स्वतः हा आपल्यालाला आपल्यापासूनच सुरू करावी लागते. तो बदल, ते काम करण्याची इच्छा शक्ती तो उत्साह स्वतःहातच निर्माण आधी करावा लागतो.

३० जानेवारी १९४८ ला तो काळोखाचा दिवस आपण आपल्या राष्ट्रपितांना गमावले. दिल्लीच्या बिल्हा भवनच्या बागेतून लोकांबरोबर फिरत असतांना गांधीजींची गोळी मारून हत्या करण्यात आली. त्यांचा मारेकरू नथुराम गोडसे हा एक पुरोगामी हिंदू होता व त्यांचे

मारेकरू नथुराम गोडसे हा एक पुरोगामी हिंदू होता व त्याचे संबंध जहालमतवादी हिंदू महासभेशी होते. नथुराम गोडसेने महात्मा गांधी यांची हत्या करण्यासाठी बरे मॉडेलचे पिस्तूल वापरले होते. त्यांच्या मते पाकिस्तानला पैसे देऊन भारताला दुबळे पाडण्यासाठी गांधीजी जबाबदार होते. गोडसे व त्याच्या सहकारी नारायण आपटे यांच्यावर खटला दाखल करून दोषी ठेवले व १५ नोव्हेंबर १९४९ ला फाशी दिली.

हे भारताच्या स्वातंत्र्य संग्रामातील प्रमुख नेते होते. अहिंसात्मक, असहकार आंदोलनांनी गांधींनी भारताला स्वतंत्र्य मिळवून दिले. अहिंसात्मक मार्गांनी स्वातंत्र्य मिळविण्यासाठी त्यांनी संपूर्ण जगाला प्रेरित केले. रवींद्रनाथ टागोरांनी महात्मा ही उपाधी दिली. सुभाषचंद्र बोस यांनी इ.स. १९४४ मध्ये त्यांना 'राष्ट्रपिता' संबोधले. त्यांचा जन्म दिवस २ ऑक्टोबर हा भारतात गांधी जयंती तर जगभरात आंतरराष्ट्रीय अहिंसा दिवस म्हणून साजरा केला जातो.

“गांधी विचार” ही विचार तत्वप्रणाली फक्त नसून युगप्रवर्तक विचारमाला आहे. अहिंसा, सत्य, अस्तेय, असंग्रह, ब्रह्मचर्य, अंगमेहनत, आस्वाद, अभय, सर्वधर्मसमभाव, स्वदेशी अस्पृश्यता निवारण ही एकादश व्रते गांधीजींची शक्तिस्त्रोत रूपे होती. या महापुरूषाने दाखवले की देश घडवायला लाखो करोडो लोकांची गरज नसते. कारण भारतातील प्रत्येक व्यक्ति ही लाखों करोडोंच्या बरोबर आहे. त्यांच्या तत्वांवर आधारित जीवप्रणाली ही तेव्हाही प्रांसंगित होती, आजही आहे; आणि उद्या ही राहिल...

शठ्ठगांधी

महात्मा गांधी आमचे प्रेरणास्त्रोत

शंकर रामकृष्ण वाढरे
बी.कॉम. द्वितीय वर्ष

परमेश्वराला सत्यात पाहणारा,
आत्मदर्शनास स्वतःचे ध्येय माणणारा
अहिंसेचा पूजारी, मोहनदास गांधी
आजन्म आमच्या मनात बसत राहिल....

ज्याला टागोरांनी दिली महात्माची उपाधी,
स्वातंत्र्य भारताचा राष्ट्रपिता संबोधी
सत्याग्रही, सुधारणावादी मोहनदास गांधी
आजन्म आमच्या आर्दशात दर्शनीय राहिल...

गरिबी निर्मूलन आणि आर्थिक स्वावलंबन
केले ज्यांनी यांवर चिंतन
भारत छोडोचे निर्भिड आंदोलक मोहनदास गांधी
आजन्म आमच्या जीवनात पूजनीय राहिल...
स्वच्छ भारताचे पाहणारा स्वप्न
ग्राम उद्धारासाठी उचलणारा कष्ट
विकासात्मक दूरदृष्टी जोपासणारा
मोहनदास गांधी आजन्म आमच्या विकासात
प्रेरणास्त्रोत राहिल...

भारतीय स्वातंत्र्याच्या तो होता केंद्रबिंदू
त्यांच्या संगतीसाठी संपूर्ण भारत लागला मिळू
पळवून लावणारा ब्रिटिशांना राष्ट्रपिता
मोहनदास गांधी
सदैव या भारतात सत्याच्या, अहिंसेच्या
विकासाच्या रूपात चिरकाल अमर राहिल.

■ मै हिंसा का विरोध करता हूँ क्योंकि जब ऐसा दीखता है वह अच्छा कर रहा है वह अच्छाई अस्थाई होती है, और जो बुराई करती है वह स्थाई होती है। - महात्मा गांधी

हिन्दी विभाग

प्रा. डॉ. शैलेन्द्रकुमार शुक्ल
हिन्दी विभाग

गांधीजी

गांधी का परिचय देना सूर्य
को दीया दिखाने जैसा है।
स्वतंत्रता की लाठी लेकर
चलता अपना बापू है।

गुजरात राज्य का, एक शहर,
है जिसका नाम पोरबंदर।
उस घर में उनका जन्म हुआ
था चमन हमारा धन्य हुआ।

गोरो की, काली करतूते
बहुत सहन कर चुके हम,
रह लिए गुलाम, बहुत दिन
अब नहीं गुलाम रहेंगे हम।

उनके इक इक आवाहन पर,
सौ-सौ जन दौड़े आते थे।
सत्य अहिंसा दो शब्दों के,
अद्भूत अस्त्र उठाते थे।

जुलहे, निहले, खेतिहार तक,
गांधी के पीछे आए थे।
दांडी, समुद्र तट पर आकर
सब अपना नमक बनाए थे,

वह मौन 'सत्य का आग्रह' था।
जिसमें हिंसा और रक्त नहीं।
मानवता के अधिकारों की,
थी बात, शांति से कही गई।

सच की ताकद के आगे थी,
तोपों की हिम्मत हार रही।
सच की ताकत के आगे थी,
गोरों की सत्ता, कांप रही।

भारत छोड़ो, भारत छोड़ो,
हर ओर यही नारा था।
भारत के कोने कोने से,
गांधी का नाम, उछलता था।

पन्द्रह अगस्त सैतालीस को, भारत
प्यारा आजाद हुआ।
दो टुकड़ों में बट गया, सही सुख-
दुःख पाया था मिला जुला।।

अंजली सत्यप्रकाश दुबे, बी.सी.ए.- प्रथम वर्ष

ऐसा था मोहनदास करमचंद गांधी से महात्मा गांधी बनने तक का सफर

कु. पूजा सिंह (एम.ए.हिंदी)

२ अक्टूबर, १८६९ में गुजरात के पोरबंदर में काठियावाड़ नामक स्थान पर पैदा हुए महात्मा गांधी का पूरा नाम मोहनदास करमचंद गांधी। १८९२ तक सब ठीक चल रहा था। वकालत पूरी हो चुकी थी। कस्तूरबा गांधी से विवाह के बाद दो बेटे पैदा हो चुके थे। १८९३ में दक्षिण अफ्रीका गए तो मानो सब बदल गया। और बस वही से शुरू होती है। उनके महात्मा बनने की कहानी।

१८९३	उन्हें रंग भेद का समाना करना पड़ा।	१९३३	साबरमती तट पर बने सत्याग्रह आश्रम का नाम हरिजन आश्रम रखा
१८९४	सामाजिक कार्यों के साथ वहीं रहकर वकालत करने की ठानी और नेटाल इंडियन कांग्रेस की स्थापना की।	१९३९	राजकोट में उपवास के साथ सत्याग्रह अभियान की शुरुआत की।
१९०६	महात्मा गांधी ने आजीवन ब्रह्मचर्य का व्रत लिया।	१९४०	व्यक्तिगत सत्याग्रह की घोषणा करने के साथ विनोबा भावे को पहला व्यक्तिगत सत्याग्रही चुना।
१९०७	पहला सत्याग्रह 'ब्लैक एक्ट' के खिलाफ किया।	१९४२	भारत छोड़ो आन्दोलन का राष्ट्रव्यापी आव्हान
१९०९	हिंद स्वराज किताब की रचना की।	१९४४	२२ फरवरी को पत्नी कस्तूरबा गांधी का निधन हुआ।
१९१५	दोबारा स्वदेश वापसी हुई।	१९४७	दिल्ली में लार्ड माउन्टबैटेन तथा जिन्ना से मुलाकात के बाद देश के विभाजन का विरोध किया।
१९१७	बिहार के चंपारण जिले में सत्याग्रह का नेतृत्व किया।	१९४७	९ सितम्बर को दिल्ली में साम्प्रदायिक दंगे शांत करने के लिए दिल्ली पहुंचे।
१९१८	अहमदाबाद जिले में सत्याग्रह का नेतृत्व किया।	१९४८	जिंदगी का आखिरी उपवास १३ जनवरी को किया जो सांप्रदायिक हिंसा के विरोध में ही था।
१९१९	रॉलेट बिल के खिलाफ पहला अखिल भारतीय सत्याग्रह छेडा	१९४८	२० जनवरी को बिड़ला हाऊस में हो रहीं प्रार्थना सभा में विस्फोट हुआ था। लेकिन सुरक्षा लेने से इनकार कर दिया।
१९२०	केसर-ए-हिंद का खिताब लौटाया और दूसरा राष्ट्रव्यापी सत्याग्रह आंदोलन छोड़ों	१९४८	३० जनवरी को बिड़ला हाऊस में ही उनकी नाथूराम गोडसे ने गोली मारकर हत्या कर दी।
१९२२	चौरी-चौराकी हिंसक घटना के बाद जन आन्दोलन स्थगित किया, उनपर राजद्रोह का मुकदमा चला और उन्होंने स्वयं को दोषी स्वीकार दिया। उन्हें ६ सालों के लिए जेल भेज दिया गया।		
१९३०	साबरमती से दांडी तक मार्च किया जिसे नमक सत्याग्रह कहा गया।		

आदर्श जीवन

स्वप्नील सुधिर बैस
बी.कॉम. (अ)

हम सभी को आजादी से खुली हवा में सास लेना बेहद अच्छा लगता है, पर वह हमें किसके द्वारा मिली है? वह मिली है देश के अगनित देशप्रेमियों के कारण। उन्हीं देश प्रेमियों में से एक है 'गांधी'। गांधीजी देश के एक ऐसे नेता थे, जिन्होंने बिना किसी अस्त्र-शस्त्र की सहायता के अंग्रेजों को देश के बाहर कर दिया था। गांधीजी ने अपने परिवार को 'त्याग' कर अपना पूरा जीवन देश के नाम कर दिया तथा देशवासियों के हित के लिए लड़ाई लड़ी (अहिंसा के द्वारा) और देश के लिए शहीद हो गए।

गांधीजी यानी मोहनदास करमचंद गांधी। उनका जन्म २० अक्टूबर १८६९ को गुजरात के काठियावाड के पोरबंदर गाँव में हुआ था। गांधीजी के पिताजी का नाम करमचंद गांधी था। और वह काठियावाड कि एक छोटी सी रिहासत के 'दिवान' थे। गांधी जी की माताजी का नाम पुतलिबाई था। वह धार्मिक स्वभाव की थी। अपनी माता के साथ रहते हुँए ही उनमें दया, प्रेम, ईश्वर के प्रति विश्वास तथा श्रद्धा के भाव बचपन में ही जागृत हो चुके थे।

गांधीजी ने बालपन में ही 'कस्तुरबा जी से विवाह कर लिया था और उन्हें चार बच्चे भी थे हरिलाल, मनिलाल, रामदास तथा देवदास। गांधीजी ने एक पुत्री भी गोद ली थी उनका नाम था-लक्ष्मी ।

गांधीजी ने अपनी प्राथमिक शिक्षा काठियावाड में ही ग्रहण की थी तथा वह अपनी उच्च शिक्षा के लिए

अपनी १९ वर्ष की आयु में लंडन चले गए थे। फिर वह कुछ वर्षों बाद अपनी शिक्षा पूर्ण कर स्वदेश लौटे। उसके बाद उन्होंने मुंबई में ही अपनी वकालत का कार्य शुरू किया, जिसमें उन्हें पूर्णता सफलता न मिल सकी। इसके बाद वह राजकोट में जरूतमंद व्यक्तियों को वकालत की अर्जीया लिख कर देते।

सन १८९३ में महात्मा गांधी जी दक्षिण आफ्रिका गए। जहाँ उनके साथ कई अप्रिय घटनाएँ-घटी और समाज में होनेवाली घटनाओं ने उन्हें झकझोर दिया। इसके बाद गांधीजी ने द.अफ्रिका में हो रहे क्रांति में 'नेलसन मंडेला' का साथ दिया तथा इसके बाद स्वदेश ऑफ और देश में अंग्रेजों द्वारा हो रहे अत्याचार के विरुद्ध स्वदेशवासियों के हित में प्रश्न उठाने शुरू किए।

सन १९१५ में गांधीजी सदैव के लिए भारत आ गए थे। जब वह स्वदेश आए तो, देखा कि यहाँ चारों ओर अंग्रेजों द्वारा यहाँ पर अत्याचार हो रहा। गुजरात के 'खेडा' गाँव कि स्थिति- भी दुःखमय थी। यहीं से गांधीजी की देश के आजादी के लड़ाई में अहम भूमिका शुरू हो गई थी। 'खेडा गाव में गांधीजी ने एक आश्रम (पहिला) बनाया। फिर उन्होंने तथा उनके समर्थकों ने मिलकर वहा सफाई की, वहाँ विद्यालय तथा अस्पताल (दवाखाने) स्थापित किए। खेडा सत्याग्रह के कारण उन्हें गिरफ्तार किया गया। जिसके कारण कई लोगों ने इसके विरुद्ध आवाज लगाई, जिसके परिणाम स्वरूप गांधीजी को छोडा गया। देश के लिए बिना किसी स्वार्थ के सेवा तथा स्वदेशवासियों के प्रति प्रेम देख लोग उन्हें प्रेम से 'बापू' कहने लगे।

बापू ने जितने -भी अनशन तथा आंदोलन किए, उनमें उनके प्रमुख तीन शस्त्र थे, सत्य, अहिंसा

तथा शांति जो की बापू ने स्वयं अपनाए तथा लोगों से भी कहा।

सन १९२० में गांधी जी द्वारा शुरू किये गए। आंदोलन जिसका नाम 'असह्योग आंदोलन'(१९२०-२२) यह अंग्रेजों के खिलाफ 'ब्रम्हास्त्र' साबित हुआ। इसके कुछ समय बाद उन्होंने लोगों से विदेशी वस्तुओं का बहिष्कार करने को कहा तथा स्वदेश नीति अपनाने को कहा। अधिकतर लोगों ने इसे अपनाया। दुर्भाग्यवस चौरीचौरा के हिंसात्मक कांड के बाद उन्हें यह आंदोलन छोड़ना पडा (वापस लेना पडा) तथा उन्हें कारावास भी व्यथित करना पडा। १ फरवरी १९२४ को उन्हें रिहाई मिली।

सन १९३० में बापू ने 'नमक सत्याग्रह' आंदोलन शुरू किया, जिसमें 'दांडी यात्रा' प्रमुख रही। सन १९३२ में बापू ने ६ दिन का अनशन किया तथा इसके बाद दलितों के हित में आंदोलन किया। बापू ने दलितों को 'हरि-जनता' का नाम दिया तथा यह आंदोलन को भी 'हरिजन-आंदोलन' कहा गया। परंतु यह पूर्णतः था सफल न हो सका। और दलितों ने गांधीजी को छोड़ आंबेडकर को अपनाया।

फिर बापू ने 'भारत छोड़ो' का नारा लगाया तो पूरे देश में इसकी आवाज सुनाई दी। इस सर्वव्यापी आंदोलन में हिंसा तथा गिरफ्तारी भी हुईं, जिसके पक्ष में बापू न थे। इस घटना के बाद में लोगों से कहा कि वे अहिंसा की राह पर चलकर स्वतंत्रता की लड़ाई लडे।

फिर से बापू को गिरफ्तार किया गया, यह कारावास बापू के लिए बहुत घातक रहा, इसी समय बापू बिमार भी हुए थे तथा 'कस्तुरबा' जी का भी देहांत हो गया।(१९४४) बापू के कारावास में रहते हुए भी 'भारत छोड़ो' आंदोलन चलता रहा तथा सफल भी हुआ। इसके बाद खुश-खबर मिली की अंग्रेजों ने 'सत्ता' सौंप देना का निर्णय लिया परंतु बापू ने काँग्रेस को अंग्रेजों के प्रस्ताव को ठुकराने के लिए कहा क्युकि यह प्रस्ताव भारत को विभाजन की ओर ले जा रहा था। दूसरी तरफ हिंदू तथा मुस्लिमों में असंतोष देख बापू ने दिल्ली में आमरण अनशन किया तथा पाकिस्तान को ५५ करोड देकर अलग कर दिया।

अब अपना रूख मोडते है गांधीजी की 'हत्या' की ओर महात्मा गांधी जी की हत्या का जिम्मेदार था नाथूराम गोडसे। जो कि राष्ट्रवादी हिंदू था तथा गांधीजी को भारत-देश को कमजोर करने का दोषी मानता था। क्युंकी बापूने पाकिस्तान को ५५ करोड का भूगतान किया था। गांधीजी ३० जनवरी १९४८ की रात में जब दिल्ली के बिरला भवन में घूम रहे थे, तब गोडसे ने उन्हे गोली मारके उनकी हत्या कर दी।

मेरे हिसाब से मोहनदास करमचंद गांधी सिर्फ एक नाम है। पर 'महात्मा गांधी' एक सोच है! जो अमर है।

मै बापू के बारे मे क्या कहूंगा और लिखूंगा, बस इतना कहना है कि वह 'महात्मा गांधी' है।

साबरमती के संत तुने कर दिया कमाल।

कु. अरुंधती राजभर
बी.ए. द्वितीय वर्ष

प्रस्तावना:

हमारा देश महान स्त्रियों और पुरुषों का देश है जिन्होंने देश के लिए ऐसे आदर्श कार्य किए हैं जिन्हें भारतवासी सदा याद रखेंगे। कई महापुरुषों ने हमारी आजादी की लड़ाई में अपना तन-मन-धन परिवार सब कुछ अर्पण कर दिया। ऐसे ही महापुरुषों में से एक थे महात्मा गांधी। महात्मा गांधी युग पुरुष थे। जिनके प्रति पूरा विश्व आदर की भावना रखता था।

बचपन एवं शिक्षा :

इस महापुरुष का जन्म २ अक्टूबर सन १८६९ को गुजरात में पोरबंदर नामक स्थान पर हुआ था। आपका पूरा नाम मोहनदास था। आपके पिता कर्मचंद गांधी राजकोट के दीवान थे। माता पुतलीबाई धार्मिक स्वभाव वाली अत्यंत सरल महिला थी। मोहनदास के व्यक्तित्व पर माता के चरित्र की छाप स्पष्ट दिखाई दी।

प्रारंभिक शिक्षा पोरबंदर में पूर्ण करने के पश्चात राजकोट से मैट्रिक परीक्षा उत्तीर्ण कर आप वकालत करने इंग्लैंड चले गए। वकालत करके लौटने पर वकालत प्रारंभ की। एक मुकदमे के दौरान आपको दक्षिण अफ्रीका जाना पड़ा। वहाँ भारतीयों की दुर्दशा देख बड़े दुखी हुए। उनमें राष्ट्रीय भावना जागी और वे भारतवासियों की सेवा में जुट गए। अंग्रेजों की कुटील नीति तथा अमानवीय व्यवहार के विरुद्ध गांधीजी ने सत्याग्रह आंदोलन आरंभ किया असह्योग आंदोलन एवं सविनय अवज्ञा आंदोलन का नेतृत्व किया।

सिद्धांत

गांधीजी ने अंग्रेजों से विरोध को प्रकट करने के लिए सत्याग्रह को अपना प्रमुख अस्त्र बनाया। सत्य अहिंसारूपी अस्त्रों के सामने अंग्रेजों की कुटील नीति तथा अमानवीय व्यवहार के विरुद्ध गांधीजी ने सत्याग्रह आंदोलन आरंभ किए। असह्योग आंदोलन एवं सविनय अवज्ञा आंदोलन का नेतृत्व किया। गांधीजी के उच्चादर्शों एवं सत्य के सम्मुख उन्हें झुकना पड़ा और वे हमारा देश छोड़ चले गए। इस प्रकार हमारा देश १५ अगस्त १९४७ को स्वतंत्र हुआ।

अन्य कार्य:

गांधीजी ने अछूतों का उद्धार किया। उन्हें 'हरिजन' का नाम दिया। भाषा, जाति और धर्म संबंधी भेदों को समाप्त करने का आजीवन प्रयत्न किया। स्वदेशी वस्तुओं के उपयोग पर जोर दिया। सूत कातने, सब धर्मों को आदर से देखने और सत्य, अहिंसा को जीवन में अपनाने की शिक्षा दी। गांधीजी ने विश्व को शांति का संदेश दिया।

उपसंहार

गांधीजी ने प्रेम और भाईचारे की भावना से भारत की जनता के हृदय पर राज किया। वे देश में रामराज्य स्थापित करना चाहते थे। भारत की आजादी के पश्चात देश दो टुकड़ों में विभाजित हुआ। भारत-पाकिस्तान। इस बात का आपको बहुत दुःख पहुंचा। हमारा दुर्भाग्य था कि इस नेता का मार्गदर्शन हम स्वतंत्रता प्राप्ति के बाद अधिक समय तक नहीं पा सके और नाथुराम गोडसे नामक व्यक्ति की गोली से ३० जनवरी १९४८ को गांधीजी की जीवनलीला समाप्त हो गई। एक भविष्यदृष्टा युगदृष्टा हमारे बीच से चला गया। आज गांधीजी हमारे बीच नहीं हैं, किंतु उनके आदर्श सिद्धांत हमें सदैव याद रहेंगे। उनका नाम अमर रहेगा।

महात्मा गांधी

कु. सोनम यादव

बी.कॉम. प्रथम वर्ष

मोहनदास करमचन्द गांधी (२ अक्टूबर १८६९-३० जनवरी १९४८) भारत एवं भारतीय स्वतंत्रता आंदोलन के एक प्रमुख राजनैतिक एवं आध्यात्मिक नेता थे। वे सत्याग्रह व्यापक सविनय अवज्ञा के माध्यम से अत्याचार के प्रतिकार के अग्रणी नेता थे, उनकी इस अवधारणा की नींव सम्पूर्ण अहिंसा के सिद्धान्त पर रखी गयी थी। जिसने भारत को आजादी दिलाकर पूरी दुनिया में जनता के नागरिक अधिकारों एवं स्वतंत्रता के प्रति आंदोलन के लिए प्रेरित किया। उन्हें दुनिया में आम जनता महात्मा गांधी के नाम से जानती है। संस्कृत भाषा में महात्मा अथवा महान आत्मा एक सम्मान सूचक शब्द है। गांधी को महात्मा के नाम से सबसे पहले १९१५ में राजवैद्य जीवराम कालिदास ने संबोधित किया था। उन्हें बापू (गुजराती भाषा में बापू यानी पिता)के नाम से भी याद किया जाता है। सुभाषचंद्र बोस ने ६ जुलाई १९४४ को रंगून रेडिओं से गांधी जी के नाम जारी प्रसारण में उन्हें राष्ट्रपिता कहकर सम्बोधित करते हुए आजाद हिंद फौज के सैनिकों के लिए उनका आशीर्वाद और शुभकामनाएँ मांगी थी। प्रति वर्ष २ अक्टूबर को उनका जन्म दिन भारत में गांधी जयंती के रूप में और पूरे विश्व में अन्तर्राष्ट्रीय अहिंसा दिवस के नाम में मनाया जाता है। सबसे पहले गाँधी ने प्रवासी वकिल के रूप से दक्षिण अफ्रिका में भारतीय समुदाय के लोगों के नागरिक अधिकारों के लिए संघर्ष हेतु सत्याग्रह करना शुरू किया। १९१५ में उनकी भारत वापसी हो गई। उसके बाद उन्होंने यहा के किसानों, मजदूरों और शहरी श्रमिकों को अत्यधिक भूमि कर और भेदभाव के विरुद्ध आवाज

उठाने के लिए एकजुट किया। १९२१ में भारतीय राष्ट्रीय कांग्रेस की बागडोर संभालने के बाद उन्होंने देशभर में गरीबी से राहत दिलाने, महिलाओं के अधिकारों का धार्मिक एवं जातीय एकता का निर्माण व आत्मनिर्भरता के लिये अस्पृश्यता के विरोध में अनेकों कार्यक्रम चलाये। इन सबमें विदेशी राज से मुक्ति दिलानेवाला स्वराज्य की प्राप्ति वाला कार्यक्रम ही प्रमुख था। गांधीजी ने ब्रिटिश सरकार द्वारा भारतीयों पर लगाये गये नमक कर के विरोध में १९३० में नमक सत्याग्रह और उसके बाद १९४२ में अंग्रेजों भारत छोड़ो आन्दोलन से खासी प्रसिद्धी प्राप्ति की। दक्षिण अफ्रिका और भारत में विभिन्न अवसरों पर कई वर्षों तक उन्हें जेल में भी रहना पडा।

गांधी जी ने सभी परिस्थितियों में अहिंसा और सत्य का पालन किया और सभी को इनका पालन करने के लिये वकालत भी की। उन्होंने साबरमती आश्रम में अपना जीवन गुजारा और परम्परापर भारतीय पोशाख धोती व सूत से बनी शाल पहनी जिसे वे स्वयं चरखे पर सूत कातकर हाथ से बनाते थे। उन्होंने सादा शाहाकारी भोजन खाया और आत्मशुद्धि के लिए लम्बे लम्बे उपवास रखे।

कम आयु में विवाह :- मई १८८३ में साठे १३ साल की आयु पुर्ण करते ही उनका विवाह १४ साल की कस्तुरबा माखनजी से कर दिया गया। पत्नी का पहला नाम छोटा करके कस्तुरबा कर दिया गया। और उसे लोग प्यार से बा कहते थे। यह विवाह उनके माता पिता द्वारा तय किया गया। व्यवस्थित बाल विवाह था जो उस समय उस क्षेत्र में प्रचलित था। लेकिन उस क्षेत्र में यहीं रीति थी कि किशोर दुल्हन को अपने माता पिता के घर और अपने पति से अलग अधिक समय तक रहना पड़ता था। १८८५ में जब गांधी जी १५ वर्ष के थे तब इनकी पहली संतान ने जन्म लिया। लेकिन वह केवल कुछ दिन ही जिवित रही। और ईसी साल उनके पिता

करमचंद गांधी भी चल बसे। मोहनदास और कस्तुरबा के चार संतान हुईं। जो सभी पुत्र थे। हरिलाल गांधी १८८८ में मणिलाल गांधी १८९२ में, रामदास गांधी १८९७ में और देवदास गांधी १९०० में जन्में। पोरबंदर से उन्होंने मिडिल राजकोट से हाई स्कूल किया। दोनों परिक्षाओं में शैक्षणिक स्तर वह एक औसत छात्र रहे। मैट्रिक के बाद की परिक्षा उन्होंने भावनगर में शामिलदास कॉलेज से कुछ परेशानी के साथ उत्तीर्ण की। जब तक वे वहाँ रहे अप्रसन्न ही रहें क्योंकि उनका परिवार उन्हें बैरिस्टर बनाना चाहता था।

गांधी व उनकी पत्नी कस्तुरबा

अपने १९ वे जन्मदिन से लगभग एक महिने पहिले ही ४ सितम्बर १८८८ को गांधी युनिवर्सिटी कॉलेज लन्दन में कानून की पढाई करने और बैरिस्टर बनने के लिए इंग्लैंड चले गये। भारत छोडते समय जैन भिक्षु बेचारजी के समक्ष हिन्दुओं को मांस, शराब तथा संकिर्ण विचारधारा को त्यागने के लिए अपनी अपनी माता जी को दिए गये एक वचन ने उनके शाही राजधानी लंदन में बिताये गये समय को काफी प्रभावित किया। हालांकि गांधी जी ने अंग्रेजी रीतिरिवाजों का अनुभव भी किया जैसे उदाहरण के तौरपर नृत्य कक्षाओं में जाने आदि का। फिर भी वह अपनी मकान मालकिन द्वारा मांस एवं पत्ता गोभी को हजम नहीं कर सके। उन्होंने कुछ शाकाहारी भोजनालयों की ओर इशारा किया। अपनी माता की इच्छाओं के बारे में जो कुछ उन्होंने पढा था। उसे सीधे अपनाने की बजाय उन्होंने बौद्धिकता से शाकाहारी भोजन स्वीकार किया। वे जिन शाकाहारी लोगोंसे मिले उनमें से कुछ थियोसोफिकल सोसायटी के सदस्य भी थे। इस सोसायटी की स्थापना १८७५ में विश्व बन्धुत्व को प्रबल करने के लिये की गयी थी। और इसे बौद्ध धर्म एवं सनातन धर्म के साहित्य के अध्ययन के लिये समर्पित किया गया था।

उन्ही लोगों ने गांधी जी को श्रीमद्भागद्गीता पढने के लिये प्रेरित किया। हिन्दु, इसाई, बौद्ध, इस्लाम और अन्य धर्मों के बारे में पढने से पहले गांधी ने धर्म विशेष रूची नहीं दिखाई। इंग्लैंड और बेल्स बार एसोसिएशन में वापस बुलावे पर वे भारत लौट आये किन्तु बम्बई में वकालत करने में उन्हें कोई खास सफलता नहीं मिली। बाद में एक हाईस्कूल शिक्षक के रूप में अशकालिक नौकरी कर प्रार्थना पत्र अस्वीकार कर दिये जानेपर उन्होंने जरूरतमन्दो के लिये मुकदमों की अर्जिया लिखने के लिये राजकोट को ही अपना स्थायी मुकाम बना लिया। परन्तु एक अंग्रेज अधिकारी की मूर्खता के कारण उन्हें यह कारोबार भी छोडना पडा। अपनी आत्मकथा में उन्होंने इस घटना का वर्णन अपने बडे भाई की ओर से परोपकार की असफल कोशिश के रूप में किया है। यही वह कारण था जिस वजह से उन्होंने सन १८९३ में एक भारतीय फर्म से नेहाल दक्षिण अफ्रिका में जो उन दिनों ब्रिटिश साम्राज्य का भाग होता था। एक वर्ष के करार पर वकालत का कारोबार स्वीकार कर लिया।

१९०६ के जुलू युद्ध में भूमिका

१९०६ के जुलू दक्षिण अफ्रिका में नए चुनाव कर के लागू करने के बाद दो अंग्रेज अधिकारियों को मार डाला गया। बदले में अंग्रेजों में जुलू के खिलाफ युद्ध छेड दिया। गांधीजी ने भारतीयों को भर्ती करने के लिए भारतीयों को युद्ध प्रयासों में सहयोग देना चाहिए। तथापि अंग्रेजो ने अपनी सेना में भारतीयों को पद देने से इंकार कर दिया था। इसके बावजूद उन्होने गांधी जी के इस प्रस्ताव को मान लिया कि भारतीय घायल अंग्रेज सैनिकों को उपचार के लिए स्ट्रेचर पर लाने के लिए स्वेच्छा पूर्वक कार्य कर सकते है। इस कोर की बागडोर गांधी ने थामी। २१ जुलाई १९०६ को गांधी जी ने भारतीय जनमत इंडियन गोपनिय में लिखा कि २३ भारतीय (६)

निवासियों के विरुद्ध चलाए गए ऑपरेशन के संबंध में प्रयोग द्वारा नेहाल सरकार के कहने पर एक कोर का गठन किया गया है। दक्षिण आफ्रिका में भारतीय लोगों से इंडियन ओपिनियन में अपने कॉलेजो के माध्यम से इस युद्ध में शामिल होने के लिए आग्रह किया और कहा, यदि सरकार केवल यदि महसूस करती है कि आरक्षित बल बेकार हो रहे हैं। तब वे उसका उपयोग करेंगे और असली लड़ाई के लिए भारतीयों का प्रशिक्षण देकर इसका अवसर देंगे। गांधी की राम में १९०६ का मासौदा अध्यादेश भारतियों की स्थिति में किसी निवासी के निचे वाले स्तर के समान लाने जैसा था। इसलिए उन्होंने सत्याग्रह की तर्ज पर काफिर का उदाहरण देते हुए भारतीयों का विरोध करने का आग्रह किया। उनके शब्दों में “यहाँ तक की आधी जातिया और काफिर जो हमसे कम आधुनिकी है ने भी सरकार का विरोध किया है। पास का नियम उन पर भी लागू होता है। किंतु वे पास नहीं दिखाते है।

भारतीय स्वतंत्रता संग्राम के लिए संघर्ष (१९१६-१९४५):

गांधी १९१५ में दक्षिण अफ्रिका से भारत में रहने के लिए लौट आए। उन्होंने भारतीय राष्ट्रीय कांग्रेस के अधिवेशनों पर अपने विचार व्यक्त किए, लेकिन उनके विचार भारत में मुख्य मुद्दे राजनीति तथा उस समय कांग्रेस दल के प्रमुख भारतीय नेता गोपाल कृष्ण गोखले पर ही आधारित थे जो एक सम्मानित नेता थे।

१९१८ में खेडा और चंपारण सत्याग्रह के समय १९१८ में गांधी

गांधी की पहली बड़ी उपलब्धि १९१८ में चम्पारण सत्याग्रह और खेडा सत्याग्रह में मिली हालांकि अपनी निर्वाह के लिए जरूरी खाद्य फसलों की बजाए नकद पैसा देने वाली खाद्य फसलों की खेती वाले आंदोलन

भी महत्वपूर्ण रहे। जमींदारों (अधिकांश अंग्रेज) की ताकत से दमन हुए भारतीयों का नाममात्र भरपाई भत्ता दिया गया जिससे वे अत्याधिक गरिबी से घिर गए। गांवो को बुरी तरह गंदा और अस्वास्थ्यकर और शराब, अस्पृश्यता और पर्दा बंध किया गया। अब तक विनाशकारी अकाल के कारण शाही कोष कि भरपाई के लिए अंग्रेजो ने दमनकारी कर लगा दिए जिनका बोझ दिन प्रतिदिन बढ़ता हि गया। यह स्थिति निराशजनक थी। खेडा गुजरात में भी वही समस्या थी। गांधीजीने वहा एक आश्रम बनाया जहाँ उनके बहुत सारे समर्थकों और नए स्वेच्छिक कार्यकर्ताओं को संगठित किया गया। उन्होंने गांवो का एक विस्तृत अध्ययन और सर्वेक्षण किया जिसमें प्राणियों पर हुए अत्याचार के भयानक कार्यों का लेखा जोखा रखा गया और इसमें लोगों की अनुत्पादकिय सामान्य अवस्था को भी शामिल किया गया था। ग्रामीणों में विश्वास पैदा करते हुए उन्होंने अपना कार्य गांवो की सफाई करने से आरंभ किया जिसके अंतर्गत स्कूल और अस्पताल बनाए गए और उपरोक्त वर्णित बहुत सी सामाजिक बुराईओं को समाप्त करने के लिए ग्रामीण नेतृत्व प्रेरित किया।

लेकिन इसके प्रमुख प्रभाव उस समय देखने को मिले जब उन्हे अशांति फैलाने के लिए पुलिस ने गिरफ्तार किया और उन्हें प्रांत छोडने के लिए आदेश दिया गया। हजारों की तादाद में लोगों ने विरोध प्रदर्शन किए और जिले पुलिस स्टेशन एवं अदालतों के बाहर रैलियां निकालकर गांधी जी को बिना शर्त रिहा करने की मांग की। गांधीजी ने जमींदारों के खिलाफ विरोध प्रदर्शन और हडतालों का नेतृत्व किया जिन्होंने अंग्रेजी सरकार के मार्गदर्शन में उस क्षेत्र के गरीब किसानों को अधिक क्षतिपूर्ती मंजूर करने तथा खेती पर नियंत्रण राजस्व में बढ़ोतरी को रद्द करना तथा इसे संग्रहित करने वाले एक

समझौते पर हस्ताक्षर किए। इस संघर्ष के दौरान ही गांधीजी को जनता ने बापु पिता और महात्मा (महान आत्मा) के नाम से संबोधित किया। खेडा में सरदार पटेल ने अंग्रेजों के साथ विचार विमर्श के लिए किसानों का नेतृत्व किया जिसमें अंग्रेजों ने राजस्व संग्रहण से मुक्ति देकर सभी कैदियों को रिहा कर दिया गया था। इसके परिणामस्वरूप गांधी की ख्याति देश भर में फैल गई।

असहयोग आंदोलन :-

गांधीजी ने असहयोग, अहिंसा तथा शांतिपूर्ण प्रतिकार को अंग्रेजों के खिलाफ शस्त्र के रूप उपयोग किया। पंजाब में अंग्रेजी फोजों द्वारा भारतीयों पर जालियानवाला नरसंहार जिसे अमृतसर नरसंहार के नाम से भी जाना जाता है न देश को भारी अघात पहुंचाया जिसमें जनता में क्रोध और हिंसा की ज्वाला भडक उठी। उन्होंने ब्रिटिश नागरिकों तथा दंगों के शिकार लोगों के प्रति संवेदना व्यक्त कि तथा पार्टी के आरंभिक विरोध के बाद दंगों की भर्त्सना की। गांधीजी के भावनात्मक भाषण के बाद आपे सिद्धांत की वकालत की कि सभी हिंसा और बुराई को न्यायोचित नहीं ठहराया जा सकता है। किंतु ऐसा इस नरसंहार और उसके बाद हुई हिंसा से गांधीजी ने अपना मान संपूर्ण सरकार और भारतीय सरकार के कब्जे वाली संस्थाओं पर संपूर्ण नियंत्रण लाने पर केंद्रित था जो जल्दी ही स्वराज्य अथवा संपूर्ण व्यक्तिगत, आध्यात्मिक एवं राजनैतिक आजादी में बदलने वाला था।

दांडी मे गांधी, ५ अप्रैल, १९३० के अंत में नमक मार्च :-

गांधी जी सक्रिय राजनीति से दूर ही रहे और १९२० की अधिकांश अवधि तक वे स्वराज्य पार्टी और इंडियन नेशनल कांग्रेस के बीच खाई को भरने में लगे रहे

और इसके अतिरिक्त वे अस्पृश्यता, शराब, अज्ञानता और गरीबी के खिलाफ आंदोलन छेड़ते भी रहें। उन्होंने पहले १९२८ में लौंटे एक साल पहले अंग्रेजी सरकार के सर जॉन सरमन के नेतृत्व में एक नया संवैधानिक सुधार आयोग बनया जिसमें एक भी सदस्य भारतीय नहीं था। इसका परिणाम भारतीय राजनैतिक दलों द्वारा बहिष्कार निकला। दिसम्बर १९२८ में गांधीजी ने कलकत्ता में आयोजित कांग्रेस के एक अधिवेशन में एक प्रस्ताव रखा जिसमें भारतीय साम्राज्य को सत्ता प्रदान करने के लिए कहा गया था। अथवा ऐसा करने के बदले अपने उद्देश्य के रूप में संपूर्ण देश की आजादी के लिए असहयोग आंदोलन का सामना करने के लिए तैयार रहें। गांधीजी ने न केवल युवा वर्ग सुभाषचंद्र बोस तथा जवाहरलाल नेहरू पुरुषों द्वारा तत्काल आजादी की मत के विचारों की फलीबुत किया बल्कि अपनी स्वयं की मांग को दो साल की बजाय एक साल के लिए तैयार रहें। गांधीजीने न केवल युवा वर्ग सुभाषचंद्र बोस तथा जवाहरलाल नेहरू पुरुषों द्वारा तत्काल आजादी की मांग के विचारों को फलीभूत किया बल्कि अपनी स्वयं की मांग को दो साल की बजाय एक साल के लिए रोक दिया। अंग्रेजों ने कोई जवाब नहीं दिया। २६ जनवरी १९३० का दिन लाहौर में भारतीय स्वतंत्रता दिवस के रूप में इंडियन नेशनल कांग्रेस ने मनाया। यह दिन लगभग प्रत्येक भारतीय संगठनों द्वारा भी मनाया गया। इसके बाद गांधी जी ने मार्च १९३० में नमक पर कर लगाए जाने के विरोध में नया सत्याग्रह चलाया जिसे १२ मार्च से ६ अप्रैल तक नमक आंदोलन के याद में ४०० किलोमीटर (२४८ मील) तक का सफर अहमदाबाद से दांडी, गुजरात तक चलाया गया ताकि स्वयं नमक उत्पन्न किया जा सके। समुद्र की ओर इस यात्रा में हजारों की संख्या में भारतीयों ने भाग लिया। भारत में अंग्रेजों की पकड को विचलित

करने वाला यह एक सर्वाधिक सफल आंदोलन था जिसमें अंग्रेजों ने ८०,००० से अधिक लोगों को जेल भेजा।

लार्ड एडवर्ड इरविन द्वारा प्रतिनिधित्व बाली सरकार ने गांधी जी के साथ विचार विमर्श करने का निर्णय लिया। यह इरविन गांधी की संधि मार्च १९३१ में हस्ताक्षर किए थे। सविनय अवज्ञा आंदोलन को बंद करने के लिए ब्रिटिश सरकार ने सभी राजनैतिक कैदियों को रिहा करने के लिए अपनी रजामंदी दे दी। इस समझौते के परिणामस्वरूप गांधी को भारतीय राष्ट्रीय कांग्रेस के एकमात्र प्रतिनिधि के रूप में लंदन में आयोजित होनेवाले गोलमेज सम्मेलन में भाग लेने के लिए आमंत्रित किया गया। यह सम्मेलन गांधीजी और राष्ट्रवादी लोगों के लिए घोर निराशजनक रहा। इसका कारण सत्ता का हस्तांतरण करने की बजाय भारतीय कीमतों एवं भारतीय अल्पसंख्यांकों पर केंद्रित होना था। इसके अलावा लार्ड इरविन के उत्तराधिकारी लार्ड विलिंगटन ने राष्ट्रवादियों के आंदोलन को नियंत्रित एवं कुचलने का एक नया अभिमान आरंभ कर दिया। गांधी फिर से गिरफ्तार कर लिए गए और सरकार ने उनके अनुयाईयों को उनसे पूर्णतया दूर रखते हुए गांधी जी द्वारा प्रभावित होने से रोकने की कोशीश की। लेकिन यह युक्ति सफल नहीं थी।

मोहनदास करमचंद गांधी की हत्या

३० जनवरी, १९४८ गांधी की उस समय नथूराम गोडसे द्वारा गोली मारकर हत्या कर दी गई जब वे नई दिल्ली के बिरला भवन (बिरला हाऊस के मैदान में रात चहलदमी कर रहे थे। गांधी का हत्यारा नाथुराम गोडसे हिन्दू राष्ट्रवादी थे जिनके कट्टरपंथी हिंदू महासभा के साथ संबंध थे जिसने गांधी जी को पाकिस्तान को भुगतान करने के मुद्दे को लेकर भारत को कमजोर बनाने के लिए जिम्मेदार ठहराया था। गोडसे और उसके उनके यह

षडयंत्रकारी नारायण आपटे के बाद में केस चलाकर सजा दी गई। तथा १५ नवंबर १९४९ को इन्हें फांसी दे दी गई। राजघाट नई दिल्ली में गांधीजी के स्मारक पर देवनागरी में “हे राम” लिखा हुआ है। ऐसा व्यापक तौरपर माना जाता है कि जब गांधीजी को गोलीमारी गई तब उनके मुख से निकलने वाले ये अंतिम शब्द थे। हालांकि इस कथन पर विवाद उठ खड़े हुए हैं। जवाहरलाल नेहरू ने रेडिओं के माध्यम से राष्ट्र को संबोधित किया।

गांधीजी की राख को एक अस्थि रख दिया गया। और उनके सेवाओं की याद दिलाने के लिए संपूर्ण भारत में ले जाया गया। इनमें से अधिकांश को इलाहाबाद में संगम पर १२ फरवरी १९४८ को जल में विसर्जित कर दिया गया। १९९७ में तुषार गांधी ने बैंक में मनाये गए एक अस्थि कलश की कुछ सामग्री को अदालत के माध्यम से इलाहाबाद में संगम नामक स्थान पर जल में विसर्जित कर दिया। ३० जनवरी २००८ को दूबई में रहनेवाली एक व्यापारी द्वारा गांधी जी की राख वाले एक अन्य अस्थि-कलश को मुंबईसंग्रहालय में भेजने के उपरांत उन्हें गिरगाव चौपाटी नामक स्थान पर जल में विसर्जित कर दिया गया। एक अन्य अस्थि करण आगाखान जो पुणे में है (जहाँ उन्होने १९४२ से कैद करने के लिए किया गया था। १९४४) वहां समाप्त हो गया। और दुसरा आत्मबोध फैलोशिप झील मंदिर मं लॉस एंजिल्स रखा हुआ है। इस परिवार को पता है कि, इस पवित्र राख का राजनीतिक उद्देश्यों के लिए दुरुपयोग किया जा सकता है लेकिन उन्हें यहाँ से हटाना नहीं चाहती है। क्योंकि इसमें मंदिरों को तोड़ने का खतरा पैदा हो सकता है।

गांधी के सिद्धांत – सत्य

गांधी जी ने अपना जीवन सत्य या, सच्चाई की व्यापक खोज में समर्पितकर दिया। उन्होंने इस लक्ष्य

को प्राप्त करने के लिए अपनी स्वयं की गलतियों और खुद पर प्रयोग करते हुए सीखने की कोशिश की उन्होंने अपनी आत्मकथा को सत्य के प्रयोग का नाम दिया।

गांधीजी ने कहा सबसे महत्वपूर्ण लड़ाई लड़ने के लिए अपने दृष्टात्माओं भय और असुरक्षा जैसे तत्वों पर विजय पाना है। गांधीजी वे पहले व्यक्ति थे। अहिंसा (nonviolence) अहिंसा और अप्रतिकार Nonresistance) का भारतीय धार्मिक विचारों में एक लंबा इतिहास है और इसके हिंदु, बौद्ध, जैन, यहूदी और ईसाई समुदायों में बहुत सी अवधारणाएँ हैं। गांधीजी ने अपनी आत्मकथा द स्टोरी ऑफ माय एक्सपेरिमेंट्स विथ ट्रुथ, (The Story of My Experiments with Truth) में दर्शन और अपने जीवन के मार्ग का वर्णन किया है। उन्हें कहते हुए बताया गया था। जब मैं निराश होता हूँ तब मैं याद करता हूँ कि हालांकि इतिहास सत्य का मार्ग होता है किंतु प्रेम इसे सदैव जीत लेता है। यहाँ अत्याचारी और हत्यारे भी हुए हैं और कुछ समय के लिए वे अपराज्य लगते थे किन्तु अंत में उनका पतन ही होता है। इसका सदैव विचार करे।

मृतकों अनाथ तथा बेघरों के लिए इससे क्या फर्क पड़ता है कि स्वतंत्रता और लोकतंत्र के पवित्र नाम के नीचे संपूर्णवाद का पागल विनाश छिपा है। एक आँख के लिए दुसरी आँख पूरी दुनिया को अंधा बना देगी। मरने के लिए मेरे पास बहुत से कारण हैं किन्तु मेरे पास किसी को मारने का कोई भी कारण नहीं है। इन सिद्धांतों को लागू करने में गांधी जी ने इन्हें दुनिया को दिखाने के लिए सार्वधिक तार्किक सीमापर ले जाने से

भी मुँह नहीं मोड़ा जहाँ सरकार पुलिस और सेनाएँ भी अहिंसात्मक बन गई थी।

विज्ञान का युद्ध किसी व्यक्ति को तानाशाही, शुद्ध सरलता की ओर ले जाता है। अहिंसा का विज्ञान अकेले ही किसी व्यक्ति को शुद्ध लोकतंत्र के मार्ग की ओर ले जा सकता है। प्रेम पर आधारित शक्ति सजा के डर से उत्पन्न शक्ति से हजार गुणा अधिक और स्थायी होती है। यह कहना निन्दा करने जैसा होगा कि अहिंसा का अभ्यास केवल व्यक्तिगत तौर पर किया जा सकता है और व्यक्तिवदिता वाले देश इसका कभी भी अभ्यास नहीं कर सकते हैं। शुद्ध अराजकता का निकटतम दृष्टिकोण अहिंसा पर आधारित लोकतंत्र होगा संपूर्ण अहिंसा के आधार पर संगठित और चलनेवाला कोई समाज शुद्ध अराजकतावाला समाज होगा।

मैंने भी स्वीकार किया कि एक अहिंसक राज्य में भी पुलिस बल की जरूरत अनिवार्य हो सकती है। पुलिस रैंको का गठन अहिंसा में विश्वास रखने वालों से किया जाएगा। लोग उनके हर संभव मदद करेंगे और वापसी सहयोग के माध्यम से वे किसी भी उपद्रव का आसानी से सामना करलेंगे। श्रम और पूंजी तथा हडतालों के बीच हिंसक झगड़े बहुत कम होंगे और अहिंसक राज्यों में तो बहुत कम होंगे क्योंकि अहिंसक समाज की बाहुलता का प्रभाव समाज में प्रमुख तत्वों का सम्मान करने के लिए महान होगा। इसी प्रकार साम्प्रदायिक अव्यवस्था के लिए कोई जगह नहीं होगी...

महात्मा गांधी की अहिंसा नीति

कु. अंजू साहू
बी.कॉम - प्रथम वर्ष

प्रस्तावना:-

अहिंसा एक ऐसी नीति है, जिसमें कभी भी किसी को जाने अनजाने में चोट पहुँचाने का प्रयत्न किया जाता है। यह वह नीति है जिसे गौतम बुद्ध और महावीर स्वामी जैसे महान व्यक्तियों द्वारा प्रसारित किया गया। और महात्मा गांधी उन प्रसिद्ध व्यक्तियों में से थे जो अहिंसा नीति का पालन करते थे। वह अहिंसा नीति का इस्तेमाल ब्रिटिश हुकूमत से लड़ने के लिए हथियार के तौरपर करते थे। यह उनके द्वारा किए गये प्रयत्नों का ही नतीजा था जो अंत में इतने संघर्षों के बाद हमें स्वतंत्रता की प्राप्ति हुई।

भारतीय स्वतंत्रता संघर्ष में अहिंसा नीति की भूमिका

भारत के स्वतंत्रता संघर्ष में महात्मा गांधी के आने के बाद अहिंसा का महत्व काफी बढ़ गया था। हालांकि इसके साथ ही देश में कई हिंसक स्वतंत्रता संघर्ष चल रहे थे, जिनके महत्व को किसी तरह से भी नकारा नहीं जा सकता है। इन स्वतंत्रता संघर्षों के तहत हमारे देश में कई स्वतंत्रता सेनानी अंग्रेजी हुकूमत से लड़ते हुए शहादत को प्राप्त हुए।

लेकिन महात्मा गांधी के अहिंसा आंदोलन वह आंदोलन थे, जिसमें देश की पूर्ण स्वतंत्रता के लिए शांतिपूर्वक प्रदर्शन किए जाते हैं। महात्मा गांधी ने अपने घर आंदोलन में अहिंसा मार्ग का उपयोग किया। इन्हीं में से कुछ महत्वपूर्ण अहिंसा आंदोलन के विषयों में नीचे बताया गया है, जिन्होंने अंग्रेजी हुकूमत को नीव को हिलाकर रख दिया था।

चम्पारण और खेडा आंदोलन :

१९४७ में चम्पारण के किसानों को अंग्रेजों के द्वारा मजबूर किया गया। कि वह नील की खेती करे तथा इसे एक तय किंमत पर अंग्रेजी सरकार को बेचे। जिसके विरोध में महात्मा गांधी ने अहिंसा पूर्वक एक आंदोलन की शुरुआत की, जिसमें अंग्रेजों को अंततः उनकी मांगों को मानने के लिए मजबूर होना पड़ा। उनके इस आंदोलन को चम्पारण आंदोलन के नाम से जाना गया।

इसके साथ ही सन १९१८ में गुजरात के खेडा गांव को भीषण बाढ़ का सामना करना पड़ा। जिससे उस क्षेत्र में भयावह आकाल की समस्या उत्पन्न हो गई। इतने गंभीर संकट के बाद भी अंग्रेजी सरकार लोगों को करों में किसी प्रकार की छूट या मदद देने के लिए तैयार नहीं थी। तब इसके विरोध में गांधीजी ने एक अहिंसक असहयोग आंदोलन की शुरुवात कि जिससे अंत में मजबूर होकर प्रशासन को उनकी मांगें माननी पड़ी और लोगों को कर में छूट देने के लिए तैयार होना पड़ा। महात्मा गांधी के उस आंदोलन का खेडा सत्याग्रह के नाम से जाना जाता है।

असहयोग आंदोलन:

अंग्रेजों के क्रूर नीतियों और जलियावाला बाग नरसंहार के कारण सन १९२०में असहयोग आंदोलन की शुरुआत हुई। यह अंग्रेजी हुकूमत के विरोध में शुरू हुआ एक अहिंसक आंदोलन था गांधी जी का मानना था कि अंग्रेज भारत शासन करने में सिर्फ इसलिए कामयाब हुए क्योंकि उन्हें भारतीयों को असहयोग मिला। इसलिए उन्होंने लोगों को अंग्रेजी हुकूमत के साथ असहयोग करने को कहा। उनकी इन्हीं बातों को मानते हुए लोगों ने अंग्रेजी सरकार के अधीन पदों जैसे कि शिक्षक, प्रशासनिक व्यवस्था तथा अन्य सरकारी पदों से इस्तीफा देना शुरू कर दिया।

इसके साथ ही लोगों ने अंग्रेजी वस्त्रों और वस्तुओं का बहिष्कार करते हुए स्वदेशी वस्तुओं को अपनाना शुरू कर दिया। असह्योग आंदोलन वह आंदोलन था, जिसमें ना किसी तरह के शस्त्र का उपयोग हुआ और नाही रक्त का एक भी कतरा बहा फिर भी उसने अंग्रेजी हुकूमत की नींव को हिलाकर रख दिया।

नमक सत्याग्रह (दांडी यात्रा)

दांडी यात्रा जिसे नमक सत्याग्रह के नामक/ नाम से भी जाना जाता है, यह महात्मा गाँधी के द्वारा शुरू की गयी एक यात्रा था, जिसके अंतर्गत उन्होने नमक पर लगनेवाले भारी कर के कानून का विरोध किया था।

नमक पर अंग्रेजी सरकार के एकाधिकार के विरोध में गाँधी जी ने १२ मार्च १९३० को दांडी यात्रा का आरंभ किया, यह यात्रा साबरमती आश्रम से शुरू होकर २६ दिन बाद ६ अप्रैल १९३० को गुजरात के एक तटीय गांव दांडी में समाप्त हुई। जिसके अंतर्गत अंग्रेजी सरकार के नमक कानून की अवहेलना की गयी और लोगों ने स्थानीय तौर पे खुद नमक बनाना और बेचना शुरू कर दिया। नमक सत्याग्रह एक अहिंसक आंदोलन था, जिसे पूरा विश्व का ध्यान अपनी ओर खींचा और स्वतंत्र भारत के सपने को मजबूती प्रदान करने का कार्य किया।

भारत छोड़ो आंदोलन :

नमक सत्याग्रह की सफलता ने अंग्रेजी हुकूमत की नींव को हिलाकर रख दिया था। अंग्रेजों को भारत से खदेड़ने के लिए ८ अगस्त १९४२ को महात्मा गांधी द्वारा भारत छोड़ो आंदोलन की शुरुवात की गयी। यह द्वितीय विश्व युद्ध का समय था और ब्रिटेन पहले से ही जर्मनी के साथ युद्ध का समय था और ब्रिटेन पहले से ही जर्मनी के साथ युद्ध में उलझा हुआ था। ऐसे समय में बापू के भारत छोड़ो आंदोलन ने अंग्रेजी हुकूमत के लिए मामले को और भी पेचीदा बना दिया।

इस आंदोलन के कारण पूरे देश के कई नागरिक अवज्ञा आंदोलन शुरू हो गये और भारतीयों ने खुद को द्वितीय विश्व युद्ध से अलग करने की भी मांग शुरू कर दी। भारत छोड़ो आंदोलन का प्रभाव इतना ज्यादा था कि अंग्रेजी सरकार को युद्ध समाप्त होने के बाद भारत को स्वतंत्रता देने का वादा करना पडा। एक प्रकार से भारत छोड़ो आंदोलन भारत में ब्रिटिश राज के ताबूत में आखरी कील साबित हुआ।

महात्मा गांधी के द्वारा शुरू किये गये आंदोलन पूर्ण रूप से अहिंसक थे और इनमें कभी भी किसी तरह के अस्त्र-शस्त्र का उपयोग नहीं हुआ। उनके आंदोलनों में सत्य

बापू, मोहनदास करमचंद गांधी

सुमती अमर रॉय
बी.कॉम - प्रथमवर्ष

बापू, मोहनदास करमचंद गांधी १८६९ में २ अक्टूबर को पोरबंदर, गुजरात, भारत में जन्म हुआ था। महात्मा गांधी एक महान भारतीय थे। जिन्होंने ब्रिटिश शासन के खिलाफ आजादी के आंदोलनों का नेतृत्व किया। उन्होंने भारत में अपनी स्कूली शिक्षा पूरी करने के बाद कानून की पढाई करने के लिए इंग्लैंड चले गए। वें एक वकील के रूप में भारत लौट आए और कानून का अभ्यास शुरू कर दिया। उन्होंने ब्रिटिश शासन द्वारा तिरस्कृत और अपमानित किये गए। भारत के लोगों को मदद करना शुरू कर दिया।

उन्होंने अंग्रेजों के अन्याय के खिलाफ लड़ने के लिए अहिंसा स्वतंत्रता आंदोलन शुरू कर दिया। उनका कई बार अपमान किया गया। लेकिन वह भारत की स्वतंत्रता के लिए अहिंसक संघर्ष जारी रखे। भारत लौटने के बाद वह एक सदस्य के रूप में भारतीय राष्ट्रीय कांग्रेस में शामिल हो गए। वह भारत के स्वतंत्रता आंदोलन के एक महान नेता थे। जिन्होंने भारत की आजादी के लिए बहुत संघर्ष किये। भारतीय राष्ट्रीय कांग्रेस के एक सदस्य के रूप में उन्होंने असहयोग आंदोलन सिविल डिसओबेएंस मूवमेंट और बाद में भारत छोड़ो आंदोलन किये जो एक दिन सफल हो गया। और भारत को स्वतंत्रता दिलाने में मददगार रहा।

एक महान स्वतंत्रता सेनानी के रूप में वह गिरफ्तार हुए और उन्हें कई बार जेल भेजा गया। लेकिन उन्होंने भारतीयों के न्याय के लिए ब्रिटिश शासन के खिलाफ लड़ाई जारी रखी। वह अहिंसा और सभी धर्मों के लोगों की एकता में बहोत विश्वास रखते थे। जिसका उन्होंने आजादी के संघर्ष के दौरान पालन किया। कई भारतीयों के संघर्ष के बाद आखिरकार वह भारत को १५ अगस्त १९४७ को एक स्वतंत्र देश बनाने में सफल रहीं बाद में एक हिंदू कार्यकर्ता नाथुराम गोडसे द्वारा ३० जनवरी १९४८ को उनकी हत्या कर दी गई।

गांधी का भारत हर्षाया

रवीना र. साहु
बी.कॉम - प्रथमवर्ष

भारतमाता, अंधियारे की, काली चादर में लिपटी थी। थी, पराधीनता की बेड़ी, उनके पैरो से चिपटी थी।

थाहृदय दग्ध, धू-धू करके, उसमें ज्वालाएं उठती थीं। भारत मां के, पवित्र तन पर, गोरों की फौजे, पलती थी।

गुजरात राज्य का, एक शहर, है जिसका नाम पोरबंदर। उस घर में उनका जन्म हुआ, था चमन हमारा धन्य हुआ।

दुबला-पतला, छोटा मोहन, पढ लिखकर, वीरजवान बना, था सत्य, अहिंस, देशप्रेम, उसकी रग-रग में भिंदा-सना,

उसके इक-इक आवाहन पर, सौ-सौजन दौड़े आते थे। सत्य अहिंसा दो शब्दों के अद्भूत अस्त्र उठाते थे।

गोरों की, काली करतुतें, जालियावाले बागों का गम। रह लिये गुलाम, बहुत दिन तक, अब नहीं गुलाम रहेंगे हम

जुलहे, निलहे, खेतिहर तक, गांधी के पीछे आए थे। डांडी समुद्र तटपर आकर, सब अपना नमक बनाए थे।

भारत छोड़ो, भारत छोड़ो, हर ओर यही स्वर उठता था। भारत के, कोन-कोन से, गांधी का नाम उछता था।

वह मौन, सत्य का आग्रह था, जिसमें हिंसा, और रक्त नहीं। मानवता के, अधिकारों की, थी बात शांती से कही गई।

गोलों तोपों, बंदूकों को, चूप सीने पर, सहते जाना। अपने सशस्त्र दुश्मन पर भी, छुपकर आघात नहीं करना।

सच की, ताकत के आगे भी, तोपों की हिम्मत हार रही। सच की ताकत के आगे थी, गोरों की सत्ता, कांप रही।

हट गया ब्रिटिश ध्वज अब फिर से, आजाद तिरंगा लहराया। अत्याचारों का, अंत हुआ, गांधी का भारत हर्षाया।

महात्मा गांधी

कु. पायल एम. वनकर

बी.कॉम - प्रथमवर्ष

महात्मा गांधी एक महान स्वतंत्रता सेनानी थे उन्होंने अपना पूरा जीवन भारत की आजादी के संघर्ष में बिताया। उनका जन्म एक हिंदू परिवार में २ अक्टूबर १८६९ में गुजरात के पोरबंदर में हुआ था। उन्होंने अपना पूरा जीवन भारतीय लोगों के एक नेता के रूप में व्यतित किया। उनके पूरे जीवन की कहानी हमारे लिए एक महान प्रेरणा है कि बापू या राष्ट्रपिता कहलाते हैं क्योंकि उन्होंने अपना सारा जीवन हमें आजादी दिलाने के लिए ब्रिटिश शासन के खिलाफ लड़ाई लड़ने में बिता दिया। आजादी पाने के लिए अंग्रेजों से लड़ने के दौरान उन्होंने अहिंसा और सत्याग्रह आंदोलन जैसे हथियार की मदद ली। कई बार उन्हें गिरफ्तार किया गया। और कई बार जेल भेजा गया, लेकिन उन्होंने कभी खुद को हतोत्साहित नहीं किया और राष्ट्रीय स्वतंत्रता के लिए लड़ाई जारी रखी।

वे हमारे देश के असली पिता हैं क्योंकि ब्रिटिश शासन से हमें मुक्त कराने के लिए उन्होंने वास्तव में अपनी सारी शक्तियों का इस्तेमाल किया वह सही मायने में लोगों की एकता (विभिन्न जातियों, धर्मों, समुदाय, जाति, आयु या लिंग) की शक्ति को समझे जिसका उन्होंने अपने सभी स्वतंत्रता आंदोलन के माध्यम से उन्होंने १५ अगस्त १९४७ को अंग्रेजों को पूरी तरह भारत छोड़ो के लिए मजबूर कर दिया। १९४७ से १५ अगस्त को भारत के स्वतंत्रता दिवस के रूप में हर साल मनाया जाता है।

वे १९४७ में भारत की आजादी के बाद अपने जीवन को जारी नहीं रख सके। क्योंकि ३० जनवरी १९४८ की हिंदू कार्यकर्ताओं में से एक कार्यकर्ता नाथुराम गोडसे धारा उनकी हत्या कर दी गई। वह एक महान व्यक्तिमत्त्व थे उन्होंने मृत्यु तक अपना सारा जीवन अपनी मातृभूमि के लिए गुजार दिया। उन्होंने ब्रिटिश शासन से आजादी से हमारे जीवन को सच्ची प्रकाश से प्रबुद्ध कर दिया। उन्होंने यह साबित कर दिया कि अहिंसा और लोगों की एकता से सब संभव है। अपनी मृत्यु के कई वर्षों बाद भी वे हर भारतीय के हृदय में “बापू और राष्ट्रपिता” के रूप में जिंदा हैं।

महात्मा गांधी के अनमोल विचार

शिफा.एम. सय्यद
बी.कॉम - द्वितीय वर्ष

महात्मा गांधी हमेशा हृदय के निकट रहते हैं। हम उन्हें 'बापू' या 'राष्ट्रपिता' भी कहते हैं। गांधीजी बहुत बड़े स्वतंत्रता सैनिक थे। गांधीजी ने हमेशा अहिंसा, सत्य और शान्ति का मार्ग अपनाया और अपने अनुयायियों को भी अहिंसा, सत्य और शांति के मार्ग पर चलने को कहा।

जब वह २४ वर्ष के थे वे दक्षिण अफ्रिका के ब्रिटिश कॉलोनी में अपनी वकालत करने गए। वहां १९२३ से १९२४ तक एक वर्ष रहे। एक वकील के रूप में वहां जादातर दक्षिण अफ्रीका में रह रहे हिंदुस्तानियों के कानूनी केस देखा करते थे।

गांधीजी की सकारात्मक विचार यहाँ अलग सोच पैदा करने की क्षमता रखते हैं।

१) वे बदलाव खुद में लाइये जिसे आप दुनिया में देखना चाहते हैं।

- २) व्यक्ति अपने विचारों से निर्मित एक प्राणी है, वह जो सोचता है वहीं बन जाता है।
- ३) कर्म प्राथमिकताओं को व्यक्त करता है।
- ४) मेरा धर्म सत्य और अहिंसा पर आधारित है। सत्य मेरा भगवान है, अहिंसा उसे पाने का साधन।
- ५) विश्वास करना एक गुण है, अविश्वास दुर्बलता की जननी है।
- ६) सत्य कभी ऐसे कारण को क्षति नहीं पहुँचाता जो उचित हो।
- ७) आपकी मान्यताएँ आपके विचार बन जाते हैं, आपके विचार आपके शब्द बन जाते हैं, आपके शब्द आपके कार्य बन जाते हैं, आपके कार्य आपकी आदत बन जाते हैं, आपकी आदतें आपके मूल्य बन जाते हैं, आपके मूल्य आपकी नीयति बन जाती है।

महात्मा गांधी एक ऐसी शख्सियत थे जिन्होंने अपना पूरा जीवन देश सेवा में लगा दिया।

गांधीजी कहते थे “आप मुझे जंजीरो से जकड़ सकते हो। यातना दे सकते हो। यहाँ तक की आप मेरे इस शरीर को नष्ट कर सकते हो। लेकिन आप कभी भी मेरे विचारों को कैद नहीं कर सकते।”

English Section

Mr. Prafulkumar P. Vaidhya

Universal

*From the ancient groves
The Spirit of Ahinsa blows.*

*Through the sacrifice of love
Home rule has no borders.*

*You catch the offering
And breathe new life into it.*

*Lessed are the meek
Who will inherit the earth*

- Devdrakshanam Govinden

Gandhi : My Inspiration

Shifa M. Sayyad

BCA-II

The main reason why people are inspired by Gandhiji is his philosophy of non-violence. He used non violence to free India from British. His manner of dressing shows us his unwillingness to use foreign products. He always told the people to do their work on their own without depending on others. He tried to eradicate the evil existing at that time untouchability. These are the reasons Why I am inspired by Gandhiji. Though he is not with us today, his great sayings and doings will go on inspiring many people. He used tools like Fast, satyagraha, ahinsa and non cooperation to achieve his goal. His most endearing qualities were his insistence to always tell the truth and his disciplined way of life. His humility and depth of understanding in the simplest of actions has made him the

'Mahatma'. He fought the British and gave us freedom. He never gave up and he never lost hope, even when his struggle met with failure. He is also a true role model for the new generation. Since he was himself an ideal example for everything he spoke and taught. The person who freed our nation without even a thought of violence is our Mahatma Gandhi. He played a significant role fighting against the British rule and making India an independent nation. He gave value to the lives of untouchables. He said "Graamrajya hi ramrajya" It means that if villages live in prosperity with adequate agriculture and irrigation, the village would flourish as if god himself was ruling the village. Many people struggled for Indian independence and many people lost their lives during the freedom. Movement. But, When we talk about Indian independence, Gandhiji's name comes to our mind first and he is regarded as the "father of nation" Satyagraha, Dandi March, the non Cooperation-Movement and other kinds of major steps which he took are evidence of his "determination."

Gandhi and his Literary Contribution

Mrinal Bharti

MA-II (English)

About Mahatma Gandhi

Native name	: Mohandas karamchand Gandhi
Born	: 2 October 1869 (Gandhi Jayanti) Porbandar, Gujrat, India
Died	: 30 January 1948, New Delhi, India
Cause of Death	: Assassination
Resting place	: Raj Ghat, Delhi, India
Nationality	: Indian
Other names	: Mahata Gandhi, Father of nation, Bapuji, Gandhiji,
Alma mater	: University College, London
Occupation	: Lawyer, Politician, Activist Writer
Known for	: Indian Independence Movement, Peace Movement, Nonviolent Resistance, Civil Resistance, Gandhism etc
Office	: President of the Indian National Congress.
Parents	: Karamchand Gandhi (Father) Putlibai Gandhi (Mother)
Wife	: Kasturba Gandhi
Children	: Harilal, Manilal, Ramdas, Devdas

The young all over the world are facing today the problem of maladjustment in the society. Mahatma Gandhi may serve them

with a model capable of giving moral and spiritual strength to change their environment in which they can fulfill their aspirations and realize their dreams.

Mahatma Gandhi believed in Advaita and Ahimsa. Advaita stands for the essential unity of men and that matter of all that live. Ahimsa stands for non-violence. He is the latest embodiment of the spirit of Buddha and Christ in the today's civilization, therefore there can be nothing national or regional about Gandhiji and his thoughts

Selected works of Mahatma Gandhi

Volume	- Autobiography : My Experiments with Truth
	- Satyagraha in South Africa
	Ethical Religion
	Indian Home Rule,
	Hind Swaraj
	From Yerwade Mandir
	Discourses on Gita
	Constructive programmed
	Key to Health
	- Selected Letters
	- Voice of Truth

Gandhiji was a prolific writer. One of Gandhiji's earliest publications, Hind Swaraj, published in Gujrati in 1909 become "the intellectual blueprint" for India's Independence Movement. The book was translated into English the next year with a copy right legend that read "No rights Reserved". For decades he edited several news paper including Harijan in Guajarati, in Hindi and in English language.

Indian Opinion, while in south Africa, and Young India in English and Navajivan, a Gujarathi monthly, on his return to India, later

Navajivan was also published in Hindi. In addition to this, he wrote letters almost everyday to individuals and newspapers. Gandhiji also wrote several books including his autobiography, “The Story of My Experiments with Truth” of which he bought the entire first edition to make sure it was reprinted his other autographies included: Satyagraha in South Africa about his struggle there. Hind Swaraj or Indian Home Rule a political pamphlet and a paraphrase in Gujarati of John Ruskin’s Unto This Last. This last essay can be considered his programme on economic. He also wrote extensively on vegetarianism, diet and health, religion, social reforms etc

Gandhiji usually wrote in Gujarati, though he also revised the Hindi and English translation of his books. Gandhi’s complete works were published by Indian government under the name “The collected works of Mahatma Gandhi” in 1960. The writings comprise about 50000 pages published in about a hundred volumes.

In 2000, a revised edition of the complete works sparked a controversy as it

contained a large number of errors and omissions. The Indian government later withdrew the revised edition. The collected works of Mahatma Gandhi in around 50000 pages in total. surprisingly however Gandhiji only wrote few book. Most of his writings were in the form of articles, essay and letters. Gandhiji founded and edited several newspapers, journals including Indian Opinion. Young India and Harijan. There are innumerable books that are collections of Gandhi’s writing on various topics.

We have killed Gandhiji physically. We will kill Gandhiji spiritually also if we continue to believe that Hatred should govern human relationship. Conflicts should solve crises and violence should be sanctioned behind social actions.

Gandhiji, the man always seemed greater than the Gandhiji ‘the Sant’ the Politician’ or even ‘the thinker’. He was in his own way right thinker, a social reformer and economist but his genius lay in projecting himself as the ‘commonest of common man’

Role of Gandhiji in India's Freedom Struggle

Mansi V. Sorte
B. Com - I

One of the greatest men in the history of India is unarguably Mahatma Gandhi. The way he gave shape and character to India's freedom struggle is worthy of a standing ovation. He sacrificed his own life for the sake of his country. The respect that he earned for himself despite leading a simple lifestyle is much appreciable. Gandhi played a pivotal role in the freedom struggle of India. His non-violent ways and peaceful methods were the foundation for gaining independence from the British.

Gandhi was born on 2nd October at Porbandar located in Gujrat. He went off to South Africa after marriage and worked as barrister there for twenty years. In South Africa, he had his first brush with apartheid.

Once while he was traveling in a train he was thrown out of the first class compartment despite having a ticket. This made him swear that he would do his best to erase apartheid from the face of this world. He went back to India only to find that his own country was being ruled by the British and his fellow citizens were being treated harshly by the British.

Like other great men in history, Gandhi took his time to grow and develop his technique to ensure that his actions made an impact, his faith in different religions was

commendable, He listened to the teachings of Christianity with the same belief and faith, he read the Hindu Scriptures with. He was brutally honest and truthful and this helped him throughout his life

Non-co-operation movement

One of the first series of non violent protests nationwide was the Non Co-operation Movement started by Mahatma Gandhi. This movement officially started the Gandhi era in India. In this freedom struggle, the non co-operation movement was basically aimed at making the Indians aware of the fact that the British government can be opposed and if done actively, it will keep a check on them. Thus educational institutions were boycotted, foreign goods were boycotted and people let go off their nominated seats in government institutions. Though the movement failed, Indians awakened to the concept of going against the British.

Quit India Movement

The Quit India Movement was launched under the leadership of Mahatma Gandhi in August 1942. The main aim for launching this movement was to bring the British to negotiate with the Indian leaders. It was a call for immediate independence of India and slogan of "Do or Die" was adopted for the same. However the leaders were arrested. Soon after Gandhi's went on a fast for 21 days demanding the release of the leaders despite his failing health. The British had to secure the release of the leaders.

India Independence

After the Quite India movement the freedom struggle got even more intense and passionate. Entire India was united together in the movement for freedom. Everyone contributed what they could in the freedom struggle. The cry of Purna swaraj or complete independence was raised after much sacrifices and efforts, India gained its independence on the 15th August 1947

Mahatma Gandhi and freedom movement

In January 1915, Mohandas Karamchand Gandhi returned to his homeland after two decades of residence abroad. These years had been spent for the most part in South Africa, where he went as a lawyer and in time became a leader of the Indian Community in that territory.

As the historian Chandran Devanandan has remarked South Africa was "The Making of the Mahatma". It was in South Africa that Mahatma Gandhi first forged the distinctive techniques of non-violent protest known as Satyagraha. He first promoted harmony between religion and first alerted upper-caste Indians to their discriminatory treatment of low castes and women. The India that Gandhi came back to in 1915 was rather different from the one that he had left in 1893, although still a colony of the British, it was far more active in a political sense. The Indian National Congress now had branches in most major cities and towns. Through the Swadeshi Movement of

1905-07, it had greatly broadened its appeal among the middle classes. That movement had thrown up some towering leaders among them Bal Gangadhar Tilak of Maharashtra, Bipin Chandra Pal of Bengal and Lala Lajpat Rai of Punjab, the three were known as "Lal, Bal and Pal", the alliteration converging the all-India characters of their struggle, since their native provinces were very distant from one another, where these leaders advocated militant opposition to colonial rule. There was a group of "moderates" who preferred a more gradual and persuasive approach among these moderates was Gandhiji's acknowledgement of political mentor Gopal Krishna Gokhale as well as Mohammad Ali Jinnah, who like Gandhiji's was a lawyer of Gujarati extraction trained in London. On Gokhale's advice Gandhiji spent a year travelling around British India getting to know the land and its people. His first major public appearance was at the opening of the Banaras Hindu University (BHU) in February 1916. Among the invitees to this event were the princes and philanthropists whose donations had contributed to the founding of the BHU. Also present were important leaders of the Congress such as Annie Besant compared to these dignitaries, Gandhiji was relatively unknown. He had been invited on account of his work in South Africa rather than his status within India.

Role of Gandhi in Freedom Struggle of India

Sonal N. Dhakate
B.Com .

Gandhiji played very instrumental role in India's freedom struggle. Some of the major movements and freedom struggles led by him are discussed below.

Quit India Movement

The Quit India Movement was launched under the leadership of Mahatma Gandhi in August 1942. The main aim, for launching this movement was to bring the British to negotiate with the Indian Leaders. It was a call for immediate independence of India and slogan of "Do or Die" was adopted for the same. However the leaders were arrested soon after Gandhi's went on a fast for 21 days demanding the release of the leaders despite his failing health. The British had to secure the release of the leaders from their clutch.

India Independence

After the Quit India Movement, the freedom struggle got even more intense. The entire India was united together in the movement for freedom. Everyone contributed what they could in the freedom struggle. The cry of purna swaraj or complete independence was raised after much sacrifices and efforts, India gained its independence on

the 15th August 1947

British colonization of India began in the second half of the 18th century when the English East India Company took control of Bengal and gradually expanded its territory to other parts of India. In 1858 the British govt-replaced the role of East India Company and became the paramount ruler of India It was not until 1947 that India required its independence ending nearly 2000 years of British rule.

During the first world war, the allied had declared that the war being fought in defense of democracy and the right of nations to self determination. But after their victory, they showed little willingness to end colonial rule. While the British govt. made half hearted attempt at constitutional reform, it also made it clear that it had no intention to part with political power. Instead of democratic progress had come further restrictions of civil liberties. The Rowlatt Act came like a sudden blow Unrest spread in the country and powerful agitation against the act arose during this agitation a new leader M.K. Gandhi took command of the Nationalist Movement.

Gandhi was born in a well to do Hindu family of Porbandar in Gujrat. He went England for studies in 1881 and qualified for bar. he returned to India in 1891 and began his practice in Bombay high court. In 1893 he

went to south africa. He stayed there upto 1914 with two breaks in between. He had evolved in his struggles against racism (apartheid) in South Africa a new form of struggle-non-corporation and a new technique of struggle satyagraha which could be practical against the British in India. He would accept sufferings willingly in the course of struggle against the wrong-does. He would never bow down before evil whatever the consequences. In Gandhi's eyes non-violence was not a weapon of the weak and the cowardly only the strong and brave could practice it

Another important aspect of Gandhi's outlook was that he would not separate thought and practice, belief and action .Gandhiji had an immense faith in the capacity at the common people to fight Gandhaji returned to India in 1915 at the age of 46. In 1916 he founded the Sabarmathi Ashram, Ahmedabad where his friends and followers were to learn and practice the ideal of truth and non-violence. He also self out to experiment with his new method of struggle.

Bapu

Satish Awari

M.A -I (English)

Whose stature of optimistic mind
only crave the country bind.

Truth, non-violence are wings to
fly away in springs.

To awake the suppressed smiles
walked the several miles.

Ignite the freedom flame
to drive away who claim.

Satyagraha only the arm
to fight alone with no harm.

In heart's of every generation
'Bapu' undying inspiration.

Gandhi: Simple Living and High Thinking

Divjot Barmi

B.Com-II

The world today is becoming developed as well as fashionable. We even don't realize that how we are becoming addicted towards fashion. Now it has become such an important part of our life that we cannot imagine our life without it.

I am not saying that being fashionable is not good but getting addicted towards it, is making us forget our moral values. Rather than focusing on our goals, we are focusing on the new ideas of doing show off in the society. We try to make other people feel jealous from our fashion. We even don't know that how our thought process is becoming non-valuable day-by-day. Is this the type of thinking that we would like to pass-on to next generation?

In this type of world we are really in need of adopting such sort of values-in-life which is not only beneficial for us but for

others also. There are many such people who are today not only admired for their work but their way of living life. I am talking about Mahatma Gandhi, a man of true words, a great leader, a true fighter, who set an example of simple living and high thinking.

Gandhiji focused and believed in possessing little things in life. He wore simple clothes. By living a simple life, he was able to devote his life to his chosen higher purpose. He was totally focused on his commitment to his people and the world.

By following on his foot steps, we can contribute to a new India by living a simple life. If we have extra clothes then we can distribute it among the people who really have value for clothes than we have. We can simplify our way of life. This can be done by dressing for comfort and not to impress. We should lead a simple and stress free life and then we will release a lot of time and energy. This will give us the space to create the life that we really want to live and a life that is inspired and inspiring.

Gandhi: A Pioneer of Independence

Kajal Madavi

M.A-I, English

Mahatma Gandhi is well known as the “Father of the Nation or Bapu” because of his greatest contributions towards the independence of our country. He was the one who beloved in the non-violence and unity of the people and brought spirituality in the Indian polities. He worked hard for the remove of the untouchability in the Indian society, unliftment of the backward classes in India, raised voice to develop villages for social development, inspired Indian people to use swadeshi goods. He brought common people in front to participate in the National Movement and inspired them to fight for their true freedom.

He was one of the persons who converted people’s dream of independence into truth a day through his noble ideals and supreme sacrifices. He is still remembered for his great works and major virtues such as non violence, truth, love and fraternity. He was not born as great but he made himself great

through his hard struggles and works. He was highly influenced by the life of the King Harish Chandra from the play titled as Raja Harishchandra. After his schooling, he competed his law degress from England and began his career as a lawyer. He faced many difficulties in his life but continued working as a great leader.

He started many mass Movements like non-Co Operation Movement in 1920, Civil Disobedience Movement in 1930 and finally the Quite India Movement in 1942 all through the way of Independence of India. After lots of struggles and works, independence of India was granted finally by British Government. He was a very simple person who worked to remove the color barrier and caste barrier. He also worked hard for removing the untouchability in the Indian society and named untouchables as `Harijan' means the people of God.

He was a great social reformer and Indian freedom fighter who died after completing his aim of life. He Inspired Indian people for the manual labor and said that arrange all the resource ownself for living a simple life and becoming self dependent.

Usefulness of Mahatma Gandhi's Thought

Satish Awari,
M.A-I, English

There is no need to introduce Gandhiji, because not only in India but also in world people recognised him. Rightly, United Nation's celebrat 2nd October as "International Non-Violence Day'. This organisation has recognised that the of violence through which the world is going through can only end if we take the path shown by Mahatma Gandhiji.

we are living in a 21st country or day in a advance society, I am happy to be a part of this. But one question that raised in my mind may be arises in many of you as well "Is Humanity living in us? this question is quite debatable. We cannot call ourselves 'human' without 'humanity' The true meaning of humanity we can find in the teachings of Mahatma Gandhiji, the teachings which is relevant in today's life also.

Gandhiji clearly stated that Non Violence is not limited to physical non-violence the non-violence in thought, word and deed. It is the only way to human progress both individual and social. In his concept non-violence Gandhiji was greatly influenced by Leo Tolstoy. Philosophy of non-violence has great relevancy in contemporary conflict between India & Pakistan, China & India settlement of inter-state conflict, terrorism, water dispute can only be solved, if we carry

out the principle of non-violence in a present scenario is our daily life.

Satyagraha is the central concept of Mahatma Gandhi's philosophy. The purpose of satyagraha is to fight against injustice and tyranny. Satyagrahi should have moral force, there is no place for physical force. It is the simple and effective way to convert opponent thinking without any violence or harm. According to Gandhi methods of satyagrah have taken different forms such as 'strike' 'fasting', 'Non-cooperation, Civil Disobedience and the philosophy of satyagraha is relevant in today life as it is and sometimes people are doing and using this philosophy in today's condition for ex. Anna Hazare.

According to Gandhiji "unless the moral and spiritual qualities of the people are appropriate, the best of political systems and constitutions will not work." His political ideal based on ethical and spiritual grounds rising democratic values. But 'alas'! the policy of "Divide and Rule" which was used by our enemies, the same policy barrowed by our politicians and they are applying in a present situation by taking and using the name of religion.

"That economic is untrue which ignores moral values", according to Gandhi Economic philosophy of Gandhi was inspired by John Ruskin and mainly by his book" Unto the Last". He was afraid that use of machinery or large scale would result in technological un employment. Actually he was not against machinery .The equality of wages to all kinds of labors and equal distribution.

According to Gandhi mother tongue should be the medium of education. Foreign languages, made the kids crammers and imitators, unfit for original work and thought. He said, I would prefer the child education by teaching it a useful handicraft such as spinning, weaning, leaflet work, book binding etc.

According to Gandhi decentralization of political power is the basis of requirement for the success of true democracy. Gandhiji democracy is still relevant in India. 73-74th constitutional amendments is related with rural administration of India and to

decentralization of power upto the rural level is a significant permission of this amendment. It has already been implemented in 1992.

Gandhi could say “I have nothing to teach the world. Truth and non-violence are as old as the hills”

the relevance & Gandhi in a different fields is unquestionable and unchallengeable. And his techniques and principle are relevant as human beings are till living. He taught humanity which is played an immense role in human life.

Please Read and Think

Shankar R. Wandhare

B.Com. - II

We are living in 21st century which is highly developed era. Advancement of technology is changing our lifestyle. But in the illusion of development of our country, we are ignoring the fact that we are losing our environment and destroying our lives. We have forgotten Mohandas Gandhi and his drive of clean and developed India. I want to ask some questions to you through this article which needs your modern point of view to answer them.

Last summer the biggest problem that faced by people in Chandrapur was scarcity of water and heavy temperature increase. Did you know? What was the reason behind that?

Garbage is responsible for that type of situation. There is modern mentality also responsible for that. Because we are blaming municipality for absence of their services and even cleaning or reducing garbage is in our hands. It will become more clear by this example-

every day Municipality sends 'Ghantagadi' for collecting garbage in our houses, but we are so called standard/modern citizens of the country that we avoid to touch our own garbage and dispose it in a no right way then we fight with municipality's servant without any reason. Garbage is going

to increase day by day. The so called busy citizens give excuses that Ghanta gadi comes when it's their sleeping time etc.

Do you know that we can generate revenue from those garbage?

Used plastics, rubber, glasses, textile, paper are all those wastage according to your point of view but it can become revenue for us. Only up to 10% to 15% of our daily garbage is going to dustbin and from remaining garbage we can generate revenue at small or large level by using it.

Now one more question arises that why reuse of garbage is important?

So this is because of the garbage which is mixed with water, dumped on dumping ground or burned is harmful for environment, we think that one we throw out the garbage from our house, it goes to trash. But it does not, it comes back and comes in such a way that it can also cause the loss of our family life.

When we go to the garbage, the smoke emanating from the body it spoils the lungs.

If the garbage mixes in the water, it spreads the diseases through black water, it becomes poisonous. If we put that garbage in the pond, then there is fish. If we put garbage in the river then it will come to us through drinking water. It also comes in form of chemical, pesticides used on vegetable, food grains etc.

Now think about, and what we are drinking and what we are breathing?

We are running campaign of 'save water' i.e. "Jai Hain To Kal Hain" but it's my

question to you that , Did you really act in a manner to save water?

Yes, you are busy! We think that we are innocent but our mentality is really harmful for society. But we need to understand. We do not contribute our self then we will lost our ponds and rivers etc. because we make rivers sewerage and ponds filled with waste.

Next biggest problem for people of Chandrapur and country i.e. Global Warming. Last summer, temperature went to 48^{0c} which **highest** in India. Do you know, how this garbage is responsible?

A study by T.V Ramchandra and his 'Energy and Wetland Research Group Group at the Centre for Ecological Science (CES) Indian Institute of Science (IISc) has found a correlation between ill-managed waste and Global Warming. Some of the garbage is also damped on road sides and open plots or is burned in the open air, causing health hazards and in complete decomposition web biodegradable waste is composed effectively there is very little amount of green house gas emission. For effective decomposition, sufficient oxygen is required to convert waste into compost however, when biodegradable

waste is mixed with non-biodegradable waste is mixed with non-biodegradable material, less oxygen is available for decomposition. As a result a high quantity of methane is released Instead of limited quantities of carbon- dioxide methane is a potent greenhouse gas and one of the causes of Global Warming.

This is increasing the garbage/waste which is harmful not only for human beings but also for all living beings

There are most difficult tasks in process of garbage management to destroy plastics More than 700 marine species are known to be killed by ingestion of plastics resulting in more than 100 million animal deaths a year. Right now there are more than 51 trillion pieces of plastics in the ocean (15 crore tan increase 8 lack tan every year)

Ever wondered how many pieces can we get from the cow's stomach?

About 30 to 40 kg of plastic comes from a cow's stomach. Now you think on it and decide, really plastic ban will be beneficial or not? We the youth of India, how should take responsibility in our hands to make a clean and beautiful India.

M. K. Gandhi

(2 Oct. 1869 - 30 Jan. 1948)

Shivani G. Sutrave

M.A-I (English)

Gandhiji was born and raised in the Hindu merchant caste family in coastal Gujarat India and trained in law at the Inner Temple London, Gandhi first employed nonviolent civil disobedience as an expatriate lawyer in South Africa in the resident Indian community's struggle for civil rights. After his return to India in 1915, he set about organizing peasants, farmers and urban labour's protest against excessive Land-tax and discrimination.

Gandhi led Indians in challenging the British imposed salt tax with the 400km Dandi Salt March in 1930. He opposed world war II, and called for the British to Quit India in 1942. He was imprisoned for many years, upon many occasions, in both south Africa and India.

Gandhi's vision of an independent India based on religion pluralism however was challenged in the early 1940 by a new Muslim nationalism which was demanding a separate muslim homeland carved out of India. Eventually in August 1947, British granted independence, but the British Indian Empire was partitioned into two dominions a Hindu-majority India and muslim-majority Pakistan. As many displaced Hindus, Muslims and Sikhs made their way to their new land, religious violence broke out especially in the Punjab and Bengal _____ the official celebration of independence in Delhi Gandhi visited the affected areas attempting

to provide solar

Gandhi was polite to written one of Gandhi's earliest publications. Hind Swaraj published "for India's independence movement. The book was translated into English the next year with a copyright legend that read "No Rights Reserved" for decades he edited several newspapers including Harijan in Gujarati, in Hindi and in the English language. Indian opinion while in South Africa and young India in English and Navajivan a Gujarati monthly on his return to India. In addition he wrote letters almost every day to individuals and newspapers

Gandhi also wrote several books including his autobiography, 'The Story of My Experiments with Truth' of which he bought the entire first edition to make sure it was reprinted. His other autobiographies included Satyagraha in South Africa about his struggle there Hind Swaraj or Indian Home Rule, a political pamphlet and a paraphrase in Gujarati of John Ruskin's 'Unto the Last'. This last essay can be considered his programmed on economics. He also wrote extensively on vegetarianism diet and health, religion, social reforms, etc Gandhi's complete works were published by the Indian government under the name 'The Collected Works of Mahatma Gandhi' in the 1960s. His writings comprise about 50,000 pages published in about a hundred volumes. In 2000 a revised edition of the complete works sparked a controversy, as it contained a large number of errors and omissions.

Gandhi's Attitudes to Religion

Ayushi Mohan Sahare

M.A-I (English)

It seems that, when one comes in contact with a religion other than one's own, one faces a basic choice: whether to accept it in some way or another or to reject it all together. Gandhiji's life provides illustrations of both. The following experience he had with Coates, a Quaker is representative of the second attitude of rejection.

He could not appreciate my argument as he had no regard for my religion. He was looking for words to deliver me from the abyss of ignorance. He wanted to convince me that, no matter whether there was some truth in other religions, salvation was impossible for me, unless I accepted Christianity which represented the truth.

Gandhiji's own attitude towards other religions by contrast seems to imply a

kind of acceptance. This may be in part due to his family background for he informs us how, as a child, he was exposed to various religions in a hospitable way.

In Rajkot, however, he got an early grounding in toleration for all branches of Hinduism and sister religions. He had besides Muslim and Parsi friends who would talk to him about their own faiths and he would listen to them always with respect and often with interest.

Gandhiji subsequently refers to reading a bible of learning about "the prophet's greatness and bravery and austere living." "A fair amount of practical knowledge of Islam."

The attitude of rejection for instance may extend to an entire religious tradition or may be confined to those parts of it one considers objectionable.

Similarly the acceptance of another tradition is not such a straightforward matter as it might appear at first sight.

M.K. Gandhi's Naturopathetic Approach: Remedy to Cure

Anamika Sonar
M.Sc.-I (Environmental Science)

With the growing simplicity of his life, Gandhiji disliked medicines. Instead, he preferred to stick to the naturopathetic cure. While practicing at Durban, Gandhiji became victim of debility and rheumatic inflammation. Dr P.J. Mehta treated Gandhiji and he then gradually recovered his strength. Since then, Gandhiji never suffered from any ailment.

But then, he got troubled from constipation and frequent headaches. He then read of the 'No Breakfast Association' which claimed that; too much eating is the cause for many of the ailments of the human body. Gandhiji dropped his morning breakfast and he got rid of his headaches. This concluded that Gandhiji had been eating more than his requirements.

Later he came across Kuhne's hydrotherapy. According to Kuhne's hydrotherapy, whatever maybe the apparent cause for the fever; the real cause for every case is the same i.e. accumulation of waste into the intestine. The Heat generated by the putrefaction of the waste matter in the

intestine is manifested in the form of fever and several other ailments. Hydrotherapy helps in recovering from these kind of ailments. The fundamentals of hydrotherapy lies in cooling of the heat generated by the putrefaction of the waste matter. However, the Kuhne's hydrotherapy did not cure Gandhiji completely.

Later on, one of his friend at London, gave him a book named as 'Just's Return of Nature'. Here, he read of the Earth treatment. The author focused on fresh fruit as natural diet of man. The Earth treatment consisted of applying Earth moistened with water and spread like a poultice on fine linen. Experimenting on himself, with the Earth treatment; Gandhiji got rid off from the constipation.

On return to India however, Gandhiji never got enough spare time to practice the earth treatment or hydrotherapy. But he recommended it to every other person he thought who needed it.

Gandhiji maintained a well- regulated diet. He believed that around nine hundred and ninety nine cases out of one thousand cases could be brought round by means of well regulated diet and household naturopathetic techniques like hydrotherapy and Earth treatment.

Mahatma Gandhi And Environment

Roshni Deepak Nagpure
M.Sc.-I (Environmental Science)

Mahatma Gandhi, also known as the **“Father of the Nation”**.

There’s a saying that, **“Never let your Greed overcome with Green.”**

So is the relation of Gandhi ji with the environment. Though he was a man who used to work on principle of truth and non-violence. His concern towards the nature was the same. He used to say that self realization is the way to realize god.

The green thoughts of Gandhi give us a new vision to harmonize nature with the needs of people. ...his idea that **“Nature has enough to satisfy everyone’s needs, but not to satisfy anybody’s greed”** becomes one live ethic to modern environmentalism. Gandhi considered earth as the living organism.

As we see so far, as the Indian environmental movements are concerned, the conflicts is often between different interest groups or between the state and people, and are often led by peasant groups or tribal people. It is often in the form of struggle for the protection of livelihood control over resources or some form of self-determination.

Environmental injustice and marginalization are considered as instances of structural violence. As Gandhi believed violence and counter violence will never help to resolve conflicts, he considered Satyagraha as the **“only force of universal application be that of Ahimsa or love”** to fight these kinds of problems. It is entirely different from mere passive resistance, where there is no scope for mutual love. In passive resistance, Gandhi believed “there is a scope for hatred but **“Satyagraha may be offered to ones nearest and dearest”**”.

Environmental movements in India and Satyagraha as the moral equivalent of war. Forest

Satyagraha was first used effectively in chipko movement to protest against deforestation. Gandhian techniques like padyatras were conducted to save nature. Conflict resolution technique based on non-violence and self sacrifice were used by environmental activists like Chandi Prasad Bhatt, Baba Amte, Sunderlal Bahuguna, Medha Patker and others.

In one of his articles as mentioned in brief:
He never used the word environment protection however what he said and did makes him an environmentalist. Although during his time environmental problems were not recognized as such however with his amazing foresight and insight he predicted that things are moving in the wrong direction. As early as in 1909 in his book ‘Hind Swaraj’ he cautioned mankind against unrestricted industrialism and materialism. He did not want India to follow the west in this regard and warned that if India, with its vast population, tried to imitate the west than the resources of the earth will not be enough. He argued even in 1909 that industrialization and machines have an adverse effect on the health of people. Although he was not opposed to machines as such; he definitely opposed the large scale use of machinery. He criticized people for polluting the rivers and other water bodies. He criticized mills and factories for polluting the air with smoke and noise.

What he advocated in place of industrialism and consumerism was a simple life based on physical labor. He implored people to live simply so that others may simply live. For he believed that earth provides enough to satisfy every man’s need but not every man’s greed. So the rich must not only restrict their wants but must also treat their wealth as ‘trust’ for poor and use it for the welfare of poor. This can be done only if people can distinguish between their real needs and artificial wants and control the later. To him the real need meant to possess only what is absolutely necessary for the moment. To him this would not only help the unprivileged of today but would help protect the environment for the next generation as to him the earth, the air, the land and the water were

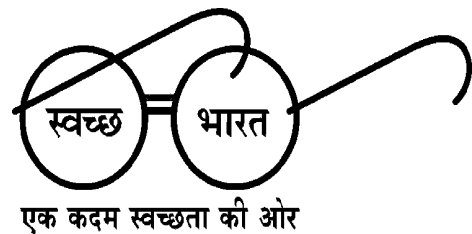
not an inheritance from our forefathers but a loan from our children. So we have to handover to the next generation at least as it been handed over to us. He also believed that one must be the change that one wants to see in the world and hence he practiced what he preached. His life was his message. So he and his wife gave away all their property. They had nothing beyond the clothes that they wore and a change or two. He used scrapes of papers to write brief notes and reversed envelopes for reuse to send letters. Even when he used to bathe with water of free flowing Sabarmati River he consciously used only the minimum water needed for taking bath. However he did not equate simple living with abject poverty. In fact he believed that to deny a man the ordinary amenities of life is far worse than starving the body. It is starving the soul- the dweller in the body. To him poverty was the most severe polluter. Hence poverty must be eradicated and that can be done only when everybody is taking their own share and not grabbing others share by limiting their needs and sharing their resources. However his concerns were not limited to human beings alone as he had a very strong sense of the unity of all life. He believed that all creatures had the right to live as much as human beings and felt a living bond between humans and the rest of the animate world. He believed that humans should live in harmony with their surroundings. The best part of Gandhi's ideas was that they empower the individual. It's up to each and every individual to simplify his or her life; to share his or her resources and to care for his and her surroundings.

Gandhi believed that a good life can be lived only in a small community. To him, big cities were centers of corruption and all kind of vices. Therefore, he remained an ardent advocate of the village life throughout. He repeatedly said that India lived in her villages. What he tried to underline was that the soul of India lived there; that the village life is the ideal life and that India should live in the villages. In fact, this is his universal prescription for a good life. It is a life of peace and tranquility, a life of innate simplicity and a life in close proximity with nature. Such a life is also prone to the ethical. The real importance of

Gandhi as an environmentalist lies not in his vision and his right understanding of man-nature relationship. He made honest efforts to translate his percepts in actual life. Even before he became an internationally known leader and a Mahatma, he patterned his person life and that of a small community on these ideals. In India too he established Ashrams. He did eulogize the village life but he was pained to see the poverty, illiteracy and unsanitary conditions in Indian Villages. Therefore, throughout his life he kept on telling people and giving demonstration on health, hygiene and sanitation. Hardly any political leader of his stature in the world had ever devoted so much of time and energy on these problems with so much sincerity and dedication. Environmentalist of today give scholarly lectures and writes research papers and books on the subject. There are also activist environmentalists no doubt. But we can easily discern in them the motives to be prominent and cash it for political purposes. Gandhi tried to carry the message to the mass through the life he himself led. This is what made him an environmentalist with a difference.

Gandhi being a great environmentalist of his times had done a remarkable change in the society.

Even today from the year 2014 the concept of "Swachh Bharat Abhiyan" is working around whole nation to make India a clean, green, and healthy nation. The efforts of people to clean their surrounding and the awareness among these days have increased its all because of the basic principle of Gandhi ji which says "**Chlo aao banye apne bharat ko ek swachh aur sunder desh**".

अहवारु वरुषारुग

SARDAR PATEL MAHAVIDYALAYA, CHANDRAPUR National Cadets Corps (Ncc) Annual Report Of Ncc-(Boys) 2018-2019

National Cadet Corps is a Tri-Services Organization comprising the Army, Navy and Air Force, engaged in grooming the youth - 'The Leaders of Tomorrow' - into disciplined and patriotic citizens. NCC represents one of the positive forces in shaping, especially the values of the youth in our country.

Capt. SATISH G. KANNAKE
Associate NCC Officer

Those who join the NCC are subject to discipline NCC tries to inculcate better values in them. In fact the discipline which an NCC cadet undergoes may play a large role in shaping his values, deciding his career and also his attitude to life. Rabindranath Tagore said that every time a child is born, it shows that God has not lost faith in mankind. With a population of more than one billion, we also have a very large percentage of people below the age of 35, to the extent of at least 50%. NCC inculcates in the youth a sense of nationalism and secular outlook that contributes towards the building of the nation.

National Cadet Corps aims at developing character and comradeship, as well as keenness for service and capacity for leadership in the youth. It provides military training to the youth and builds a ready

reserve, which the Armed Forces could easily make use of in times of national emergency. There are a number of incentives that motivates students to become cadets. Besides being an additional merit while seeking to join the forces or taking up other jobs, NCC also motivates cadets to perform to

their best by offering scholarships, cash awards, prizes, medals, trophies etc. Apart from service and institutional training, the cadets also participate in other activities like Community Development, Youth Exchange Programme, Adventure Sports Training. Taking part in NCC Day, Republic day Camp etc. not only gives the students an opportunity to visit different cities/states of India but also interact with cadets from different parts of the country.

ENROLLMENT OF FIRST YEAR CADETS:

In the academic year 2018-2019 in all 108 cadets were enrolled, 18 for the third year, 33 for second year and 53 for the first year. Like every year, this year also the enrollment of first year cadets was done on 9th July 2018, The Cadets of -class XI, B. A. I, B. Coin. I and B. Sc. I was given a chance to enroll them in first year. 53 deserving cadets were enrolled, based

on their personality, attitude, communication skills, marching, leadership qualities and eligibility criteria of enrollment of first year cadets provided by the 21/MAH/BN/NCC/WARDHA. Selection of cadets was done by Officials from 21/MAH/BN/NCC/WARDHA.

REGULAR NCC PARADES:

Regular parades were conducted from July 2018 and it is mandatory for the senior division NCC cadets to undergo 80 hours training in every training year from June to March. Based on the above, the NCC parade classes were conducted regularly on Monday, between 03.00 pm to 05.00 pm and on Tuesday between ,07.00 am and 09.00 am. During these parade classes, the cadets were trained in Drill, Weapon Training, Rank Structure, Discipline, Communication, Personal Hygiene, Field Craft, Battle Craft, Fire Fighting, Security, First Aid etc and their syllabus for A, B and C certificate examination. Hence, character building, friendship, comradeship, confidence, leadership, patriotism, honesty, punctuality, sense of readiness and sense of responsibility are few of the qualities which young students develop through this training.

NATIONAL FESTIVALS:

On 15th August 2018 NCC cadets gave guard of honor to Hon. Principal, Dr. R. P. Ingole who hoisted the tricolor flag on this occasion. On 26th January 2019 flag was hoisted by Hon. Principal, Dr. R. P. Ingole and

before flag hoisting NCC cadets give him guard of honor. With their smart turnout and drill they won the hearts of spectators leaving a lasting impression on their minds.

TRAINING ACTIVITIES OF NCC AND NCC OFFICER FOR THE YEAR 2018 - 2019

1. SUO Akash Mitpalliwar and Nilesh Adhikari had participated in Inter Group Competition for RDC parade held at Pune.
2. CHM Akash Pimpalshende and SGT Rohit Gedam had participated in Inter Group Competition for TSC held at Aurangabad.
3. 03 Cadets JUO Bhavesh Madavi, SGT Rohit Dhole & SGT Saurabh Nagpure had participated in Ek Bharat Shreshth Bharat Camp held at KTHM College, Campus Gangapur Road, Nashik from 23rd December to 3rd January 2019.
4. 10 Cadets had participated in Combined Annual Training Camp (TSC) (B) held at Warora from 7th July to 16th July 2018.
5. 36 Cadets had participated in Combined Annual Training Camp (TSC) (B) held at Warora from 18th July to 27th July 2018.
6. 09 Cadets had participated in Combined Annual Training Camp (TSC) (B) held at Warora from 29th July to 7th August 2018.

NATIONAL & SOCIAL SERVICES:

According to the orders of Govt. of India and NCC Group Head Quarter Nagpur, this year also **International Yoga Day** was celebrated in our college on 21st June 2018.

On 29th August 2018, Organ Donation Rally was organized by Medical Association of Chandrapur in which our cadets participated. On 6th December 2018, Cleanliness Campaign was organized in our college. On 20 January 2019, Cycle Rally from Gandhi Chowk to Zillah Stadium was organized on National Voter's Day in which Cadets participated.

CERTIFICATE EXAMINATION:

In the academic year this college has given an opportunity to arrange the 'B' Certificate examination. On 2nd & 3rd February 2019 'B' certificate exam was conducted in our college in which over all 260 cadets have been appeared for the examination from 21/MAH/BN/NCC/WARDHA and 3 GIRLS/BN/NCC/NAGPUR. The examination is presided over by Lt. Col. Nitin Bhide CO of 20 MAH/BN/NCC/NAGPUR.

On 16th and 17th February 2019 'C' certificate exam was conducted in our College in which over all 149 cadets have been appeared for the examination from 21/MAH/

BN/NCC/WARDHA, 3 GIRLS/BN/NCC/NAGPUR. The 'C' certificate examination is presided over by Group Capt. M. Kalim, Group Commandant NCC Group HQ, Nagpur and the members of the board are Col. Vikram Chandar, Commanding Officer, 4 MAH/BN/NCC/NAGPUR and Maj. Angad Singh Sodhi, Commanding Officer, 2 MAH/Merd/ Coy/NCC/NAGPUR. .

Under the kind guidance of Hon. Sudhatai Potdukhe and under the kind administration and effective leadership of honorable Principal Dr. R. P. Ingole the various activities have been carried out during the entire session. SUO Akash Mitpalliwar, CHM Akash Pimpalshende, CHM Shivam Jumnake, JUO Bhavesh Madavi, JUO Ankush Chaudhari, SGT. Akash Tekam, SGT Nilesh Adhikari, SGT Akshay Gedam, SGT Kishor Sendare and many other cadets and our staff members have rendered their services for the grand success of the activities throughout the session.

GLORIOUS CADETS OF 2018-19

Participate In IGC RDC Pune

SUO Akash Mitpalliwar

Participate In IGC RDC Pune

SGI Nilesh Adhikari

Participate In IGC TSC Aurangabad

CHM Akash Pimpalshende

Best in Drill

CDT. Prit Parate

Best Cadet of the Year

CDT. Saurav Ghate

SARDAR PATEL MAHAVIDYALAYA, CHANDRAPUR

National Cadets Corps

Report Of Ncc-(Girls) 2018-2019

NCC was firstly started in 1666 in Germany. The NCC in India was formed with the National Cadet Corps Act of 1948.

The National Cadet Corps has its head quarters at New Delhi, India. It is open to school & College student on voluntary basis with motto of NCC Unity and Discipline.

National Cadet Corps (NCC) is a youth development movement. It has natural potential national cadet corps provides the cadet with basic military training exposing them to regimental way of life. Through this, values like duty, discipline and leadership are included in their life. The NCC is valiant organization which carries out the very important program.

Aims of camps to conduct CATC for the qualities team spirit, character and discipline Selection of suitable cadet for TSC/RDC training provide cadets with the experience of community living and team work to develop personality and character of cadets inculcate value of discipline, sense of responsibility, punctuality, order lies among cadets inculcate time management and develop organization abilities.

Lt. Dr. Vanshri N. Lekhe
Associate NCC Officer

In our college NCC girls started since 1978. Our troop comes under 3MAH/girls/BN/NCC/NAG and NCC group HQ at Nagpur NCC Directorate Maharashtra (Mumbai).

In the academic year 2017-18 in all 80 girls cadets were enrolled 12 cadets form third year, 29 cadets form second year and 39 cadets form the first year.

On the 15th august 2018 in our college Flag hosting ceremony NCC cadets gave guard of honour to our Hon'ble principal, Dr. R. P. Ingole.

Educational activity as per 'B' cert and 'C' cert, exam classes conducted by P. I. staff unit. following subjects are there: map reading, health and Hygiene Drill. This year rifle training practice on ground at 14th Feb. 2018 was conducted.

Social activities:

According to the orders of govt. of India and NCC group of HQ Nagpur, this year also NCC cadets also participated in World's Aids Day Rally in Government Hospital on 1st Dec. 2018. Participation of 50 cadets in Blood Donation Camp on 30th Jan. 2019 and two of

them participated in donating blood. On the occasion of 30th 'Traffic Safety Week' on 4th of Feb. 2019 our 50 NCC cadets participated, which was organized by RTO which was a road safety mission.

Curriculum activities on 3rd of December map reading was done by which was conducted by PI staff and on 18th January 2018 rifle training has been experienced by our NCC cadets.

Training activities of NCC :

- 1) Somnath Camp No. : ATC 601 Duration dt. 20th June & 29th June -10 cadets
- 2) Somnath CATC Camp No. -ATC 605 from of 19th July to 28 July -20 Cadets.
- 3) Somnath Camp no ATC 607, from 29th July to 7th August - 10 cadets,
- 4) Ahmadnagar CATC + SCIGC (209) Camp, from 7th August to 16 August 2018 - 2 cadets (Ramcharan Hajban, Shradha Kumbhare attended this TSC Camp)
- 5) Savner (Hetisurla) Pre-RDC Camp, from - 13 December to 9 October - 3 cadets

- 6) EBSB, Aurangabad, from : - 10 cadets

Certificate Examination :-

In the academic year this college has given an opportunity to arrange the 'B' Cert, examination on 2nd and 3rd Feb. 2019. The exam is preside over by Lt. Col. N.R. Bhide Co., 20 Mah. Bn NCC, Nagpur on the 16th and 17th Feb. 2019. ;C; Certificate exam, is presided under director Lt. General Rajeev Chopra and Col. Vikram Chandar Commanding Officer 4MAH Bn. NCC, Nagpur.

Under the kind guidance of Hon'be Smt. Sudhatai Potdukhe and under the kind administration and effective leadership SUO Muskan Sheikh, JUO Supriya Atram, JUO Sapna Sonkar, CHM Shivani Fulzele, SGT Poonam Uge, Pallavi Puttewar, Rajshree Sonwane, Palak Katre and other cadets and our staff members have rendered their services for the grand success of activities throughout the session.

NCC (Girl's) CADETS OF 2018-19

**SUO
MUSKAN K. SHEIKH**

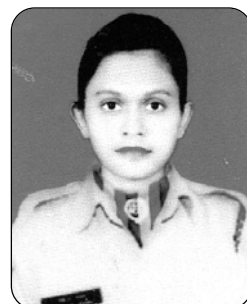
**JUO
SAPNA.G. SONKAR**

**JUO
SUPRIYA N. ATRAM**

**RANCHANA S. AAJBAN
IGC-CATC+SCIGC Ahmadnagar**

**SHRADHA S. KUMBHARE
IGC-CATC+SCIGC Ahmadnagar**

SARDAR PATEL MAHAVIDYALAYA, CHANDRAPUR CULTURAL UNIT ANNUAL REPORT (2018-2019)

Sarvodaya Shikshan Mandal's Sardar Patel Mahavidyalaya is one of the best and reputed college in Chandrapur district affiliated to Gondwana University, Gadchiroli. Under the valuable guidance of Principal, Dr. R. P. Ingole, the Cultural Unit of the college organised various programmes throughout the academic session 2018-19.

In the beginning of the session the cultural unit planned and executed College Level Competition 'Savan Ke Nagame' which was participated by all ten faculties of the college. Sixteen students from all faculties were participated for this competition and among these, first prize won by Ku. Komal Amborkar from B.Sc. I, second prize by Ku. Shiwani Roy from B.Com. III and third prize by Ku. Mayuri Junghare from B.Sc.III. The competition was inaugurated by Hon. Joint Secretary of Sarvodaya Shikshan Madal, Dr. Kirtivardhan Dixit, prizes were distributed by Dr. Huck, Principal, Dr. Babasaheb Ambedkar College, Bramhapuri and Principal of the college Dr. R. P. Ingole. All the participants who participated in the competition were given the participation certificate of the programme.

As every year, cultural unit took initiative to form 'Cultural Club' of the college students. For this session 2018-19 twenty students of the college were selected for interview in 'Yuvavani- College Canvas Programme' in Akashwani, Chandrapur.

Every year Gondwana University organises inter-collegiate competition as a

Mr. Sandesh B. Patharde

In Chard Cul. Unit

part of preparation for state level 'Indradhanushya' inter-university cultural event. In this session the event organised in Rashtrapita Mahatma Gandhi College, Saoli. In music section, Ku. Mayuri Junghare won first prize in Classical Vocal Solo and second in light vocal, Saprem Patharde won Second Prize in Classical Instrumental and Ku. Shivani Lande won first prize in Western Solo while first prize got in

Indian and Western Group Song. In Dance events, Ku. Disha Lakde stood first in Classical dance competition and second prize won in folk dance competition. In the fine Arts Section, in Poster making, Mr. Pranay Aradpahare got second prize, in Clay modeling, Ku. Janhvi Fursule stood second, in Rangoli, Ku. Kalyani Balki got third prize while in Spot Photography, Shashank Kuite won second prize. In all these events total twelve prizes won by Sadar Patel College. Among these, Ku. Diksha Lakde, Ku. Mayuri Junghare, Ku. Kajal Das, Ku. Komal Amborkar, Sumedh Kamble, Ku. Shivani Lande and Shashank Kuite were selected and represent Gondwana University, Gadchiroli in state Level inter-University "Indradhanushya -2018" which was held at Yashvantrao Chawhan Maharashtra Open University, Nashik.

In 'All India Marathi Economics Conference' at Sardar Patel College, nineteen students from different faculties were presented at Cultural Eve Programme. The students were participated in Mock Parliament and in Tahsil Level 'Swachhata Mitra

Wakrutva Karandak Spardha’.

The students were participated in different competitions held in various colleges of Gondwana University. Ku Mayuri Junghare got first prize in inter-collegiate patriotic song competition and Mr. Susheel Dahiwalé got second prize in debate competition organised by Karmaveer Mahavidyalaya, Mul. Ku. Rajashri Kaliwalé got consolation prize in debate competition at

Praddhnya Vikas Vachnalaya, Bhadrawati. Mr. Ganesh Piparwar and Ku. Roshni Nagpure got first prize in University level seminar and poster competition respectively at Nilakanthrao Shinde College, Bhadrawati. University level ‘Kavi Sanmelan’ held at Mahatma Gandhi College, Armori, in which Mr. Suraj Dahagaokar and Ku. Juhi Behar stood first. In Rajiv Gandhi College, Mul Road, Chandrapur, various competitions were organized. In that Ku. Shivani Rajurkar got first prize in Rangoli Competition and a group of four students from BFD dept. won first prize in fashion show competition. As well as in solo dance, Ku. Surbhi Thakur, and in group dance competition, a group of ten students from B.Sc. won second prize. The students were participated in Elocution Competition organized by JCI, Chandrapur and Debate Competition organized by Anand Niketan College, Warora. In State Level Dance Competition at Hi-Tech College of Pharmacy, Chandrapur, a team of ten students from B.Com. were participated and won first prize.

Cultural unit organised competition related to arts, music and dance, such as poster making, solo song, group song, doll making from fruit or vegetable, solo-dance, group dance, rangoli, laughter challenge and Elocution competition during ‘Sport and Cultural Week 2018’. The theme for the sport and cultural week 2018-19 was ‘Kushal Bane

Yuva Apna, Yahi Hai Desh Ka Sapna’. U. G. Science faculty won the ‘Best Faculty Trophy’ for the year 2018-19. The students were participated in total Forty One Cultural events which were held at college level, inter-collegiate level and University level.

Cultural unit also conduct a routine ‘Kala-Dalan’ activities throughout the session, in which poems and articles written as well as painting drawn by student themselves were displayed in ‘Art-Gallery Show Case’. The best poems, articles and paintings of the Kala-Dalan were awarded at the end of session in prize distribution ceremony of ‘Sports and Cultural Week’. All such activities provide proper dais to the students and encourages them to bring out their hidden talent.

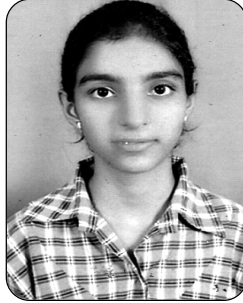
All the activities of cultural unit were successfully organised by the blessing of Hon. President of Sarvodaya Shikshan Mandal, Smt. Sudhatai Shantaramji Potdukhe and with constant support and effective leadership of Principal Dr. R. P. Ingole. Vice-principal Dr. S. V. Madamshettiwar also extended his cooperation and support throughout the year. The members of the cultural committee Shri. A. S. Bele, Dr. Sapana Welingwar, Dr. Nilesh Chimurkar, Shri R. S. Biradar, Dr. Sanjay Urade, Mrs. Bharti Dikhit, Mrs. Aprna Telang, Miss. Asha Soni took efforts and worked hard along with the complete non-teaching staff including Shri Pramod Narle, Shri. Rajesh Ingole, Shri Gurudas Shende, Mrs. Veena Danav, Shri Prashant Madavi, Mrs. Suvarna Kulte and other also extended their support for the organisation of programmes. All the cultural activities would not been feasible without enthusiastic participation, valuable cooperation and discipline of the students. So, I am very much thankful to them.

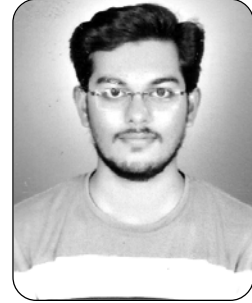
**Sardar Patel Mahavidyalaya, Chandrapur
Cultural Department- 2018-2019**

Ku. Mayuri Junghare
B.Sc-III
Indradhanushya -2018

Ku. Rajashree Kaliwale
M.A.II
Debate Competition

Mr. Shashank Kuite
B.Sc-III
Indradhanushya -2018

Ku. Roshani Nagpur
M.Sc-I
Poster Competition

Mr. Ganesh Piparwar
B.C.A-I
Seminar Competition

Ku Disha Lakde
BFDI
Indradhanushya -2018

Ku. Kajol Das
B.Sc-II
Indradhanushya -2018

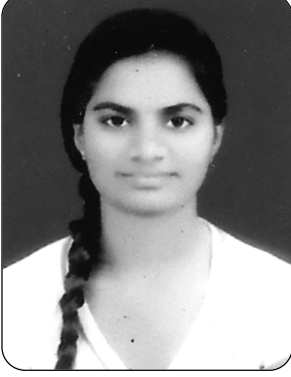

Ku. Komal Amborkar
B.Sc-I
Indradhanushya -2018

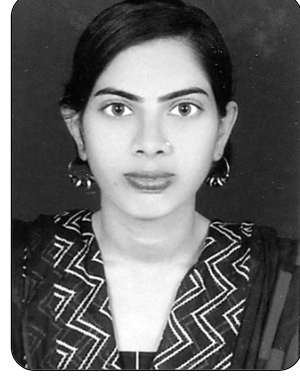

Suraj Dahagavkar
B.A-II
Kavi Sammellan

सरदार पटेल महाविद्यालय, चंद्रपूर
उत्कृष्ट विद्यार्थी - 2018-2019

कु. शितल अगडे
एम.ए. सुवर्ण पदक(मेरिट)
(भूगोल) गोंडवाना विद्यापीठ गडचिरोली

कु. अर्चना आनंदराव खंडाळे
एम.ए.द्वितीय वर्ष, गृहअर्थशास्त्र
गोंडवाना विद्यापीठ व महाविद्यालय टॉपर

कु. गुडिया अमरदत्त त्रिपाठी
गोल्ड मेडल (प्रथम मेरिट)
एम.ए. हिंदी
गोंडवाना विद्यापीठ गडचिरोली

कु. प्रियंका पी गडकरी
गोल्ड मेडल (द्वितीय मेरिट)
एम.ए. हिंदी
गोंडवाना विद्यापीठ गडचिरोली

सरदार पटेल महाविद्यालय, चंद्रपूर राष्ट्रीय सेवा योजना/ वार्षिक अहवाल २०१८-१९

डॉ. उषा खंडाळे
कार्यक्रम अधिकारी

शैक्षणिक सत्र २०१८-१९ च्या सुरुवातीला राष्ट्रीय सेवायोजन पथकाच्यावतीने या योजनेत सहभागी होऊ इच्छीणांच्या विद्यार्थ्यांची नामांकन प्रक्रिया पूर्ण करण्यात आली. विद्यार्थ्यांमध्ये सामाजिक कार्य करण्याची आवड

निर्माण व्हावी, श्रमदानाचे भावना वाढीस लागावी, सेवाभाव निर्माण व्हावा तसेच ग्रामीण जिवनशी त्यांचा परिचय होऊन त्यांना राष्ट्रीय सेवा योजनेबद्दल माहिती मिळावी अशा विविध पैलुंशी विद्यार्थ्यांना परिचीत करण्यात आले. विविध माध्यमांद्वारे त्यांना प्रेरणा देण्यात आली.

दि. २१ जुन २०१९

मा. प्राचार्य डॉ. आर. पी. इंगोले यांच्या मार्गदर्शनाखाली योगदिवस साजरा करण्यात आला. या कार्यक्रमाला मार्गदर्शक व प्रशिक्षण म्हणून मा. अनुप भारती आणि चमू यांच्या उपस्थितीत कार्यक्रम पार पाडल. योग प्रशिक्षणाला महाविद्यालयाचे प्राचार्य, उपप्राचार्य सर्व प्राध्यापकवृंद, शिक्षकेत्तर कर्मचारी आणि राष्ट्रीय सेवा योजनेचे स्वयंसेवक मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

दि. २५ जुलै २०१८

महाराष्ट्र राज्य शासनाच्या वन महोत्सव कार्यक्रमांतर्गत १३ कोटी वृक्ष लागवड उद्दिष्ट पूर्तीकरिता आणि त्यांचे संवर्धन करण्याचा केलेला दृढ संकल्पावर बुधवार दि. २५ जुलै २०१८ रोजी सकाळी ठीक ९.३० वा. सरदार पटेल महाविद्यालयाने चंद्रपूर शहर

महानगरपालिका ने उपलब्ध करून दिलेल्या जागेत डम्पींग यार्ड, बल्लारशाह बायपास रोड डम्पींग यार्ड रस्त्याच्या दोन्ही बाजूला तसेच वनविभागाने उपलब्ध करून दिलेल्या जागेवर या सर्व ठिकाणी वृक्षारोपण महाविद्यालयाच्या राष्ट्रीय सेवायोजनेचे

प्रा.कुलदीप आर.गोंड
कार्यक्रम अधिकारी

स्वयंसेवक, प्राध्यापक वृंद तसेच शिक्षकेत्तर कर्मचारी यांचे हस्ते एकूण २०० वृक्षांची लागवड करण्यात आली. या वृक्षारोपण कार्यक्रमाला चंद्रपूर शहर महानगरपालिकेचे महापौर मा. सौ. अंजलीताई घोटेकर, वनअधिक्षक श्री. थीपे साहेब, सर्वोदय शिक्षण मंडळाचे सचिव मा. श्री. प्रशांतभाऊ पोटदुखे, महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.आर. पी. इंगोले यांनी वेगवेगळ्या वृक्षांच्या रोपट्यांचे रोपण केले. हे वृक्षारोपण कार्यक्रम महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. इंगोले यांच्या मार्गदर्शनाखाली आयोजित करण्यात आले.

दि. १ ऑगस्ट ते १५ ऑगस्ट २०१८

स्वच्छता पखवाडा कार्यक्रम मा अंतर्गत महाविद्यालयाच्या रासेयो विभागाकडून विविध कार्यक्रमाचा आयोजन करण्यात आजे. चित्रकला स्पर्धा, निबंध स्पर्धा, रांगोळी स्पर्धा महाविद्यालयीन परिसर स्वच्छता स्पर्धा, स्वच्छता रॅली इत्यादी कार्यक्रम या कालावधीत घेण्यात आले.

दि. २ ऑगस्ट २०१८

स्वच्छता पखवाडा कार्यक्रमा अंतर्गत रासेयोचे स्वयंसेवकांसाठी चित्रकला स्पर्धा, निबंध स्पर्धा, रांगोळी

स्पर्धा आयोजित करण्यात आले.

दि. ५ ऑगस्ट २०१८

स्वच्छता पखवाडा कार्यक्रमा अंतर्गत रासेयोच्या स्वयंसेवकांनी महाविद्यालयातील संपूर्ण परिसर स्वच्छ केले.

दि. ९ ऑगस्ट २०१८

ग्रामस्वच्छता राष्ट्रीय सेवा योजना पथकाने घेतलेले दत्तक गांव विसापूर येथे अधिकारी वर्ग आणि १०० स्वयंसेवकांनी ग्रामवासियांन सोबत ग्रामस्वच्छता अभियान राबविला.

दि. १० ऑगस्ट २०१८

विद्यार्थ्यांना आरोग्य म्हणजे काय, सदृढ आरोग्याने व्यक्तिगत स्वच्छतेचे आणि सामुहिक स्वच्छतेचे काय महत्व आहे. याची जाणीव जागृती होण्याच्या दृष्टीने डॉ. वृषाली बोंदगुलवार, स्त्रीरोग तज्ञ चंद्रपूर यांनी 'आरोग्याची गुरूकिल्ली-स्वच्छता' या विषयावर व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले.

दि. १४ ऑगस्ट २०१८

महाविद्यालयीन परिसर स्वच्छता करण्यात आली. यामध्ये सर्वच विद्यार्थ्यांनी उत्स्फूर्तपणे सहभाग घेतला आणि स्वातंत्र्य दिनाचे निमित्त साधून सर्व परिसर येणाऱ्या १५ ऑगस्ट करीत स्वच्छ केले.

दि. १५ ऑगस्ट २०१८

ध्वजारोहण कार्यक्रमाला महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. पी. इंगोले, उपप्राचार्य डॉ. स्वप्नील माधमेशेट्टीवार, प्राध्यापक, शिक्षकेत्तर कर्मचारी व सर्व राष्ट्रीय सेवा योजनेचे विद्यार्थी उपस्थित होते. ध्वजारोहनांतर स्वयंसेवकांनी महाविद्यालयीन परिसर स्वच्छ केले.

दि. १९ आगस्ट २०१८

“आरोग्यासाठी स्वच्छ पर्यावरणाची गरज” या विषयावर पोस्टर मेकिंग स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले. त्यामध्ये एकुण २५ विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला.

दि. २६ आगस्ट २०१८

वक्तृत्व स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले. वक्तृत्व

स्पर्धेचा विषय होता. “स्वच्छतेसाठी युवा” यामध्ये ३० विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला त्यामध्ये ३ विद्यार्थ्यांना क्रमांक देवून गौरव करण्यात आला.

दि. २८ ऑगस्ट २०१८

महा अवयवदान अभियानाअंतर्गत महाविद्यालयात विविध स्पर्धांचे आयोजन करण्यात आले. त्यात रांगोळी स्पर्धा, पोस्टर मेकिंग स्पर्धा, वक्तृत्व स्पर्धेचे आयोजन महाविद्यालयीनस्तरावर करण्यात आले. या स्पर्धांमध्ये क्रमांक प्राप्त करणाऱ्या विद्यार्थ्यांना दि. २९ ऑगस्ट रोजी शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालयात समारोपीय झालेल्या कार्यक्रमात बक्षिस देऊन गौरविण्यात आले.

दि. २५ ऑगस्ट २०१८

राष्ट्रीय सेवा योजनाद्वारे वाहतुक नियंत्रण जनजागृती रॅलीचे आयोजन करण्यात आले. कार्यक्रमाचे अध्यक्ष महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. पी. इंगोले, उपप्राचार्य डॉ. स्वप्नील माधमेशेट्टीवार, श्री. एस. चव्हाण यांनी वाहतुकीचे नियम पाळणे याचप्रमाणे सायबर क्राईम आणि महिलांची सुरक्षितता या विषयावर सखोल माहिती दिली. कार्यक्रमाला महाविद्यालयातील सर्व स्वयंसेवक, शिक्षक, शिक्षकेत्तर कर्मचारी उपस्थित होते.

दि. २९ ऑगस्ट २०१८

महाअवयव दान रॅलीमध्ये मानवी साखळी तयार करण्याकरीता महाविद्यालयातील राष्ट्रीय सेवा योजनेचे स्वयंसेवक व स्वयंसेविका यांनी सहभाग घेतला. सोबत महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. पी. इंगोले, रासेयो प्रमुख प्रा. कुलदीप आर. गोंड, डॉ. उषा खंडाळे, प्रा. राजकुमार बिरादार, डॉ. शरयु पोतनुरवार उपस्थित होते.

दि. १ सप्टेंबर २०१८

इको-प्रो संस्था आणि रासेयो यांच्य संयुक्त विद्यमाने चंद्रपूर वन विभागात वृक्षांची रक्षा करण्याच्या दृष्टीने वृक्ष रक्षाबंधन कार्यक्रम आयोजित करण्यात आले या कार्यक्रमात महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. पी. इंगोले, वन विभागचे अधिकारी, इको-प्रो संस्थेचे अध्यक्ष श्री.बंडु धोत्रे आणि चमू, रासेयोचे कार्यक्रम अधिकारी डॉ. उषा खंडाळे, प्रा. कुलदीप आर गोंड, प्रा. राजकुमार

बिरादार, डॉ. शरयु पोतनुरवार तसेच राष्ट्रीय सेवा योजनेचे २०० विद्यार्थी यांनी सहभाग घेतला.

दि. २१ सप्टेंबर २०१८

गोंडवाना विद्यापीठ, गडचिरोली अंतर्गत राष्ट्रीय सेवा योजना पथक द्वारा जिल्हास्तरीय प्रजासत्ताक पथ संचलन व आव्हान निवड शिबीर आयोजित करण्यात आले होते. या शिबिराचे उद्घाटन कार्यक्रमाचे अध्यक्ष महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. पी. इंगोले यांच्या हसते झाले, मंचावर रासेयाचे जिल्हा समन्वयक डॉ. विजया कांबळे, एन.सी.सी. चे ऑफीसर डॉ. प्रभात दुबे, निवड समिती सदस्य डॉ. सरोजकुमार दत्ता, डॉ. गीरीश साकुरे, विविध महाविद्यालयातून आलेले रासेयोचे अधिकारी व रासेयो स्वयंसेवकांची मोठ्या संख्येने उपस्थिती होती. या शिबिरात चंद्रपूर जिल्हाचे विविध महाविद्यालयाचे विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला. यात विद्यार्थ्यांचे उंची, वनज, छाती, मार्चपास, दंडबैठक, पुशअप, दौड इत्यादी शारीरिक क्षमता चाचणी घेण्यात आली.

दि. २४ सप्टेंबर २०१८

राष्ट्रीय सेवा योजना स्थापना दिवस व महात्मा गांधी यांच्या १५० व्या जयंतीनिमित्त स्वच्छता सप्ताहच्या उद्घाटन कार्यक्रम साजरा करण्यात आला यामध्ये कार्यक्रमाचे अध्यक्ष डॉ. आर. पी. इंगोले यांचे अध्यक्षतेखाली स्वयंसेवकांना शपथ देण्यात आली. कार्यक्रमाला रासेयोचे सर्व सदस्य महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य आणि स्वयंसेवक भरपूर संख्येने उपस्थित होते.

दि. २५ सप्टेंबर २०१८

राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या विद्यार्थ्यांनी महाविद्यालयातील वर्ग खोल्या आणि वऱ्हाड्यांची स्वच्छता केली व वर्ग सजावट केली.

दि. २७ सप्टेंबर २०१८

चंद्रपूर महानगरपालीका आणि इतर स्वयंसेवी संस्था यांचेवतीने आयोजित स्वच्छ भारत रॅलीमध्ये रासेयोच्या विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला.

दि. ३० सप्टेंबर २०१८

राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या विद्यार्थ्यांनी महाविद्यालया बाहेरील परिसर स्वच्छ करून इतर विद्यार्थ्यांना स्वच्छतेचे महत्व पटवून देण्याच्या दृष्टीने मोलाचे कार्य केले.

दि. २ ऑक्टोबर २०१८

महात्मा गांधी यांच्या १५० व्या जयंती व लालबहादुर शास्त्री जयंती निमित्त स्वच्छता सप्ताह समारोपीय कार्यक्रमा अंतर्गत महाविद्यालयीन परिसराची स्वच्छता करून रॅली काढण्यात आली. त्यावेळी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर.पी. इंगोले, उपप्राचार्य डॉ. स्वप्नील माधमशेट्टीवार, प्रभारी प्रबंधक श्री. मोहन वनकर, इतिहास विभाग प्रमुख डॉ. प्रकाश शेन्डे, कार्यक्रम अधिकारी प्रा. कुलदीप गोंड, डॉ. उषा खंडाळे यांची उपस्थिती होती. यावेळी बोलतांना प्राचार्य डॉ. आर. पी. इंगोले यांनी स्वच्छता, काळाची गरज, मुलद्योगी शिक्षण नागरीकरण आदी विषयावर मार्गदर्शन केले. तसेच महात्मा गांधीनी आपल्या जीवनात स्वच्छतेला महत्व देवून स्वच्छतेचा आदर्श निर्माण केला. राष्ट्रीय सेवा योजनेचे अधिकारी आणि विद्यार्थी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

दि. २६ नोव्हेंबर २०१८

संविधान दिनानिमित्त महाविद्यालयात कार्यक्रम घेण्यात आला. याप्रसंगी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. पी. इंगोले यांनी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या प्रतीमेला माल्यार्पण करून संविधानाच्या उद्देशिकेचे वाचन सर्वासमोर केले. त्याचप्रमाणे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या कार्यावर प्रकाश टाकून भारताचे संविधान किती मौल्यावान आणि प्रेरणादायी आहे. हे समजवून सांगितले कार्यक्रमाला महाविद्यालयाचे प्राचार्य, उपप्राचार्य, कार्यक्रम अधिकारी, प्राध्यापकवृंद, शिक्षकेतर कर्मचारीवृंद इत्यादी उपस्थित होते.

दि. ०१ डिसेंबर २०१८

एड्स जनजागृती दिनाच्या निमित्ताने एड्स जनजागृती रॅली शासकीय सामान्य रूग्णालयाच्या काढण्यात आली. या रॅलीमध्ये राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रम अधिकारी

प्रा. कुलदीप गोंड, डॉ. उषा खंडाळे, प्रा. राजकुमार बिरादार, डॉ. शरयु पोतनुरवार व स्वयंसेवकांनी सहभाग घेतला होता.

दि. ६ डिसेंबर २०१८

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या महापरिनिर्वाण दिना निमित्त कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. या कार्यक्रमात महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. पी. इंगोले, उपप्राचार्य डॉ. स्वप्नील माधमशेटीवार, कार्यक्रम अधिकारी प्राध्यापकवृंद, शिक्षकेत्तर कर्मचारी यांनी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची प्रतीमेला माल्यार्पण करून अभिवादन केले. यावेळी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर महापरिनिर्वाण दिनानिमित्त एक दिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले.

दि. ३ जानेवारी २०१८

सावित्रीबाई फुले जयंती निमित्त कार्यक्रम घेण्यात आला. या निमित्ताने पोस्टर स्पर्धा व सावित्रीबाई फुले यांचेवरील भाषणे झालीत त्याप्रसंगी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर.पी. इंगोले, रासेयोचे कार्यक्रम अधिकारी, स्वयंसेवक इत्यादी उपस्थित होते.

दि. ४ जानेवारी २०१९ ते १० जानेवारी २०१९
महाविद्यालयीन विशेष शिबीर

राष्ट्रीय सेवा योजना पथक द्वारा “स्वच्छता आणि जल संवर्धनाकरीता युवाशक्ती” या विषयावर महाविद्यालयीन विशेष शिबिराचे आयोजन करण्यात आले. शुक्रवार दि. ४ जानेवारी २०१९ ला सकाळी १०.०० वा १०० स्वयंसेवकांची व सर्व कार्यक्रम अधिकारी यांचे ग्रामपंचायत विसापूर येथे शिबिरस्थळी आगमण, परिसर, स्वच्छता, नोंदणी व उपस्थिती झाले.

दि. ५ जानेवारी २०१९

राष्ट्रीय सेवा योजना पथक द्वारा “स्वच्छता आणि जल संवर्धनाकरीता युवाशक्ती” या विषयावर महाविद्यालयीन विशेष शिबिराचे उद्घाटन शनिवार दि. ५ जानेवारी २०१९ रोजी सकाळी १०.०० वा राष्ट्रीय शारिरीक शिक्षण महाविद्यालय, विसापूर येथे झाले. या

उद्घाटन शिबिराचे अध्यक्ष सर्वोदय शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष मा. श्रीमी सुधाताई पोटदुखे यांचे शुभहस्ते महाविद्यालयाचे ध्वजारोहन करून शिबिराचे उद्घाटन करण्यात आले. या कार्यक्रमाचे उद्घाटक गोंडवाना विद्यापीठ गडचिरोली रासेयोचे संचालक मा. डॉ. नरेश मडावी, प्रमुख अतिथी म्हणून गोंडवाना विद्यापीठाचे माजी कुलगुरू मा. डॉ. किर्तीवर्धन दिक्षीत, जिल्हा परिषद सदस्य, हरीष गेडाम, विसापूर ग्रामपंचायतेचे उपसरपंच मा. सुनिल रोंगे, महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. राजेश इंगोले, राष्ट्रीय सेवा योजना कार्यक्रम अधिकारी प्रा. कुलदीप आर. गोंड, डॉ. उषा खंडाळे, प्रा. राजकुमार बिरादार, डॉ. शरयु पोतनुरवार, प्रा. संजय गर्गेलवार उपस्थित होते. शिबिराच्या अनुषंगाने विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीन विकासाकरीता विविध उपक्रमाने आयोजन करण्यात आले. महाविद्यालयीन विशेष शिबिरातील एकुण १०० स्वयंसेवक शिबिराचे उद्घाटक प्रसंगी उपस्थित होते.

दि. ०६ जानेवारी २०१९

शिबिरार्थ्यांकडून श्रमदानातून विसापूर गावाची स्वच्छता करण्यात आली आणि स्वच्छता व जल संवर्धनीची रॅली काढण्यात आली. दुपारच्या बौद्धिक सत्रात मा. प्राचार्य श्याम धोपटे यांचे ‘व्यक्तिमत्व विकास’ या विषयावर मार्गदर्शन केले. त्याचबरोबर डॉ. प्रकाश शेंडे हे बौद्धिक सत्राचे अध्यक्ष म्हणून उपस्थित होते. दुसऱ्या सत्रात मा.रा. प्रविण टाके यांचे ‘युवा माहिती दूत’ या विषयावर मार्गदर्शन केले. त्याचबरोबर डॉ. प्रकाश शेंडे हे बौद्धिक सत्राचे अध्यक्ष म्हणून उपस्थित होते.

दि. ८ जानेवारी २०१९

विसापूर गावामध्ये स्वयंसेवकांनी स्वच्छता केली विशेषतः श्रमदानाद्वारे विविध विषयांवर नालीचे खोदकाम केले तसेच विविध विषयांवर स्वच्छता, एड्स, मासीक पाळी यावर पथनाट्याद्वारे जनजागृती मोहीम राबविण्यात आली. दुपारच्या बौद्धिक सत्रात मा. श्री. संजय वैद्य

यांचे “घनकचरा व जल व्यवस्थापन” या विषयावर मार्गदर्शन केले. त्याचबरोबर डॉ. स्वप्नील माधव शेड्डीवार हे बौद्धिक सत्राचे अध्यक्ष म्हणून उपस्थित होते.

दि. ९ जानेवारी २०१९

मातोश्री वृद्धाश्रमाला भेट देऊन दिवसभर शिबिरार्थ्यांनी वृद्धाश्रमाची संपूर्ण परिसर स्वच्छत करून दिले. वृद्धांना फळे वाटप केली. त्यांचेशी संवाद साधला, हितगुल केले आणि आपल्या आपतांना वृद्धाश्रमात पाठविणार नाही अशी शिबिरार्थ्यांनी शपथ घेऊन ओल्या डोळ्यांनी वृद्धांना निरोप दिला. यावेळी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. पी. इंगोले, कार्यक्रम अधिकारी प्रा. कुलदिप आर. गोंड, डॉ. उषा खंडाळे, प्रा. राजकुमार बिरादार, डॉ. शरयु पोतनुरवार, प्रा. संजय गर्गेलवार व १०० स्वयंसेवक उपस्थित होते.

दि. १० जानेवारी २०१९

या दिवशी महाविद्यालयीन विशेष शिबिराचा समारोपीय कार्यक्रम सकाळी ४.०० वा. विसापूर येथे आयोजित करण्यात आला. समारोपीय कार्यक्रमाचे अध्यक्ष महाविद्यालयाचे प्राचार्या मा. डॉ. आर. पी. इंगोले, प्रमुख अतिथि शांताराम पोटदुखे विधि महाविद्यालयाचे प्राचार्या डॉ. अंजली हस्तक, विसापूर ग्रामपंचायतचे सरपंच सौ. रिताताई जिलटे, उपसरपंच श्री सुनिल रोंगे, सदस्य सौ. शारदाताई डाहुले, रासेयो कार्यक्रम अधिकारी प्रा. कुलदिप आर. गोंड आदि मान्यवर मंचावर उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे अध्यक्ष महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर.पी. इंगोले यांनी आपले मनोगत व्यक्त करतांना म्हणाले की, रासेयोच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांच्या प्रगती सोबतच सर्वांगीण विकास व्हावा तसेच विद्यार्थ्यांमध्ये सामाजिक व राष्ट्रीय कार्याविषयी आवड निर्माण व्हावी या उद्देशाने शिबिर काळात राबविलेल्या उपक्रमाचा फायदा स्वयंसेवकानी व्यक्तीगत जिवनात घेतला पाहिजे असे मत व्यक्त केले. शांताराम पोटदुखे विधि महाविद्यालयाचे प्राचार्या डॉ. अंजली हस्तक यांच्या हस्ते उत्कृष्ट शिबिरार्थी, उत्कृष्ट स्वयंसेवक व स्वयंसेविका यांना

पारितोषीक देवून गौरविण्यात आले. शिबिराच्या यशस्वीततेसाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. पी. इंगोले, उपप्राचार्य डॉ. स्वप्नील माधवशेड्डीवार, राष्ट्रीय सेवा योजनेचे प्रमुख प्रा. कुलदीप गोंड, डॉ. उषा खंडाळे, प्रा. राजकुमार बिरादार, डॉ. शरयु पोतनुरवार, प्रा. संजय गर्गेलवार, श्री हनुमंता डंबारे, श्री मनिष जुनघरे, श्रीमती प्रमिला सोरते, श्रीमती शशिकला पारधी तसेच राष्ट्रीय सेवा योजनेचे स्वयंसेवक आणि स्वयंसेविका यांनी विशेष परिश्रम घेतले.

दि. ४ जानेवारी २०१९ ते १० जानेवारी २०१९ या दरम्यान घेण्यात आलेल्या महाविद्यालयीन विशेष शिबिराचा दैनिक कार्यक्रम असा होता.

सकाळी	०४.०० ते ७.३०	जागर, प्रार्थना, व्यायाम, योगासने
	०७.३० ते ८.००	अल्पोपहार, चहा
	०८.०० ते ११.००	
	११.०० ते १२.००	स्नान
दुपारी	१२.०० ते ०१.००	भोजन
	०१.०० ते २.००	विश्रांती
	०२.०० ते ०३.००	दैनंदिन डायरी भरणे
	०३.०० ते ०५.००	बौद्धिक कार्यक्रम
	०५.०० ते ०५.३०	खेळ
सायंकाळी	०५.३०	प्रार्थना
रात्री	०७.०० ते ०९.३०	सांस्कृतिक व जनजागृतीपर कार्यक्रम
	९.३० ते १०.३०	भोजन व विश्रांती

दि. २५ जानेवारी २०१९ जिल्हा युवा संसद प्रधानमंत्री यांच्या संकल्पनेतून साकार झालेल्या राष्ट्रीय युवा संसद महोत्सवाचे आयोजन संपूर्ण भारतभर सुरू आहे. सरदार पटेल महाविद्यालय, चंद्रपूर येथे शुक्रवार दि. २५ जानेवारी २०१९ ला ही जिल्हा युवा संसद पार पडली. युवा संसदेत जिल्हातील महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांनी उत्स्फूर्त सहभाग नोंदविला.

डॉ. नरेश मडावी संचालक राष्ट्रीय सेवा योजना, गोंडवाना विद्यापीठ गडचिरोली यांच्या हस्ते युवा संसदेचे उद्घाटन करण्यात आले. या प्रसंगी व्यासपीठावर अध्यक्षस्थानी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.राजेश पी. इंगोले, प्रमुख अतिथि म्हणून रासेयो जिल्हा समन्वयक डॉ. विजया गेडाम, या जिल्हा युवा संसदेचे परिक्षक म्हणून चंद्रपूर मनपा चे माजी अध्यक्ष श्रीमती सुनिता लोढीया, निवृत्त अपर पुलिस अधीक्षक एसीबी नागपूरचे मा. राजेंद्रसिंह गौतम, सामाजिक कार्यकर्त्या डॉ. जयश्री कापसे, हितवादाचे जिल्हा संपादक श्री सुनिल देशपांडे, प्राचार्य श्याम धोपटे, महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य डॉ. स्वप्नील माधवशेट्टीवार, कला विभाग प्रमुख डॉ. प्रकाश शेंडे, नेहरू युवा केन्द्राचे कार्यक्रम अधिकारी श्री नरेंद्रप्रताप पटेल, रासेयो कार्यक्रम अधिकारी प्रा. कुलदीप आर. गोंड, डॉ. उषा खंडाळे इत्यादी मान्यवर उपस्थित होते.

डॉ. राजेश पी. इंगोले यांनी आपल्या अध्यक्षीय भाषणात विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करतांना म्हणाले की युवा संसद ही अभिनव योजना असल्याचे सांगून या संधीचे सोने करण्याचे आवाहन त्यांनी केले. युवा संसदेमुळे विद्यार्थ्यांना नेतृत्व कला मिळविण्याची एक चांगली संधी आहे. या युवा संसदेमुळे युवकांमध्ये संवाद कौशल्य, वक्तृत्व व नेतृत्व गुण विकसित व्हावेत यासाठी हा उपक्रम राबविण्यात येत आहे. यावेळी उद्घाटकीय भाषणातून बोलतांना डॉ. नरेश मडावी यांनी विद्यार्थ्यांनी सर्वच क्षेत्रात आवाज उठविला पाहिजे. कुठल्याही विपरीत गोष्टीविरुद्ध लढा देण्यासाठी सदैव तत्पर असायला हवे. नेता बनण्यासाठी व्यवस्थेविरुद्ध प्रहार करण्याची हिंमत अंगी बाणवल्याशिवाय तुम्ही नेतृत्व उभे करू शकत नाही असेही त्यांनी सांगितले. मार्गदर्शन करतांना म्हणाले की या युवा संसदेत जास्तीजास्त युवकांनी सहभागी होऊन आपल्या कला गुणांना विकसित करावे. महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य डॉ. स्वप्नील माधवशेट्टीवार यांनी आपल्या प्रास्ताविकात म्हणाले की या जिल्हा युवा संसदेत चंद्रपूर जिल्ह्याचे विविध महाविद्यालयातील

१२७ विद्यार्थ्यांन पैकी ५० विद्यार्थ्यांची निवड करण्यात आली. या युवा संसदेत सद्यः स्थितीत समाजातील समस्यांवर चर्चा करणे, नवभारताबद्दल युवकांचे मत जाणून घेणे, युवकांना राष्ट्र निर्माणाच्या योजनेत परखड मत व्यक्त करता येणे हा या युवा संसदेच्या आयोजनाचा मागचा मुख्य उद्देश असल्याचे सांगितले.

या जिल्हा युवा संसदेसाठी “भारत दहशतवादाविरोधी जागतिक कथा मांडतो”, “आर्थिक गुन्हेगारावर भारत जागतिक पातळीवर वर्णन करतो”, “भारत जागतिक स्तरावर हवामानाबद्दल मत मांडतो”, “खेलो इंडिया खेळाडू बनण्यासाठी प्रवेशद्वार”, “भारतीय खेळाडूंसाठी स्वतःला सिद्ध करण्याची सर्वोत्तम वेळ” अशा विविध विषयांवर स्पर्धकला ३ मिनिटात आपले विचार व्यक्त करावयाचे होते.

या स्पर्धेत जिल्हाभरातून दि. १७ जानेवारी ते १९ जानेवारी २०१९ पर्यंत झालेल्या निवड चाचणीतून १२७ विद्यार्थ्यांमधून ५० विद्यार्थ्यांची निवड करण्यात आली होती. त्यापैकी पाच विद्यार्थी अंतिम फेरीसाठी राज्यस्तरीय युवा संसदेसाठी निवडण्यात आले आहेत. त्यामध्ये गुणानुक्रमे कु. टिवंकल गुलानी, अरबाज सलीम शेख, अनिकेत नामेश्वर दुर्गे, चेतन संजय थरे, कु. मृणाली जनार्दन गेडाम या विद्यार्थ्यांची निवड करण्यात आली आहे. ही जिल्हा युवा संसद महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. राजेश पी. इंगोले यांच्या मार्गदर्शनाखाली आयोजित करण्यात आली होती. या जिल्हा युव संसद कार्यक्रमाच संचालन डॉ. शरयु पोतनुरवार यांनी केले तर आभार डॉ. उषा खंडाळे यांनी मानले. युवा संसद कार्यक्रम यशस्वी करण्याकरीता रासेयो कार्यक्रम अधिकारी प्रा. कुलदीप आर. गोंड, डॉ. उषा खंडाळे यांनी मानले. युवा संसद कार्यक्रम यशस्वी करण्याकरीता रासेयो कार्यक्रम अधिकारी प्रा. कुलदीप आर. गोंड, डॉ. उषा खंडाळे, डॉ. शरयू पोतनुरवार, प्रा. अमोल कुटेमाटे, प्रा. राजकुमार बिरादार, श्रीमती विना दानव, राजूभाऊ इंगोले, रासेयो स्वयंसेवक चेतन थरे, इजाज शेख, मिराज शेख, प्रज्वल मोंडेकर,

यशवंत रायपूर, यांनी अथक परिश्रम घेतले.

दि. २५ जानेवारी २०१९ उत्कर्ष सामाजिक व सांस्कृतिक स्पर्धा

येथील सरदार पटेल महाविद्यालयात दि. २५ जानेवारी २०१९ रोजी गोंडवाना विद्यापीठाच्या विद्यापीठस्तरीय उत्कर्ष सामाजिक व सांस्कृतिक स्पर्धा निवड चाचणी शिबिराचे आयोजन करण्यात आले. या शिबिराच्या उद्घाटन प्रसंगी उद्घाटक म्हणून गोंडवाना विद्यापीठातील राष्ट्रीय सेवा योजनेचे संचालक डॉ. नरेश मडावी, चंद्रपूर जिल्हा समन्वयक डॉ. विजया गोडाम, महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. पी. इंगोले, उपप्राचार्य डॉ. स्वप्नील माधवशेट्टीवार, राष्ट्रीय सेवा योजनेचे अधिकारी पप्र. कुलदीप गोंड, डॉ. उषा खंडाळे, माजी जिल्हा समन्वयक डॉ. गिरडे सर उपस्थित होते. उत्कर्ष सामाजिक व सांस्कृतिक निवड चाचणी करिता अनेक महाविद्यालयातून प्रत्येकी ९ स्पर्धक सहभागी झालेले होते. उपप्राचार्य डॉ. स्वप्नील माधवशेट्टीवार यांनी कार्यक्रमाच्या प्रास्ताविकेतून मुलांनी आपल्या सुप्त गुणांचा विकास करण्याची संधी विद्यापीठाने आणि महाविद्यालयाने उपलब्ध करून दिलेली आहे. या संधीचे सोने करणे विद्यार्थ्यांच्या हाती आहे असे मत व्यक्त केले तर डॉ. नरेश मडावी यांनी उद्घाटनाच्या मार्गदर्शनातून विद्यार्थ्यांचा उत्कर्ष सामाजिक व सांस्कृतिक नियमावली सांगून याचे विद्यार्थ्यांच्या जिवनात महत्व विषद केले. तर कार्यक्रमाचे अध्यक्ष महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. राजेश पी इंगोले यांनी मार्गदर्शन करतांना म्हणाले की, विषयाच्या सर्वांगीण व्यक्तीमत्व विकास व्हावा यासाठी विद्यापीठ विविध स्पर्धा आयोजित करित असते. आणि यामध्ये विद्यार्थ्यांनी उत्स्फूर्तपणे सहभाग घेवून स्वतःच्या पर्याय समाजात देशाच्या विकासात योगदान द्यावे कारण यामध्य विविध संसद पटू विविध चित्रकार, फोटोग्राफर निर्माण होतात. डॉ. गिरडे सरांनी सुद्धा विद्यार्थ्यांसमारे आपले उत्साही संबंधीचे अनुभव सांगून त्याबद्दल सखोल माहिती देऊन सकारात्मक सहभाग नोंदविला पाहिजे. असे मत

व्यक्त केले. या शिबिरामध्ये गोंडवाना विद्यापीठाच्या विविध महाविद्यालयातून एकूण २०० विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतले. वेगवेगळ्या स्पर्धा घेण्यात आल्या यामध्ये संकल्पना नृत्य, वक्तृत्व पथनाट्य, लोकगीत, गायन, स्पर्धा, चित्रकला, स्पर्धा, फोटोग्राफी, वाद्यवृंद स्पर्धा, निबंध स्पर्धा अशा अनेक स्पर्धांचे आयोजन करण्यात आले. स्पर्धेच्या मुल्यांकनासाठी त्या विषयातील तज्ञ व्यक्तींना पाचारण डॉ. प्रकाश शेडे, डॉ. पद्मरेखा धनकर यांच्या हस्ते करण्यात आले. एकुण विद्यार्थ्यांपैकी विविध महाविलयातील ९ विद्यार्थी आणि ९ विद्यार्थ्यांनी असे एकुण १८ विद्यार्थ्यांची चमु निवडण्यात आली. २९ ते ३१ दरम्यान नागपूर येथे होणाऱ्या राज्यस्तरीय उत्कर्ष स्पर्धेकरीता त्यांना पाठविण्यात आले. ही स्पर्धा महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर पी इंगोले यांच्या मार्गदर्शनाखाली आयोजित करण्यात आली.

कार्यक्रमाचे संचालन कार्यक्रम अधिकारी डॉ. उषा खंडाळे यांनी केले तर आभार प्रा. कुलदीप आर. गोंड यांनी मानले.

शिबिराच्या यशस्वीतेसाठी राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रम अधिकारी प्रा. कुलदीप आर. गोंड, डॉ. उषा खंडाळे विद्यार्थी राष्ट्रीय सेवा योजना अधिकारी डॉ. शरयू पोतनुरवार तसेच हनुमंतू डंबारे, सचिन देशमुख, राजा इंगोले यांनी परिश्रम घेतले.

दि. ३० जानेवारी २०१९ रक्तदान शिबिर

महाविद्यालयात राष्ट्रीय सेवा योजना, शारिरीक शिक्षण विभाग, राष्ट्रीय छात्र सेना व आरोग्य विभाग यांचे संयुक्त विद्यमान स्व. शांतारामजी पोटदुखे जयंती प्रित्यर्थ भव्य रक्तदान शिबिराचे आयोजन दि. ३० जानेवारी २०१९ ला करण्यात आले. हेडगेवार रक्तपेटी नागपूरच्या सौजन्याने हे रक्तदान शिबिर आयोजित करण्यात आले. अध्यक्षस्थानी मंचावर सर्वोदय शिक्षण मंडळाचे उपाध्यक्ष मा. सि. अ. श्री. रमेशपंत मामीडवार व प्रमुख पाहुणे म्हणून मा. श्री. सत्यनारायणजी तिवारी, मा. श्री. सुदर्शन निमकर माजी आमदार, मा. रिंभाऊ इंगोले

संचालक डॉ. हेडगेवार रक्त पेढी नागपूर, श्री प्रकाश कुंडले, महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. पी. इंगोले व उपप्राचार्य डॉ. स्वप्नील माधवशेट्टीवार उपस्थित होते. हे रक्तदान शिबीर महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. पी. इंगोले यांचे मार्गदर्शनाखाली आयोजित करण्यात आला. हा कार्यक्रम महाविद्यालयात श्री.शांतारामजी पोटदुखे सभागृहामध्ये घेण्यात आले. या रक्तदान शिबिरात विद्यार्थी, शिक्षक व शिक्षकेत्तार कर्मचारी यांनी उत्फूर्तपणे सहभाग घेतला व १२५ रक्तदात्यांनी रक्तदान करून आदर्श निर्माण केला. या रक्तदान शिबिरामध्ये विद्यार्थीनींना उत्स्फूर्त प्रतिसाद दिला हे उल्लेखनिय आहे.

दि. २ फेब्रुवारी ते ३ फेब्रुवारी २०१९ राज्यस्तरीय व्यसनमुक्ती साहित्य सम्मेलन

महाराष्ट्र शासन द्वारा आयोजित राज्यस्तरीय व्यसनमुक्ती साहित्य संमेलन दि. २ फेब्रुवारी ते ३ फेब्रुवारी २०१९ ला चांदा क्लब चंद्रपूर येथे आयोजित होता. या राज्यस्तरीय व्यसनमुक्ती साहित्य संमेलन दिंडीत महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. पी. इंगोले, रासेयोचे कार्यक्रम अधिकारी प्रा. कुलदिप आर. गोंड, डॉ. उषा खंडाळे व २०० स्वयंसेवकांनी सहभाग घेतला.

दि. २५ फेब्रुवारी ते २ मार्च २०१९ व्यक्तिमत्व विकास कार्यशाळा

गोंडवाना विद्यापीठ गडचिरोली व सरदार पटेल महाविद्यालय चंद्रपूर यांच्या संयुक्त विद्यमाने राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाचा वतीने महाविद्यालयाचा विद्यार्थ्यांचा सर्वांगीण विकासाचा दृष्टीने सात दिवसीय “व्यक्तीमत्व विकास योजना” अंतर्गत दि. २५ फेब्रुवारी ते २ मार्च २०१९ पर्यंत व्यक्तीमत्व विकास शिबिराचे आयोजन करण्यात आले आहे. दि. २५ फेब्रुवारी २०१९ ला

व्यक्तीमत्व विकास योजनाचा उद्घाटन करण्यात आला. या शिबिरात दि. २६ फेब्रुवारी २०१९ ला “उद्योजकता आणि स्वयंरोजगार” या विषयावर मार्गदर्शनाचे आयोजन श्री शांतारामजी पोटदुखे सभागृहात करण्यात आले होते. या विषयावर मार्गदर्शन मा. श्री आलोक मिश्रा यांनी केले. दि. २७ फेब्रुवारी ला व्यक्तिमत्व विकास या विषयावर मा. प्राचार्य श्याम धोपटे, दि. २८ फेब्रुवारी ला पर्यावरण या विषयावर मा. डॉ. योगेश दूधपचारे दि. ०१ मार्च ला राष्ट्रीय एकात्मता या विषयावर डॉ. स्वप्नील मधमशेट्टीवार तर दि. ०२ मार्च ला मानसिक आरोग्य व योग शिक्षण या विषयावर मा. डॉ. किरण देशपांडे व अनुप शर्मा यांनी मार्गदर्शन केले.

दि. ८ मार्च २०१९ आपत्ती व्यवस्थापन प्रशिक्षण कार्यशाळा

“आपत्ती व्यवस्थापन प्रशिक्षण एक दिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले. या कार्यशाळेचे उद्घाटन सकाळी १०.०० वा स्व. शालिकग्राम गवालपंछी सभागृह येथे घेण्यात आला. या कार्यशाळेचे उद्घाटक म्हणून सर्वोदय शिक्षण मंडळाचे सचिव मा. श्री. प्रशांत पोटदुखे, प्रमुख अतिथी मा. श्री. शशीकांत मोकासे व महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. पी. इंगोले, उपप्राचार्य डॉ. स्वप्नील माधम शेट्टीवार यांचे उपस्थितीत पार पडला. या कार्यशाळेत वीज, पूर, आग, या विषयावर विद्यार्थ्यांना प्रशिक्षण देण्यात आले. या प्रशिक्षण करिता १०० रासेयोचे स्वयंसेवक व स्वयंसेविका उपस्थित होते.

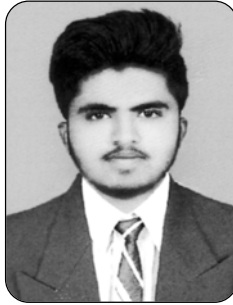
राष्ट्रीय सेव योजनेचे हे सर्व कार्यक्रम महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. पी. इंगोले यांच्या मार्गदर्शनाखाली आयोजित करण्यात आले.

**Department of National Service Scheme
Represented University, State &
National Level Camp 2018-19**

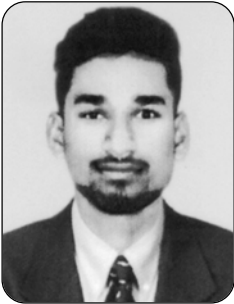
Mr. Rajesh Hajare
National & State Camp

Mr. Ijaj
National & State Camp

Mr. Chetan There
State Camp

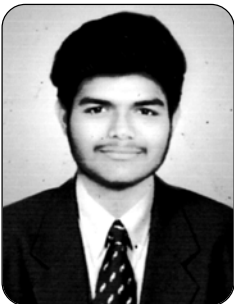
Mr. Suraj Balki
State Camp

Mr. Sagar Parchake
State Camp

Mr. Shubham Bannewar
State Camp

Mr. Md. Naim sheikh
State Camp

Mr. Miraj Sheikh
State Camp

**Department of National Service Scheme
Represented University, State &
National Level Camp 2018-19**

Ku. Shubhangi Ekre
State Camp

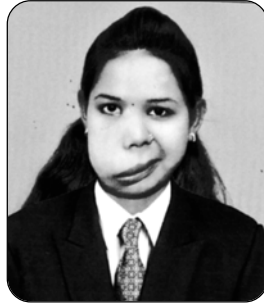
Ku. Mitali Mupidwar
State Camp

Ku. Pratiksha Tatkantiwar
State Camp

Ku. Shradha Gajjalwar
State Camp

Ku. Priyanka Deshmukh
State Camp

Ku. Divyani Bishnurkar
State Camp

Ku. Pragati Agade
State Camp

Ku. Bhumika nandanwar
Best Volunteer

SARDAR PATEL MAHAVIDYALAYA, CHANDRAPUR

Department of Physical Education & Sports

Annual Report -2018-2019

Our college boys and girls teams actively participated in Gondwana University Gadchiroli Inter Collegiate tournaments for the session 2018-2019 such as Athletics, Cross Country, Wrestling, Kabaddi, Volleyball, Handball, Cricket, Body Building, Power Lifting, Weight Lifting, Net Ball, Ball-Badminton, Badminton, Chess, Basketball, Taekwondo, football, Korfbal, Kho-Kho, Sepaktakraw, Tug of War, Archeri etc.

Dr. V. E. SOMKUWAR
H.O.D., Phy. Edu. & Sports

Department organize Yoga International Day dated on 21st June 2018, Tree Plantation Program dated on 25th July 2018, Gondwana University Level Inter Collegiate Tournament Organized such as Chess Men & Women dated on 29th September to 1st October 2018, Kabaddi Men & Women dated on 17th September to 20th September 2018, District Level Yoga Men & Women tournament dated on 29th July 2018, District Level Ball Badminton Men & Women tournament dated on 4th November 2018, State level Netball Men & Women tournament dated on 23rd November to 25th November 2018 and Gondwana University level Disaster management training one day workshop dated on 8th March 2019.

Our College Teams are Champion in Gondwana University Ball Badminton Men & Women, Football Women, Volleyball Women, Handball Women, Kabaddi Women, Badminton Women, Netball Women and Wrestling Freestyle Men & Women, Wrestling Greco Men.

Badminton Men, Chess Men, Netball Men are Runner-up in Gondwana University Inter Collegiate tournament.

Chess Women, Tug of War Men, Football Men, Sepaktakraw Men and Sepaktakraw Women are 3rd place in Gondwana University Inter Collegiate Tournament.

Ku. Shruti Jiwane is representing International Ball Badminton Women Competition dated on 5th February to 7th February 2019 held at Viratnagar Nepal & got 1st place in this tournament. 54 students are representing Gondwana University for All India Inter University & West Zone Inter University Tournament, 6 students are representing National level tournament and 33 students are representing state level tournament.

Department also conduct Physical Efficiency test during 4th February to 9th February 2019 and Medical test conduct during 11th February to 16th February 2019.

Achievements:-

- 1) Eleven teams are Champion in Gondwana University.
- 2) Three teams are Runner-up in Gondwana University.
- 3) 5 teams are 3rd Place in Gondwana University.
- 4) 54 students represented Gondwana University, Gadchiroli.
- 5) Ku. Shruti S. Jiwane represented International level tournament.
- 6) 6 students represented National level tournament.
- 7) 33 students represented State level tournament.
- 8) 4 Tournament organize - Gondwana University Inter Collegiate Kabaddi (Men & Women), Chess (Men & Women)
- 9) District Level Ball Badminton (Men & Women), Yoga (Men & Women) tournament organizes.
- 10) 12th Maharashtra State level Netball (Men & Women) tournament organise.

Student Represent Inter University Tournament

Ball Badminton:- Ku. Shruti S. Jiwane represents Indo Nepal International

Ball Badminton Test Series held at Mother Teresa School, Virat nagar Nepal dated : n 5th February to 7th February 2019.

Kabaddi :- Ku. Raksha P. Motamwar, Ku. Ashwini P. Longadge, Ku. Shivani A. Hajare represent west zone Kabaddi tournament organized by SRTM University, Xanded dated on 10th Nov. to 14th Nov. 2018. Ku. Raksha P. Motamwar, Ku. Ashwini P. Longadge, Ku. Shivani A. Hajare represent in Ashwmedh team organize by University of Mumbai dated on 13th February to 18th February 2019.

Wrestling :- Mr. Vaibhav Parshive, Mr. Akshay Lonare, Mr. Nihal Sheikh, Mr. Raju Katla represent All India Inter University Greco Roman Wrestling :tournament organized by Ch. Bansilal University, Sirsa (H.R.) dated on 14th November to 20th November 2018.

Ku. Neha T. Bokade, Ku. Megha Kumare, Ku. Madhuri Zade and Ku. Vidya V. Muke represent All India Inter University Free Style Wrestling tournament organized by Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University, Aurangabad dated on 2nd November to 5th November 2018.

Ball-Badminton :- Mr. Amol S. Kamble, Mr. Ashok Rahulwar and Mr. Ashish Umare represent All India Inter University Ball-Badminton tournament organized by SRM University, Chennai (T.N.) dated on 12th Dec. 2017 to 16th Dec. 2018. Ku. Shruti Jiwane, Ku. Kiran Bandurkar and Ku. Surbhi Modak represent All India niter University Ball-Badminton tournament organized by Krishna

University, Machhlipatanam (A.P.) dated on 11th January to 15th January 2019.

Badminton:- Mr. Vaibhav P. Dayalwar and Mr. Akshay V. Kamble represent west Zone Inter University Badminton tournament organised by SRTM University, Nanded dated on 12th Nov. to 16th Nov. 2018. Ku. Sakshi Deshkar and Ku. Mallika Nimbalkar represent west zone Inter University Badminton tournament organised by Dr. Panjabrao Deshmukh Krishi Vidyapeeth, Akola dated on 12th Oct. to 15th Oct. 2018.

Chess: - Mr. Ritesh Urkude, Mr. Pranay Hiware and Mr. Vaibhav V. Karmarkar represent west zone Inter University Chess tournament organised by Dr. Panjabrao Deshmukh Krishi Vidyapeeth, Akola dated on 29th Nov. to 3rd Dec. 2018.

Volleyball: - Ku. Sonali V. Sidam and Ku. Payal R. Shende represent west zone Inter University Volleyball tournament organised by US University, Jaipur dated on 12th Dec. to 15th Dec. 2018 and Ku. Sanyukta Fuke, Ku. Sonali V. Sidam, Ku. Payal R. Shende, Mr. Roshan Wadaskar represent Krida Mahotsav Inter University tournament organised by University of Mumbai dated on 13th Feb. to 18th Feb. 2019.

Basketball: - Ku. Adiba A. Sayyad represent west zone Inter University Basketball tournament organized by LNIPE University, Gwalior dated on 20th Dec. to 24th Dec. 2018. Mr. Mrunal Wankhede represent west zone Inter University Basketball tournament organized by Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada

University, Aurangabad dated on 20th Dec. to 24th Dec. 2018. Ku. Adiba A. Sayyad and Mr. Mrunal Wankhede represent Krida Mahotsav Inter University tournament organised by University of Mumbai dated on 13th Feb. to 18th Feb. 2019.

Boxing:- Ku. Manshi Gupta represent All India Inter University Boxing tournament organised by JNR Rajasthan Vidyapeeth Udaipur, Rajasthan dated on 26th Jan. to 30th Jan. 2019.

Body Building:- Mr. Sahil Sheikh represent All India Inter University Best physique tournament organized by University of Calicut dated on 17th Nov. to 20th Nov. 2018.

Weight Lifting:- Mr. Vinayak Madavi and Mr. Akash Chahare represent All India Inter University Weight Lifting tournament organized by University of Client dated on 17th Nov. to 20th Nov. 2018.

Cricket:- Mr. Nikhil N. Telang represent west zone Inter University Cricket tournament organized by VNS Gujarat University, Surat dated on 15th Dec. to 30th Dec. 2018.

Korfball:- Ku. Shreya Waichal represent All India Inter University Korfball tournament organized by Savitribai Phule Pune University, Pune dated on 5th Jan. to 10th Jan. 2019.

Football:- Mr. Sourabh S. Wankhede represent west zone Inter University Football tournament organized by University of Mumbai dated on 11th Dec. to 20th Dec. 2018.

Handball:- Ku. Manisha S. Mashram, Ku. Pratiksha Tatkantiwar and Ku. Samiksha V.

Kalaskar represent west zone Inter University Handball tournament organized by Savitribai Phule Pune University, Pune dated on 29th Oct. to 1st Nov. 2018 and Mr. Hitesh Kannake represent west zone Inter University Handball tournament organized by Solapur University, Solapur dated on 17th Dec. to 21st Dec. 2018.

Netball:- Mr. Anup Zade and Mr. Mrunal Wankhede represent All India Inter University Netball tournament organized by Tamilnadu Phy. Edu. & Sports University, Melakkattaiyur, Chennai dated on 20th Feb. to 23rd Feb. 2019. Ku. Chandani Harbade, Ku. Mayuri Chimurkar and Ku. Aparna Chaudhari represent All India Inter University Netball tournament organized by Tamilnadu Phy. Edu. & Sports University, Melakkattaiyur, Chennai dated on 25th Feb. to 28th Feb. 2019.

Sepaktakraw:- Mr. Sumit V. Verma represent All India Inter University Sepaktakraw tournament organized by Kuvempu University, Shivamogga dated on 17th Feb. to 19th Feb. 2019.

Circle Style Kabaddi:- Mr. Dilip B. Ghuglot represent All India Inter University Circle Kabaddi tournament organized by Ch. Devi. Lal University, Sirsa (H.R.) dated on 21st Feb. to 23rd Feb. 2019.

Kho-Kho:- Mr. Akaram Sheikh represent west zone Inter University Kho-Kho tournament

organised by University of Mumbai dated on 22nd Dec. to 26th Dec. 2018 and represent Krida Mahotsav Inter University tournament organised by University of Mumbai dated on 13th Feb. to 18th Feb. 2019.

Cross Country:- Mr. Akash Shiddhamwar represent All India Inter University Cross Country tournament organized by Gulbarga University, Kalaburagi Gulbarga dated on 4th October 2018.

Ball Badminton:- Ku. Shruti Jiwane, Ku. Tulshi Ambatkar, Ku. Shubhangi Pawade represent 1st Youth National Badminton tournament held at Bihar dated on : 5th April to 17th April 2018.

Ball Badminton:- Ku. Shruti Jiwane represented West Zone National Ball Badminton Championship held at Goa dated on 20th Oct. to 22nd Oct. 2018.

Kho-Kho:- Ku. Shabana Sayyed represented 29th Open National Kho-Kho Championship held at Manipur West Bengal dated on 28th December to 30th December 2018.

Woodball:- Ku. Zifisaan Sheikh represented 15th National Woodball Championship held at Nagpur Maharashtra dated on 29th March to 1st April 2018.

Gondwana Univeristy, Gadchiroli
Inter University & Ashwamedh Participation
2018-2019

No	Name of Players	Game / Event	Date	Place
1	Amol S. Kamble	Ball Badminton	12 th Dec.to 16 th Dec. 2018	SRM University, Chennai (T.N.)
2)	Ashok Rahulwar	Ball Badminton	12 th Dec. to 16 th Dec. 2018	SRM University, Chennai (T.N.)
3)	Ashish Umare	Ball Badminton	12 th Dec. to 16 th Dec. 2018	SRM University, Chennai (T.N.)
4)	Ku. Shruti Jiwane	Ball Badminton	11 th Jan. to 15 Jan. 2019	Krishna University, Machhlipatanam(A. P.)
5)	Ku. Kiran Bandurkar	Ball Badminton	11 th Jan. to 15 Jan. 2019	Krishna University, Machhlipatanam (A.P.)
6)	Ku. Surbhi Modak	Ball Badminton	11 th Jan. to 15 Jan. 2019	Krishna University, Machhlipatanam (A.P.)
7)	Dada A. Kale	Tug of War	26 th Dec. to 29 th Dec. 2018	KIIT, University Bhubaneshwar
8)	Ku. Varsha S. Singh	Tug of War	26 th Dec. to 29 th Dec. 2018	KIIT, University Bhubaneshwar
9)	Ku. Priyarani Rai	Archery	26 th Dec. to 29 th Dec. 2018	KIIT, University Bhubaneshwar
10)	Ku. Jaishri Mohinkar	Power Lifting	25 th Dec. to 26 th Dec. 2018	University of Calicut
11)	Ku. Pratiksha Sorde	Power Lifting	25 th Dec. to 26 th Dec. 2018	University of Calicut
12)	Akaram Sheikh	Kho-Kho	22 nd Dec. to 26 th Dec. 2018	University of Mumbai
13)	Ku. Adiba Sayyad	Basketball	20 th Dec. to 24 th Dec. 20 18	LNIFE University, Gwalior
14)	Nikhil N. Telang	Cricket	15 th Dec. to 30 th Dec. 2018	VNS Gujarat University, Surat
15)	Ku. Payal R. Shende	Volleyball	12 th Dec. to 15 th Dec. 2018	US University, Jaipur
16	Ku. Sonali V. Sidam	Volleyball	12 th Dec. to 15 th Dec. 2018	US University, Jaipur

No	Name of Players	Game / Event	Date	Place
17)	Sourabh S. Wankhede	Football	11 th Dec. to 20 th Dec. 2018	University of Mumbai
18)	Hitesh Kannake	Handball	17 th Dec. to 21 st Dec. 2018	Solapur University, Solapur
19)	Ritesh A. Urkude	Chess	29 th Nov. to 3 rd Dec. 2018	Dr. Panjabra Deshmukh Krishi Vidhyabeeth Akola
20)	Pranay R. Hiware	Chess	29 th Nov. to 3 rd Dec. 2018	Dr. Panjabra Deshmukh Krishi Vidhyabeeth Akola
21)	Vaibhav V. Karmarkar	Chess	29 th Nov. to 3 rd Dec. 2018	Dr. Panjabra Deshmukh Krishi Vidhyabeeth Akola
22)	Akash Chahare 1	Weight Lifting	17 th Nov. to 20 th Nov. 2018	University of Calicut
23)	Vinayak Madavi	Weight Lifting	17 th Nov. to 20 th Nov. 2018	University of Calicut
24)	Sahil Sheikh	Best Physique	17 th Nov. to 20 th Nov. 2018	University of Calicut
25)	Vaibhav Parshive	Wrestling Free style	14 th Nov. to 18 th Nov. 2018	Ch. Bansilal University, Sirsa (H.R.)
26)	Akshaykumar Lonare	Wrestling Greco Roman	14 th Nov. to 18 th Nov. 2018	Ch. Bansilal University, Sirsa (H.R.)
27)	Raju Katla Greco Roman	Wrestling 18 th Nov. 2018	14 th Nov. to 18 th Nov. 2018	Ch. Bansilal University, Sirsa (H.R.)
28)	Nihal Sheikh	Wrestling Greco Roman	14 th Nov. to 18 th Nov. 2018	Ch. Bansilal University, Sirsa (H.R.)
29)	Ku. Megha Kumare	Wrestling Free Style	2 nd Nov. to 5 th Nov. 2018	Dr. BAMU, Aurangabad
30)	Ku. Madhuri Zade	Wrestling Free Style	2 nd Nov. to 5 th Nov. 2018	Dr. BAMU, Aurangabad
31)	Ku. Neha Bokade	Wrestling Free Style	2 nd Nov. to 5 th Nov. 2018	Dr. BAMU, Aurangabad
32)	Ku. Vidya Muke	Wrestling Free Style	2 nd Nov. to 5 th Nov. 2018	Dr. BAMU, Aurangabad
33)	Vaibhav P. Dayalwar	Badminton	12 th Nov. to 16 th Nov. 2018	SRTM University Nanded
34)	Akshay V. Kamble	Badminton	12 th Nov. to 16 th Nov. 2018	SRTM University Nanded
35)	Ku. Raksha P. Motamwar	Kabaddi	10 th Nov. to 14 th Nov. 2018	SRTM University Nanded

No	Name of Players	Game / Event	Date	Place
36)	Ashwini P. Longadge	Kabaddi	10 th Nov. to 14 th Nov. 20 18	SRTM University Nanded
37)	Shivani A. Hajare	Kabaddi	10 th Nov. to8 14 th Nov. 20 18	SRTM University Nanded
38)	Ku. Samiksha Kalaskar	Handball	29 th Oct. to 1 st Nov. 2018	Savitribai Phule Pune University, Pune
39)	Ku. Manisha Masram	Handball	29 th Oct. to 1 st Nov. 2018	Savitribai Phule Pune University, Pune
40)	Ku. Pratiksha Tatkantiwar	Handball	29 th Oct. to 1 st Nov. 2018	Savitribai Phule Pune University, Pune
41)	Ku. Sakshi A. Deshkar	Badminton	12 th Oct. to 15 th Oct. 20 18	Dr.Panjabrao Deshmukh Krishi Vidhyabeeth Akola
42)	Ku. Mallika S. Nimbalkar	Badminton	12 th Oct. to 15 th Oct. 2018	Dr. PanjabraoDeshmukh Krishi Vidhyabeeth Akola
43)	Ku. Manshi Gupta	Boxing	26 th Jan. to 30 th Jan. 2019	JNR Rajasthan Vidyapeeth, Udaipur Rajasthan
44)	Ku.Chandani Harbade	Netball Feb. 2019	25 th to 28 th Sports ni.	Tamilnadu Ph. Ed. & Melakkattaiyur , Chennai
45)	Ku. Mayuri Chimurkar	Netball	25 th to 28 th Feb. 2019	Tamilnadu Ph. Ed. & Sports Uni.Melakkattaiyur,Chennai
46)	Anup O. Zade	Netball	20 th to 23 rd Feb. 2019	Tamilnadu Ph. Ed. & Sports Uni.Melakkattaiyur,Chennai
47)	Mrunal D. Wankhede	Netball	20 th to 23 rd Feb. 2019	Tamilnadu Ph. Ed. & Sports Uni.Melakkattaiyur,Chennai
48)	Sumit V. Verma	Sepaktakraw	17 th to 19 th Feb. 2019	Kuvempu University, Shivamogga
49)	Dilip B. Ghuglot	Circle Style Kabaddi	2 1 st to 23 rd Feb. 2019	Ch. Devi. Lal University, Sirsa (H.R.)
50)	Ku. Shreya Waichal	Korfball	5 th to 10 th Jan. 2019	Savitribai Phule Pune University, Pune
51)	Ku. Sanyukta Fuke	Volleyball	13 th to 18 th	Krida Mahotsav University of Mumbai (M.H.)
52)	Roshan A. Wadaskar	Volleyball	13 th to 18 th	Krida Mahotsav University of Mumbai (M.H.)
53)	Sanket Ramteke	Volleyball	13 th to 18 th	Krida Mahotsav University of Mumbai (M.H.)
54)	Akash Shiddhamwar	Cross Country	4 th Oct. 2018	Gulbarga University, Kalaburagi Gulbarga

International Level Participation 2018-2019

No.	Name of Players	Game / Event	Date	Place	Medal
01	Ku. Shruti Jiwane	Ball Badminton	5 th Feb. to 7 th Feb. 2019	Nepal	Gold Medal

National Level Participation 2018-2019

Name of Players	Game / Event	Date	Place
1) Ku. Shruti Jiwane	Ball Badminton	1 5 April to 17 April 20 18	Bihar
2) Ku. Tulshi Ambatkar	Ball Badminton	1 5 April to 17 April 2018	Bihar
3) Ku. Shubhangi Pawade	Ball Badminton	1 5 April to 17 April 2018	Bihar
4) Ku. Shruti Jiwane	Ball Badminton	20 th Oct to 22 nd Oct. 2018	Goa
5) Ku. Sabana Sayyad	Kho-Kho	28 th Dec. to 30 th Dec. 2018	West Bengal
6) Ku. Zifisaan Sheikh	Woodball	29 th Mar. to 1 st April 2018	Maharashtra

State Level Participation 2018-2019

No	Name of Players	Game / Event	Place
01	Amol S. Kamble	Ball Badminton	Nashik
02	Shubham Bannewar	Ball Badminton	Nashik
03	Ashok Rahulwar	Ball Badminton	Nashik
04	Dushyant Channe	Netball	Chandrapur
05	Anup Zade	Netball	Chandrapur
06	Mrunal Wankhede	Netball	Chandrapur
07	Ku. Adiba A. Sayyad	Netball	Chandrapur
08	Ku. Chandani P. Harbade	Netball	Chandrapur
09	Ku. Mayuri Chimurkar	Netball	Chandrapur
10	Ku. Pratiksha R. Tatkantiwar	Netball	Chandrapur
11	Ku. Shruti S. Jiwane	Ball Badminton	Pune

12	Ku. Pragati Fulkar	Ball Badminton	Pune
13	Ku. Shubhangi M. Pawade	Ball Badminton	Pune
14	Ku. Kiran Bandurkar	Ball Badminton	Pune
15	Ku. Surbhi Modak	Ball Badminton	Pune
16	Ku. Kalyani Gajadiwar	Ball Badminton	Pune
17	Ku. Shabana Sayyad	Kho-Kho	Bhandara
18	Akram Sheikh	Kho-Kho	Bhandara
19	Abhisheikh M. Kashyap	Kho-Kho	Bhandara
20	Nikhil Bodhe	Atya Patya	Buldhana
21	Abhisheikh M. Kashyap	Atya Patya	Buldhana
22	Mrunal Wankhede	Basketball	Nashik
23	Rakesh Baguli	Handball	Buldhana
24	Pratik Walke	Handball	Buldhana
25	Ankit Mishar	Handball	Buldhana
26	Hitesh Kannake	Handball	Buldhana
27	Ku. Varsha S. Singh	Kabaddi	Mumbai
28	Ku. Muskan Pathan	Kabaddi	Mumbai
29	Ku. Nitiksha Pradhan	Kabaddi	Mumbai
30	Ku. Annu Dani	Kabaddi	Mumbai
31	Ku. Aisha Sheikh	Kabaddi	Mumbai
32	Ku. Anjali Prashad	Kabaddi	Mumbai
33	Ku. Ashwini Longadge	Kabaddi	Wardha

Team Achievement 2018-2019

No	Game / Event	Men & Women	Place
01	Handball	Women	First
02	Kabaddi	Women	First
03	Volleyball	Women	First
04	Ball Badminton	Men	First
05	Ball Badminton	Women	First
06	Badminton	Women	First
07	Wrestling Freestyle	Women	First
08	Wrestling Freestyle	Men	First
09	Wrestling Greco	Men	First
10	Football	Women	First
11	Netball	Women	First
12	Netball	Men	Scnd
13	Badminton	Men	Second
14	Chess	Men	Second
15	Chess	Women	Third
16	Tug of War	Men	Third
17	Football	Men	Third
18	Sepaktakraw	Women	Third
19	Sepaktakraw	Men	Third

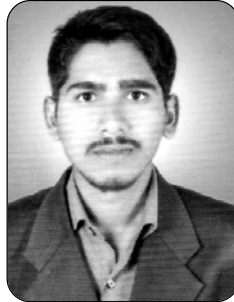
Team Achievement 2018-2019

No.	Game/ Event	Date	Men/Women
01	G. U. Level Kabaddi	17 th Sep.To20 th Sep.2018	Men
02	G. U. Level Kabaddi	17 th Sep.To20 th Sep.2018	Women
03	G. U. Level Chess	29 th Sep. To 1 st Oct. 2018	Men
04	G. U. Level Chess	29 th Sep. To 1 st Oct. 2018	Women
05	District Level Yoga Compitition	29 th July 20 18	Men & Women
06	District Level Ball Badminton Tournament	4 th November 20 18	Men & Women
07	State Level Netball Tournament	23 rd Nov. To 25 th Nov. 2018	Men & Women

Department of Physical Education & Sports
Gondwana University Represented All India University &
West Zone Inter University 2018-19

Mr. Amol S. Kamble
Ball Badminton

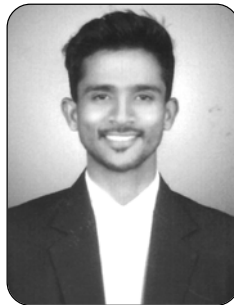
Mr. Ashish Umare
Ball Badminton

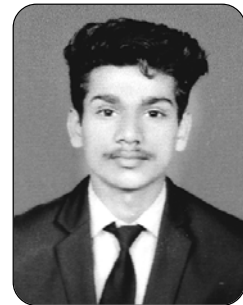
Mr. Dada A. Kale
Tug of War

Mr. Akram Sheikh
Kho-Kho

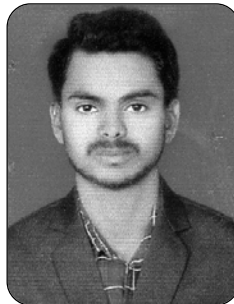
Mr. Nikhil N. Telang
Cricket

Mr. Sourabh Wankhede
Football

Mr. Ritesh Urkude
Chess

Mr. Akash Shiddamwar
Cross Country

Mr. Vaibhav Karmarka
Chess

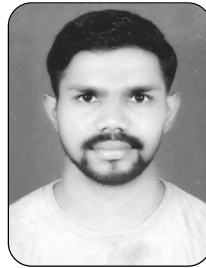
Department of Physical Education & Sports
Gondwana University Represented All India University &
West Zone Inter University 2018-19

**Mr. Vaibhav P.
Dayalwar**
Badminton

**Mr. Sanket
Rakteke**
Best Physique

**Mr. Vaibhav
Parshiv**
Wrestling

Mr. Raju Katla
Wrestling

**Mr. Akshaykumar
Lonare**
Wrestling

**Mr. Nihal
Sheikh**
Wrestling

**Mr. Akshay V.
Kamble**
Badminton

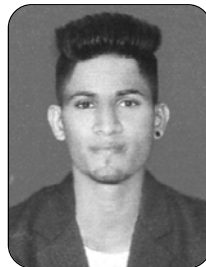
**Mr. Anup O.
Zade**
Netball

**Mr. Hitesh
Kannake**
Handball

**Mr. Sumit V.
Verma**
Sepaktatraw

**Mr. Dilip B.
Ghuglot**
Circle Kabaddi

**Mr. Akash
Chahare**
Weight Lifting

Department of Physical Education & Sports
Gondwana University Represented All India Inter University &
West Zone Inter University 2018-19

**Ku. Shruti
Jiwane**
Ball Badminton

**Ku. Kiran
Bandurkar**
Ball Badminton

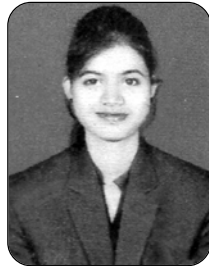
**Ku. Surbhi
Modak**
Ball Badminton

**Ku. Varsha
Singh**
Tug of War

**Ku. Priyarani
Rai**
Archery

**Ku. Jaishri
Mohinkar**
Power Lifting

**Ku. Pratiksha
Sorde**
Power Lifting

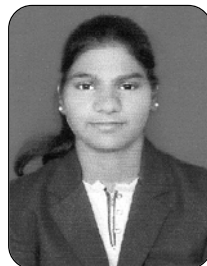
**Ku. Payal
Shende**
Volleyball

**Ku. Sonali
Sidam**
Volleyball

**Ku. Sanyukta
Fuke**
Volleyball

**Ku. Megha
Kumare**
Wrestling

**Ku. Madhuri
Zade**
Wrestling

Department of Physical Education & Sports
Gondwana University Represented All India Inter University &
West Zone Inter University 2018-19

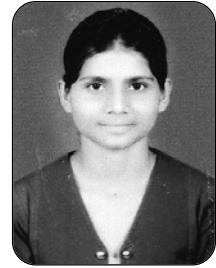
**Ku.Neha
Bokade**
Wrestling

**Ku.Vidya
Muke**
Wrestling

**Ku.Shreya
Waichal**
Korf ball

**Ku.Raksha
Motamwar**
Wrestling

**Ku.Ashwini
Longadge**
Kabaddi

**Ku.Samiksha
Kalaskar**
Handball

**Ku. Manisha
Meshram**
Handball

**Ku. Pratiksha
Tatkatwar**
Handball

**Ku.Sakshi
Deshkar**
Badminton

**Ku.Mallika
Nimbalkar**
Badminton

**Ku.Adiba
Sayyad**
Basketball

**Ku.Chandani
Harbade**
Netball

**Ku.Mayuri
Chimurkar**
Netball

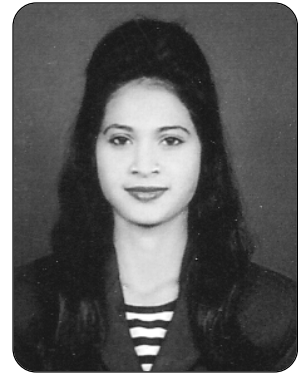
Department of Physical Education & Sports
Represented Various Game For
National Team 2018-19

Ku. Shruti Jiwane
Ball Badminton

Ku. Tulshi Ambatkar
Ball Badminton

Ku. Shubhangi Pawade
Ball Badminton

Ku. Sanana Sayyad
Kho Kho

Mr. Vinayak Madavi
Weight Lifting

Ku. Shivani Hajare
kabaddi

**College Merit Studets for Gondwana Univeristy,
Gadchiroli 2017-2018**

S. N.	Students Name	Class	CPV	CGPA	Merit No.
1)	Sanchita Satyawan Lonare	B.A.	586	5.43	VI
2)	Sheetal Vilas Agade	B.A. (Geography)	600	4.76	I
3)	Gudiyadevo Amardatta Tripathi	M.A. (Hindi)	770	9.63	I
4)	Pranita Prashant Gadkari	M.A. (Hindi)	745	9.31	II
5)	Priyanka Bhorelal Karunakar	M.A. (Hindi)	740	9.25	III
6)	Shradha Ashok Dhote	M. A. (Economics)	725	9.06	I
7)	Deepali Prabhakar Tarale	M.A. (Economics)	690	8.63	IV
8)	Ashwin Natthuji Urkude	M. A. (History)	775	9.69	I
9)	Archana Anandrao Khandale	M.A. (Home Economics)	790	9.88	I
10)	Nutan Vishwanath Bhojar	M.A. (Political Science)	725	9.06	II
11)	Snehal Prabhakar Meshram	M.A. (Sociology)	750	9.38	IV
12)	Riya Sunil Lekhrajani	B.Com.	670	5.58	II
13)	Manisha Vilas Khobragade	B. Com.	659	5.49	IV
14)	Dhanshree Shankar Dhawas	B.C.C.A.	629	4.88	I
15)	Prabhakar Vaibhav Derkar	B.C.C.A.	620	4.81	II
16)	Rucha Pravin Upare	B.C.C.A.	597	4.63	III
17)	Payal Gajanan Sontakke	M.Com.	723	9.04	II
18)	Heena Radha Kisan	M.Com.	722	9.03	IV
19)	Mohini Ramesh Zade	M.Com.	718	9.98	V
20)	Kirti Gulab Bahaddure	M.Com.	713	8.91	VII
21)	Madhuri Satyabhan More	M.Com.	712	8.90	VIII
22)	Nishita Ashok Kaswate	M. Phil	376	9.40	I
23)	Jahid Hussain Mujaffar Hussain Sayyad	M. Phil	368	9.20	II
24)	Rohini Dineshkumar Madan	M. Phil	365	9.13	III
25)	Rahul Prabhakar Kakde	B.Sc.	716	5.87	VII
26)	Rajnish Kumar Singh	B.Sc.	715	5.86	VIII
27)	Sheetal Ramkishor Bilore	B.Sc. (IT)	539	4.65	I
28)	Aishwarya Bahaddur Jagnale	B.Sc. (IT)	536	4.62	II
29)	Ashish Ramdas Umare	B.Sc. (IT)	531	4.58	III
30)	Bhagyashree Chandrabhan Tadas	BCA	623	5.19	I

31)	Anjali Ramesh Bobate	BCA	601	5.01	II
32)	Charulata Pandurang Musale	BCA	596	4.97	III
33)	Pushpanjali Mrutunjay Vishwakarma	B.F.D.	721	5.63	I
34)	Darshana Suresh Navghare	B.F.D.	503	5.49	II
35)	Rakshit Shrikant Mahajan	B.F.D	697	5.45	III
36)	Savita Ramsharan Varma	M.Sc.(Computer Sci.)	779	7.79	I
37)	Renuka Balasaheb Naik	M.Sc.(Computer Sci.)	755	7.55	II
38)	Rahman Samreen Naaj Shafi Yuar	M.Sc.(Computer Sci.)	744	7.44	III
39)	Prachi Jaipal Kamble	M.Sc.(Biotechnology)	741	7.41	I
40)	Swati Kishor Gundawar	M.Sc.(Biotechnology)	687	6.87	II
41)	Kajal Pradeep Dethe	M.Sc. Environmental Sci.	770	7.70	II
42)	Sushma Chranjilal Patel	M. Sc. Mathematics	715	7.15	I
43)	Priya Deorao Satpute	M. Sc. Microbiology	752	7.52	I
44)	Utkarsha Ravindra Moon	M.Sc. Microbiology	752	7.52	II
45)	Bhagyashree Dayalal Nimsatkar	M.Sc. Microbiology	745	7.45	III
46)	Sheikh Sana Kousar Nazimuddin	M.Sc. Physics	772	7.72	III
47)	Teena Ashokrao Kayarkar	M.Sc. Zoology	808	8.08	IV
48)	Priya Shankar Ulmale	M.Sc. Zoology	804	8.04	V
49)	Sheikh Amrinissa Ismail	M.Sc. Chemistry	732	7.32	IV
50)	Shruti Ashok Charduke	M.Sc. Chemistry	729	7.29	V
51)	Megha Vijay Jain	M.C.A.	1200	8.80	III
52)	Sumita Shankar Biswas	M.F.D.	896	8.96	I
53)	Ashwini Vijay Kathane	M.F.D.	887	8.87	II
54)	Ekta Kishor Kalwal	M.F.D.	876	8.76	III
55)	Pratima Ashok Badkhal	B.Lib.	565	9.11	III
56)	Virendrakumar Premprakash Roy	M.A. Mass Communication	828	9.41	I
57)	Prakash Murlidhar Turankar	M.A. Mass Communication	818	9.30	II
58)	Smrat Ratan Khobragade	M.A. Mass Communication	814	9.52	III
GOLD MEDAL					
59)	Sheetal Vilas Agade	B.A. (Geography)	600	4.76	I
60)	Gudiyadevi Amardatta Tripathi	M.A. (Hindi)	770	9.63	I

सरदार पटेल महाविद्यालय, चंद्रपूर
पदवी - पदव्युत्तर स्तरावर सर्वाधिक गुण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांना महाविद्यालयातील प्राध्यापकाकडून देण्यात येणारे पुरस्कार
सत्र २०१७-१८
(२०१७-१८ ला प्रवेशित, उन्हाळी-२०१८ परीक्षेच्या निकालानुसार)

विषय	वर्ग	पुरस्कार राशी	शिष्यवृत्ती	नाव पत्ता व मोबाईल नं
कला विभाग				
Topper	बी. ए.	रु. १०००/-	प्रा. सोहन कोल्हे यांचे कडून स्व. सौ. जगोतीबाई ब्रिजलाल दुधनाग यांच्या स्मृति प्रित्यर्थ	सुचिता सत्यवान लोणारे मु. - नालेश्वर, पो. - मोहाडी, जिल्हा - चंद्रपूर.
भूगोल	एम. ए.	रु. १०००/-	स्व. प्रा. डॉ. जे. ए. शेख यांच्या स्मृति प्रित्यर्थ प्रा. निखिल देशमुख यांचेकडून	कु. शितल विलास अगाडे मु. नलेश्वर, पो. मोहाळी, तह. सिंदेवाही, जि. चंद्रपूर.
	बी. ए. तृतीय	रु. १०००/-	डॉ. वनश्री लाखे कडून स्व. वसंतरावजी मंगरूळकर यांच्या स्मृति प्रित्यर्थ	-निरंक -
हिंदी	एम. ए.	रु. १०००/-	डॉ. शैलेंद्र शुक्ला कडून स्व. मनकराजी शुक्ला यांच्या स्मृति प्रित्यर्थ	गुडीयादेवी अमरदत्त त्रिपाठी अष्टभुजा मंदीरा जवळ, बाय पास रोड, चंद्रपूर.
	बी. ए. Hindi Literature	रु. १०००/-	डॉ. सुनिता बन्सोड यांचेकडून स्व. पंढरीनाथ संभाजी बंसोड यांच्या स्मृति प्रित्यर्थ	श्री. धर्मेश देवांग
इंग्रजी	एम. ए.	रु. १०००/-	डॉ. ए. व्ही. धोटे यांचेकडून स्व. विनायकराव धोटे यांच्या स्मृति प्रित्यर्थ	कु. गितांजली प्रभाकर मुक्कावार बँक ऑफ महाराष्ट्र जवळ, अहेरी, जि. गडचिरोली,
	बी. ए. तृतीय Com. English	रु. १०००/-	डॉ. एस. जी. कन्नाके यांचेकडून स्व. श्री. गोंविंदराव कन्नाके यांच्या स्मृति प्रित्यर्थ	कु. अंकिता नारायण नंदागवळी मु. उडवाडा, पोस्ट - वाघनख, जि. चंद्रपूर
	बी. ए. तृतीय English Literature	रु. १०००/-	डॉ. प्रा. प्रफुल्लुभार पी. वैद्य यांचेकडून 'प्रज्ञा साहित्य पुरस्कार'	सतिश वामन आवारी जिल्हा - चंद्रपूर
मराठी	एम. ए.	रु. १०००/-	डॉ. विद्याधर बन्सोड यांचेकडून सुप्रसिद्ध साहित्यिक डॉ. गंगाधर पानतावणे यांचे स्मृति प्रित्यर्थ	-निरंक-

	बी. ए. तृतीय	रु. १०००/-	डॉ. पद्मरेखा धनकर यांचेकडून श्री. शामरावजी वानखेडे यांचे नावे	संचिता सत्यवान लोणारे मु. - नालेश्वर, पो. मोहाडी, जिल्हा - चंद्रपूर.
	बी. ए. भाग ३ मराठी वाङ्मय	रु. १०००/-	प्रा. धनराज मूरकटे यांचेकडून स्व. अनाबाई स्व. डोमाजी मूरकटे स्मृती प्रित्यर्थ	मनोज प्रभाकर वाळके पालनघर, मूलरोड, चंद्रपूर प्रशांत प्रभाकर वांबरे मु. माडी, (मोठा), चंद्रपूर
इतिहास	एम. ए.	रु. १०००/-	श्री. संत गजानन महाराज पुरस्कार प्रा. डॉ. प्रकाश शेंडे यांचेकडून	अश्विनी नत्थुजी उरकुडे मु.-मारडा, पो.-भोयगांव, जिल्हा - चंद्रपूर.
	बी. ए. तृतीय	रु. १०००/-	डॉ. पुरुषोत्तम माहारे यांचेकडून	कु. अंकिता नारायण नंदावळी मु. उखरडा, पोस्ट - वाघनख, जि. चंद्रपूर
राज्यशास्त्र	एम. ए.	रु. १०००/-	डॉ. निलेश आर. चिमूरकर यांचेकडून स्व. ऋषी पाटील चिमूरकर यांच्या स्मृति प्रित्यर्थ	जुतन विश्वनाथ भोयर मु.-पो. वढाळी, जिल्हा - चंद्रपूर.
	बी. ए. तृतीय	रु. १०००/-	डॉ. प्रमोद शंभरकर यांचेकडून दिवंगत सुर्यभान बळीराम शंभरकर यांच्या स्मृति प्रित्यर्थ	आयुष मोहन सहारे, जिल्हा - चंद्रपूर. शितल विलास अगाडे, जिल्हा - चंद्रपूर.
अर्थशास्त्र	एम. ए.	रु. १०००/-	महाविद्यालयातर्फे	कु. श्रद्धा अशोक धोटे रैयतवारी कॉलरी, मायनर्स क्वार्टर, रामाळा तलाव जवळ, चंद्रपूर,
	बी. ए. तृतीय	रु. १०००/-	“चाणक्य पुरस्कार” डॉ. सौ. शायु पोतसुवार यांचेकडून सौ. प्रतिभा रमेश बिडवई यांच्या नावे	कु. अंकिता नारायण नंदावळी मु. उखरडा, पोस्ट - वाघनख, जि. चंद्रपूर
समाजशास्त्र	एम. ए.	रु. १०००/-	प्रा. रणधीर साठे यांचेकडून दिवंगत निळाबाई भाऊराव चिमूरकर यांच्या स्मृति प्रित्यर्थ	कु. स्नेहल प्रभाकर मेश्राम गौरी तलाव, बाबुपेठ, चंद्रपूर.
	बी. ए. तृतीय	रु. १०००/-	प्रा. राजकुमार बिरादार यांचेकडून स्व.सौ. विमलबाई सुर्यकांत बिरादार यांच्या स्मृति प्रित्यर्थ	संचिता सत्यवान लोणारे मु. नालेश्वर, पो. मोहाडी, जिल्हा - चंद्रपूर
गृहअर्थशास्त्र	एम. ए.	रु. १०००/-	प्रा. श्वेता गुंडावार यांचेकडून स्व. कविता केशवराव गुंडावार स्मृति प्रित्यर्थ	अर्चना आमंदराव खंडाळे गौरी तलाव, बाबुपेठ, चंद्रपूर.
	बी. ए. तृतीय	रु. १०००/-	डॉ. उषा खंडाळे यांचेकडून स्व. सुलक्षणा रामचंद्र खोब्रागडे यांच्या स्मृति प्रित्यर्थ	निकिता सुनिल शेंडे समता चौक, बाबुपेठ, चंद्रपूर

जनसंवाद	एम. ए. अंत्य	रु. १०००/-	प्रा. पंकज मोहरीर यांच्या कडून स्व गोपाळ लक्ष्मणराव मोहरीर यांचे स्मृति प्रित्यर्थ	विरेंद्रकुमार प्रेमप्रकाश रॉय साईकृपा मेडीकल जवळ, माजरी कॉलरी, माजरी, जिल्हा - चंद्रपूर.
वाणिज्य	एम. कॉम.	रु. १०००/-	डॉ. आर. पी. इंगोले यांचेकडून स्व. श्री. पंजाबराव नारायणराव इंगोले यांच्या स्मृति प्रित्यर्थ	पायल गजानन सोनटक्के गडला मारोजी जवळ, बालाजी वार्ड, चंद्रपूर
	बि. कॉम.	रु. १०००/-	डॉ. राहुल सावलीकर यांच्याकडून स्व. श्री. कमलाकर बळीराम सावलीकर यांच्या स्मृति प्रित्यर्थ	रिया सुनिल लेखरजनी मौलाना आझाद वार्ड, तह. राजुरा, जि. चंद्रपूर
	एम. फिल. (वाणिज्य)	रु. १०००/-	डॉ. सपना वेगिनवार यांचेकडून स्व. गणपतराव वेगिनवार यांच्या स्मृति प्रित्यर्थ	निशिता अशोक कासवटे आर.आर. क्वा. नं. सी-१३, सिव्हील लाईन, रामनगर, जिल्हा - चंद्रपूर.
			विज्ञान विभाग	
Topper	बी. एस्सी	रु. १०००/-	प्रा. संदेश पाथर्डे यांचेकडून	राहुल प्रभाकर काकडे टाकळी, तह. वणी, जि. यवतमाळ
सुक्ष्मजीवशास्त्र	एम. एस्सी.	रु. १०००/-	डॉ. व्हि. एस. वाढई यांच्याकडून	कु. प्रिया सातपुते मु. पो. गडचांदुर, जि. चंद्रपूर
	बी. एस्सी. तृतीय	रु. १०००/-	डॉ. वैषाली थुल यांचे कडून	कु. शलाका शांतराम खोब्रागडे मु. खुटाळा, पो.- एम.आय.डी.सी., जिल्हा चंद्रपूर
रसायनशास्त्र	एम. एस्सी.	रु. १०००/-	डॉ. रक्षा धनकर यांचे कडून स्व. सौ. कमलाताई उर्फ ताई हरिभाउ धनकर यांच्या स्मृति प्रित्यर्थ	कु. अमरिन्नीसा इस्माईल शेख शेख चंद, समस्कर दर्गा वार्ड, घुटकाला, चंद्रपूर
	बी. एस्सी. तृतीय	रु. १०००/-	डॉ. स्वप्नील माधमशेटीवार यांच्याकडून मु. खुटाळा, पो.- एम.आय.डी.सी.,	कु. शलाका शांतराम खोब्रागडे जिल्हा - चंद्रपूर
भौतिकशास्त्र	एम. एस्सी.	रु. १०००/-	डॉ. कु. उर्वशी माणिक यांच्याकडून	कु. सना कैसर नझीमुद्दीन शेख नेहरू शाळे समोर, घुटकाला, चंद्रपूर
	बी. एस्सी. तृतीय	रु. १०००/-	डॉ. सौ. वर्षा ठाकरे यांच्याकडून	श्री. तौफिक डी. सैय्यद ज्योतीबा फुले वार्ड नं. २, गडचांदुर, जिल्हा - चंद्रपूर.

गणित	एम. एस्सी.	रु. १०००/-	महाविद्यालयाकडून	सुषमा चिंजीलाल पटेल शास्त्री नगर, का. नं. ४०, घुग्घुस, जि. चंद्रपूर
	बी. एस्सी. तृतीय	रु. १०००/-	डॉ. राम नरेश सिंह सिसोदिया यांचेकडून 'राधेध्याम स्मृती पुरस्कार'	श्वेता देवराव चिने स्टेट बँक कॉलनी, घाटे लेआऊट, तुळूम, चंद्रपूर
पर्यावरणशास्त्र	एम. एस्सी.	रु. १०००/-	प्रा. कविता रायपुरकर यांचेकडून स्व. संदिप श्रीहरी रायपुरकर यांच्या स्मृति प्रित्यर्थ	काजल प्रदीप देते संत गाडगेबाबा नगर, वाई रोड, सुरगती मॉल समोर, चंद्रपूर.
	बी. एस्सी. तृतीय	रु. १०००/-	प्रा. राहुल कांबळे यांचेकडून डॉ. लिज वॅम डि वेन यांचे स्मृति प्रित्यर्थ	रोषणी नागापूरे सिंदोला माईन्स, का. नं. एल.बी.-९, तह. वणि,, जि. यवतमाळ
संगणकशास्त्र	बी. एस्सी. तृतीय	रु. १०००/-	डॉ. एस. बी. किशोर यांचेकडून	रेषमा गोहोकार मु. पो. आसान (खुर्द), बस स्टॅण्ड जवळ, ता. कोरपना, जि. चंद्रपूर
	एम. एस्सी. संगणक	रु. १०००/-	प्रा. पंकज दुमणे यांचेकडून	कु. सविता वर्मा माणिक गर्भ कॉन्व्हेंट, बी.ई.एफ. कॉलनी, का. नं. एम-१०/५, गडचिंद्र, जि. चंद्रपूर.
प्राणिशास्त्र	एम. एस्सी.	रु. १०००/-	डॉ. राजलक्ष्मी रणराग कुळकर्णी यांचेकडून स्व. सुनिल घडयाळपाटील यांच्या स्मृति प्रित्यर्थ	कु. टीना ए. कायरकर अंचलेश्वर गेट जवळ, घुटकाळा, चंद्रपूर.
	बी. एस्सी. तृतीय	रु. १०००/-	प्रा. अजय बेले यांचेकडून स्व. डॉ. श्यामराव बेले यांचे स्मृति प्रित्यर्थ	कु. शलाका शांतराम खोब्रागडे मु.-खुटाळा, पो.- एम.आय.डी.सी., जिल्हा - चंद्रपूर
जैवतंत्रज्ञान	बी. एस्सी. तृतीय	रु. १०००/-	महाविद्यालयातफे	कु. शुभांगी बोरकर
	एम.एस्सी	रु. १०००/-	प्रा. अनिल शिंदे यांचेकडून	कु. प्राची कांबळे इंदिरा नगर, मुल रोड, पंचशिल चौक, चंद्रपूर
			गृहविज्ञानशाखा	
पॅशन डिझायनिंग	बी.एफ. डी. तृतीय	रु. १०००/-	प्रा. स्वाती पी. मानकर यांचेकडून	पुष्पांजली मृत्यूजय विश्वकर्मा कासा, नागपूर रोड, चंद्रपूर

	एम. एफ. डी. अंत्य	रु. १०००/-	डॉ. अनिता मल्ले यांचेकडून श्रीमती सुमित्रा मल्ले यांच्या स्मृती प्रित्यर्थ	सुमिता शंकर बिस्वास नेताजी कॉलनी, भद्रावती, जि. चंद्रपूर
संगणक विभाग				
Topper	बी. कॉम. (सी. ए.) तृतीय	रु. १०००/-	प्रा. विजयालक्ष्मी पारीख यांचेकडून	कु. धनश्री ढवस मु. वेंडली, पो.-पीपरी, जिल्हा- चंद्रपूर
Topper	बी. सी. ए. अंत्य	रु. १०००/-	प्रा. भारती दिखीत/कुीकी यांचेकडून स्व. वसंतराव कुरेकार स्मृतीप्रित्यर्थ	कु. भायश्री तडस एकता चौक, शिवाजी नगर, तुकूम, जिल्हा- चंद्रपूर.
Topper	बी. एससी (सी. ए.) तृतीय	रु. १०००/-	प्रा. शितल बोरा यांचेकडून सौ. सुषिला पारसमल बोरा यांचे नावे	कु. शितल बिल्लोरे अष्टभुजा वार्ड, चंद्रपूर
Topper	एम.सी.एम.अंत्य	रु. १०००/-	प्रा. निशांत शास्त्रकार यांचेकडून	कु. स्नेहा गाडगे, महात्मा फुले चौक, बाबूपेठ, चंद्रपूर
Topper	एम.सी.ए.अंत्य	रु. १०००/-	प्रा. दयानंद हिरमठ यांचेकडून	कु. मेधा जैन प्लॉट नं. १४, पो.-शितला माता नगर, चंद्रपूर
Topper	बी.एससी (आय.टी) अंत्य	रु. १०००/-	प्रा. प्रविण ठाकरे यांचेकडून स्व. देविदास ठाकरे यांच्या स्मृति प्रित्यर्थ	-निरंक-
ग्रंथालय विभाग				
. Topper	सी. लिब	रु. १०००/-	महाविद्यालयातर्फे	-निरंक-
Topper	बी. लिब.	रु. १०००/-	माजी विद्यार्थी संघातर्फे	प्रतिमा अशोक बदखल बावणे लेआऊट, वरोरा, चंद्रपूर
Topper	एम. लिब.	रु. १०००/-	डॉ. संजय शामराव भुलतमवार यांचे कडून स्व. शामरावजी नानाजी भुलतमवार यांच्या स्मृति प्रित्यर्थ	शंकर रामदास चौखे मु. पो. हनगांव, पो. बोथली, जि. चंद्रपूर
महाविद्यालयातर्फे शिष्यवृत्ती				
एम. ए. अंत्य	रमादेवीओंकारनाथ शर्मा शिष्यवृत्ती	रु. ५०००/-	परिक्षेमध्ये महाविद्यालयातुन प्रथम येणा-या मुलीकरीता	अर्चना आनंदराव खंडाळे गौरी तलाव, बाबूपेठ, जि.चंद्रपूर.

एम. ए. (हिंदी)	महेंद्र ओंकारनाथ शर्मा शिष्यवृत्ती	रु. ५,०००/-	प्रथम येणाच्या विद्यार्थ्यांकरिता	गुडियादेवी अमरदत्त त्रिपाठी अटभुजा मंदीर, बायपास रोड, चंद्रपूर
खेल विभाग				
	उत्कृष्ट खेळाडू	रु. १,०००/-	माजी विद्यार्थी संघातर्फे	श्रुती संजय जिवने चंद्रपूर,
	उत्कृष्ट खेळाडू	रु. १,०००/-	माजी विद्यार्थी संघातर्फे	अकरम शेख जि. चंद्रपूर
राष्ट्रीय छात्रसेना विभाग				
	उत्कृष्ट स्वयंसेवक	रु. १,०००/-	माजी विद्यार्थी संघातर्फे	सुप्रिया अशोक आत्राम
	उत्कृष्ट स्वयंसेवक	रु. १,०००/-	माजी विद्यार्थी संघातर्फे	आकाश मेटापल्लीवार
राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग				
	उत्कृष्ट स्वयंसेवक	रु. १,०००/-	माजी विद्यार्थी संघातर्फे	प्रमती आर. अगाडे
	उत्कृष्ट स्वयंसेवक	रु. १,०००/-	माजी विद्यार्थी संघातर्फे	राजेश बी. हजारे
सांस्कृतिक विभाग				
	उत्कृष्ट वादविवाद पट्ट	रु. १,०००/-	माजी विद्यार्थी संघातर्फे	गणेश पिंपरवार
	उत्कृष्ट गायीका	रु. १,०००/-	माजी विद्यार्थी संघातर्फे	मयुरी जुनघरे

WHOM TO CONTACT?

Identity Card Signature	UG:	Dr. R. P. Ingole (Principal)	
	PG:	Dr. S. V. Madhamshettiwar (Vice Principal)	
Students Council Incharge	-	Dr. S.V. Madhamshettiwar	
Placement Cell Incharge	-	Dr. S.V. Madhamshettiwar	
Research Co-ordinator	-	Dr.V.S. Wadhai	
Students Welfare Incharge		Dr. S. B. Kishor	
Library Incharge		Dr.S.S.Bhuttamwar	
T.C./Bonafide Certificate	-		
Admission Form	}		
Enrollment Form		-	Shri. T.B. Wadhai
Exam. Hal! Ticket			
EBC/PTCForm			
Ex-and External Student	-	Shri. Yerne	
College Admission	-	Shri. B. Dubdube	
Scholarship	-	Shri Sachin Meshram	
College Magazine "Shabdagandha"	-	Dr.S.K.Shukla	
Sports Incharge	-	Dr. V. E. Somkuwar	
Cultural Incharge	-	Prof. S. B. Patharde	
N.C.C. Boys	-	Capt. Dr. S. G. Kannake	
N.C.C. Girls		Lt. Dr. V. N. Lakhe	
N.S.S. Incharge	-	Prof. Kuldeep Gond	
		Dr. Usha Khandale	
Population Club Incharge	-	Dr. P. S. Mahore	
Competitive Exam Incharge	-	Prof. S. B. Patharde	
Open University (Y.C.M.O.U.) Incharge	-	Dr. S. S.Bhuttamwar	
For Official Information	-	Shri. M. B. Wankar (Officiating Registrar)	

मराठी अर्थशास्त्र परिषदेचे ४२ वे राष्ट्रीय अधिवेशन दिनांक १७,१८ आणि १९ नोव्हेंबर २०१८ ला आयोजित करण्यात आले.त्यानिमित्ताने देशभरातून आलेल्या सर्वांना मार्गदर्शन करतांना कार्यक्रमाचे प्रमुख अतिथी मा.श्री. सुधीरभाऊ मुनगंटीवार (अर्थ नियोजन व वनमंत्री म. तथा पालकमंत्री) जि. चंद्रपूर

मराठी अर्थशास्त्र परिषदेचे ४२ वे राष्ट्रीय अधिवेशन दिनांक १७,१८ आणि १९ नोव्हेंबर २०१८ ला आयोजित करण्यात आले. त्यानिमित्ताने समारोपीय कार्यक्रमात देशभरातून आलेल्या मार्गदर्शन करतांना प्राध्यापक प्रतिनिधींना सोलापूर विद्यापीठाच्या कुलगुरू मा. डॉ. मृणालिणी फडणविस

मराठी अर्थशास्त्र परिषदेचे ४२ वे राष्ट्रीय अधिवेशन दिनांक १७,१८ आणि १९ नोव्हेंबर २०१८ ला आयोजित करण्यात आले. दिनांक १८ नोव्हेंबर २०१८ ला देशभरातून आलेल्या निर्मंत्रतांना मार्गदर्शन करतांना डॉ. अभय बंग

भूगोल दिन समारोह १५ जानेवारी २०१९ प्रमुख वक्ते श्री नंदकिशोर टोंगे यांचे GIS व Remote Sensing या विषयावर व्याख्यान

मराठी विभागातर्फे आयोजित कार्यक्रम पु.ल. देशपांडे जन्मशताब्दी निमित्त मार्गदर्शन करतांना महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. पी. इंगोले मंचावर वक्ते मा. प्रशांत आवें, मराठी विभागप्रमुख डॉ. विद्याधर बन्सोड, पदव्युत्तर वर्गाचे समन्वयक डॉ. प्रकाश शेंडे तसेच डॉ. पद्मरेखा धनकर

मराठी विभागातर्फे आयोजित कार्यक्रमात महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. पी. इंगोले यांनी कवी इरफान शेख यांचे स्मृतीचिन्ह व पुष्पगुच्छ देऊन गौरव करतांना

अन्वेषण २०१८-१९ मध्ये झोन रायपुर येथे झालेल्या स्पर्धेत प्रथम पुरस्कार प्राप्त विद्यार्थीनीचे (कु. नेहा व प्रगतिच) प्राचार्य डॉ. आर.पी. इंगोले सर स्वागत करतांना

हिंदी विभागद्वारा आयोजित हिंदी पखवाडा अंतर्गत काव्य पठन प्रतियोगिता अंतर्गत मंचपर विराजमान महाविद्यालय के उपप्राचार्य व प्राध्यापक.

हिंदी दिवस के अवसर पर आयोजित हास्य कवी सम्मेलन में कवि शंभू शिखर (नई दिल्ली) व मंच पर विराजमान गणमान्य व मान्यवर

हिंदी दिवस समारोह के अवसर पर “स्व. सुशीला देवी हिंदी सेवी पुरस्कार” से सम्मानित सौ. वैशाली महीवार (शिक्षिका) विद्या निकेतन हायस्कूल व जुयनियर कॉलेज महाविद्यालय चंद्रपूर

Principal Dr. R.P. Ingle, Co-ordinator of Dept. Computer Studies and Research Dr. S.B. Kishor, resource person Asst. prof. Shital Bora during a seminars on “Unique Sell Point on dt. 8 th Aug 2018

Secretary of Sarvodaya Shikshan Mandal Mr. Prashant Potdukhe felicitating Dr. Kirtiwardhan Dixit on occasion of inaugural function of “Computer Club” dt 28 th Aug 2018

Principal Dr. R.P.Ingole, Co-ordinator of Dept. Dr. S.B. Kishor Resource person Dr. Rama Golwalkar member Film Censor Board, Mumbai present on dais during a seminar on "Self Branding"

महाविद्यालयात जनसंवाद विभागाच्या वतीने माध्यम उद्योगातली संधी याअंतर्गत प्रख्यात माध्यम बीबीसीत क्षेत्र संधीच्या अनुषंगाने आयोजित परिसंवाद कार्यक्रमात बोलतांना बीबीसी इंडियाच्या प्रशिक्षण व्यवस्थापक सारा हसन सोबत प्राचार्य डॉ. आर. पी. इंगोले व जनसंवाद विभाग प्रमुख प्रा. पंकज मोहरीर

करियर मार्गदर्शन शाळेत विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करतांना मुख्य मार्गदर्शक मा. आकाश इंगोले

Ex. Vice Chancellor Dr. Kirtivardhan Dixit Dr. R.G. Munghate Principal Shri Govindrao Munghate Arts and Sci College, Principal Dr. R.P. Ingole, Co-ordinator of Dept Dr. S.B. Kishor were present and observing presentation of student on "Poster Competition" on dt 28 th Aug 2018

Principal Dr. R.P.Ingole, Co-ordinator of Dept Dr. S.B. Kishor and Incharge of IIT Spoken tutorial Asst. Sandip Gudelliwar present Dr. Manish Uttalwar, Director Innovation club & Linkales Gondwana University Gadchiroli Dr. Rajani Singh during ones days university workshop

डॉ बाबासाहेब आंबेडकर जयंती निमित्त ग्रंथालयात उपस्थित प्राचार्य व प्राध्यापक, व कर्मचारी वर्ग

पोदार इंटरनॅशनल स्कुलच्या विद्यार्थ्यांची ग्रंथालयास भेट.

Principal Dr. R.P. Ingole felicitating the cadets by giving medals on 26th January 2019

JUO Bhavesh Madavi Donating Blood,
 Capt. Dr. S.G Kannake,
 SUO Akash mipalliwar
 CHM Akash Pimpalshende &
 Shivam Jumnake
 Present in the Programme

Gaurd of Honour to Principal
 Dr. R.P. Ingole on 15th August 2018,
 Independence Day Parade

दि. १७ सप्टेंबर २०१८ रोजी Career opportunities
 in C.A profession वर व्याख्यान आयोजित करण्यात
 आले. त्यात नामवंत C.A रिया उत्तरवार यांचे मार्गदर्शन
 लाभले तसेच Commerce Club ची स्थापना करण्यात
 आली.

श्री नंदीसार Senior Co-ordinator,
 Business corespondent
 यावर मार्गदर्शन करतांना

Present in the program
'Sawan Ke Nagme'
Principal Dr. R.P. Ingole,
Ex. Vice Chancellor
Dr. Kirtivardhan Dixit,
Vice Principal
Dr. S.V. Madhashettiwar,
Cultural Incharge
Mr. Sandesh B. Patharde

Singing Competition
on Mansoon songs
'Sawan Ke Nagme'
Student Performance

In 'Sawan ke Nagme' Program
Prize Distribution Principal Dr. R.P. Ingole,
Principal Dr. Haque, Cultural Incharge
Mr. Sandesh B. Patharde

Sports & Cultural Programme 2018
Inauguration of Cultural events
Principal Dr. R.P. Ingole, Vice-Principal
Dr. S.V. Madhamshttiwar, Arts In charge
Dr. P. R. Shende, Cultural In charge
Mr. Sandesh B. Patharde

Sports & Cultural Event -2018
Solo Song Competition

Sports & Cultural Event -2018
Group Song Competition

Sports & Cultural Event - 2018
'Doll Making from fruits or
vegetable' Competition

सूक्ष्मजीवशास्त्र विभागातर्फे आयोजित "टिशू कल्चर"
ह्या विषयावरील कार्यशाळेत उपस्थित मान्यवर

Sports & Cultural -2018
Group Dance Competition

Sports & Cultural -2018
Prize Distribution Honorable Secretary
Sarodaya Shikshan Mandal,
Shri Bharat Potdukhe,
Principal Dr. R.P. Ingole

Department of Physics
Workshop on "Stress Management"
Dated 1/2/2018 Speaker for Workshop
Dr. Rahul Kumar Chawla,
Kalinga University, Raipur

प्राणीशास्त्र विभागातर्फे आयोजित
Joy at fingertip विषयावर Seminar मध्ये
Alok Shevde यांचा सत्कार करतांना
प्राचार्य डॉ. आर. पी. इंगोले

प्राणीशास्त्र विभागातर्फे दरवर्षी घेतल्या जाणाऱ्या
Sickle Cell Anaemia program साठी
उपस्थित मा. प्राचार्य डॉ. आर. पी. इंगोले
आणि सहभागी विद्यार्थी

Dignitaries on dias, Shri Rama Rao,
Chief Conservator of forest
Chandrapur Region
Dr. R.P. Ingole Principal and others
during Inaugural function of
"Green Thinkers Society"

Sports & Cultural Programme - 2018
Best Faculty Prize- UG Science,
Honorable Secretary Sarvodaya
Shikshan Mandal, Shri Bharat
Potdukhe, Teaching Staff & Students

First Prize in State Level Dance Competition
Principal Dr. R.P. Ingole, Vice-Principal
Dr. S.V. Madhamshttiwar, Science Incharge
Dr. D.S. Wadhai, Cultural Incharge,
Mr. Sandesh B. Patharde,
Dr. Rahul Sawalikar, Students of
Commerce Dept.

Guest Lecture on Competitive Exam.
Respected Principal Dr. R.P. Ingole,
Vice Principal Dr. S.V. Madhamshettiwar,
Retired Forest Officer, Shri Arun Tikhe,
Competitive Exam & Career Guidance
Incharge, Mr. Sandesh Patharde

Guest Lecture on 'Competitive Exam
Preparation' Respected Principal
Dr. R.P. Ingole, Vice Principal
Dr. S.V. Madhamshettiwar, Retired
Forest Officer, Shri Arun Tikhe,
Competitive Exam & Career Guidance
Incharge, Mr. Sandesh Patharde

Principal Dr. R.P. Ingole, Vice Principal
Dr. S.V. Madamshettiwar
Co-ordinator Dr. S.B. Kishor present
on dias while resource person
Dr. Geeta Tripathi
(Rajiv Gandhi College of Eng. & Research
delivering a talk during a seminar
on Cognitive Mach.

चंद्रपूर इनरव्हील क्लब व सरदार पटेल महाविद्यालय
तर्फे आयोजित वेस्ट मॅनेजमेंट
ह्या विषयावर आयोजित कार्यशाळेत
उपस्थित मान्यवर

Dr. Sonal Dabhekar of LAD College, Nagpur Addressing the Student of fashion designing on 'art of styling'

Workshop organised on 4th Feb 2019 in collaboration with Himedica Laboratories Dr. Pai was the guest speaker for the workshop

Orientation Workshop for State Level Avishkar participants was organized on 4th Jan 2019 at Sardar Patel Mahavidyalaya, Chandrapur Dr. Amol Nande, GNC Ballarpur was the Chief Guest

Microbiology Student Club President Miss Neha M. Samnpalliwar was honoured by Dr. Pravin Puranik, Jalgaon.

समाजशात्र विभागामध्ये आयोजित व्याख्यान कार्यक्रमात मार्गदर्शन करतांना मा. प्रविण टाके, जिल्हा माहिती अधिकारी चंद्रपूर

Ssm Vice President Hon'ble CA Shri Rameshpant Mamidwar delivering a speech on the occasion of Sports & Cultural Festival

Tree Plantation Program Hon'ble Dr. R.P.Ingole, Mayor Sau. Anjalitai Ghotekar, Secretary Hon'ble Shri Prashant Potdukhe & all College Staff during tree plantation programme

१२ वी महाराष्ट्र राज्य स्तरीय नेटबॉल स्पर्धेच्या उद्घाटन प्रसंगी मार्गदर्शन करतांना सर्वोदय शिक्षण मंडळाचे सचिव मा. प्रशांत पोटदुखे

'Out Standing Sports Person felicitation program' Ku. Dhanashri Lekurwade, delivering a speech
SSM Vice President
Shri Rameshpant Mamidwar, Secretary
Shri Prashant Potdukhe Joint secretary
Dr. Kirtiwardhan Dixit on the dais

'Celebrating International Yoga Day' delivering a speech
Dr. R.P. Ingole,
Mr. Kailash Ghumde (Yoga Coach)
on the dias.

Hon'ble Principal
Dr. R.P.Ingole,
delivering Speech on
the occasion of Sports & Cultural Festival

Sports & Cultural Festival
'Kabaddi Girls' playing a match

Gondwana University represented
colour Holder,
National player,
All India Inter University Players

International Player
Ku. Shruti Jiwane
with SSM Secretary
Shri Prashant Potdukhe,
Principal
Dr. R.P. Ingole

12th Maharashtra Senior Netball
Tournament Chandrapur District
Girls team stood 3rd place

Gondwana University
Inter Collegiate Badminton Champion
Team with Principal
Dr. R.P. Ingole

Students in "Tree Plantation Programme"

दि. ४ जाने. ते १० जाने. २०१९ या कालावधीत विसापूर गावात स्वच्छतेची रॅली करतांना महाविद्यालयीन विशेष शिबिराचे शिबिरार्थी

दि. ४ जाने ते १० जाने. २०१९ या कालावधीत योग प्रशिक्षण घेताना महाविद्यालयीन विशेष शिबिराचे शिबिरार्थी

Gondwana University Inter Collegiate Badminton Champion team with Principal Dr. R.P. Ingole

Gondwana University
Inter Collegiate
Chess Team (Boys runner up) &
(Girls 3 rd Place) with
Princli Dr. R.P. Ingole

Gondwana University
Inter Collegiate
Netball Champion Women
team with
Principal Dr. R.P. Ingole

Gondwana University
Inter Collegiate
Wrestling Champion
Team with
Principal Dr. R.P. Ingole

दि. १० जाने. २०१९ रोजी राष्ट्रीय सेवा योजना
महा. विशेष शिबिराच्या समारोपीय कार्यक्रम प्रसंगी
मार्गदर्शन करताना महाविद्यालयाचे
प्रा. डॉ. आर.पी. इंगोले सोबत शांताराम पोटदुखे
मंडळाचे अध्यक्ष मा. श्रीमती सुधाताई शां. पोटदुखे
विधि महाच्या प्राचार्य डॉ. अंजली हस्तक, विसापूर
ग्रामपंचायतेचे सरपंच सौ. रिताताई जिल्हे

दि. २४ सप्टेंबर ते २ ऑक्टोबर २०१८
या कालावधीत स्वच्छता सप्ताह कार्यक्रमात
स्वच्छता करताना महा. प्रा. डॉ. आर.पी. इंगोले
सोबत कार्यक्रम अधिकारी प्रा. कुलदिप आर. गोंड
डॉ. उषा खंडाळे, प्रा. राजकुमार बिरादार व स्वयंसेवक

दि. २४ सप्टेंबर ते २ ऑक्टोबर २०१८
या कालावधीत स्वच्छता सप्ताह कार्यक्रमात
रॅलीत सहभाग घेताना महाविद्यालयाचे
प्रा. डॉ. आर.पी. इंगोले
सोबत श्री. मोहन वनकर, कार्यक्रम अधिकारी
प्रा. कुलदिप आर. गोंड, डॉ. उषा खंडाळे,
प्रा. राजकुमार बिरादार व स्वयंसेवक

दि. २५ जाने. २०१९ रोजी
उत्कर्ष सामाजिक व सांस्कृतिक स्पर्धेच्या उद्घाटन
प्रसंगी मार्गदर्शन करताना महा.
प्रा. डॉ. आर.पी. इंगोले
सोबत गो.वि. रासेयोचे संचालक
डॉ. नरेश मडावी
डॉ. स्वप्नील माधमशेड्डीवार

दि. २५ जाने. २०१९ रोजी
उत्कर्ष सामाजिक व सांस्कृतिक
स्पर्धेत पथनाट्य करताना स्वयंसेवक

दि. ३० जाने. २०१९ रोजी
स्व. शांतारामजी पोटदुखे
यांच्या जयंती निमित्त
आयोजित भव्य रक्तदान शिबिरात
रक्तदान करतांना रासेयोचे स्वयंसेवक

दि. ३० जाने. २०१९ रोजी
भव्य रक्तदान शिबिरात मार्गदर्शन करतांना
महा. प्राचार्य डॉ. आर.पी. इंगोले
मंचावर उपस्थित सर्वोदय शिक्षण मंडळाचे
उपाध्यक्ष मा. सि.अ. श्री. रमेशपंत मामीडवार
मा. श्री. सुदर्शन निमकर माजी आमदार

दि. २१ सप्टेंबर २०१८ रोजी
जिल्हास्तरीय पथसंचलन व आव्हान निवड शिबिरात
हिरवी झेंडी दाखवतांना महा.
प्रा. डॉ. आर.पी. इंगोले सोबत परिक्षक

दि. २१ सप्टेंबर २०१८ रोजी
जिल्हास्तरीय पथसंचलन व आव्हान निवड
शिबिरात सहभाग घेतांना स्वयंसेवक

दि. २५ जानेवारी २०१८ रोजी
जिल्हा युवा संसद स्पर्धेचे परिक्षण
करतांना परिक्षक मा. राजेंद्रसिंह गौतम,
श्री सुनिल देशपांडे, प्राचार्य श्याम धोपटे

दि. २१ जुन २०१८ रोजी
आंतरराष्ट्रीय योग दिनानिमित्त
मार्गदर्शन करतांना महाविद्यालयाचे
प्रा. डॉ. आर.पी. इंगोले
सोबत योग प्रशिक्षण श्री कैलास घुमडे

दि. २५ जुलै २०१८ रोजी डम्पिंग यार्डवर
वृक्षारोपण करतांना चंद्रपूर मनपाचे महापौर
मा. सौ. अंजलीताई घोटेकर सोबत सर्वोदय शिक्षण
मंडळाचे सचिव मा. प्रशांत पोटदुखे,
महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर.पी. इंगोले,
प्राध्यापकवृंद व रासेयोचे स्वयंसेवक

दि. २५ फेब्रुवारी ते २ मार्च २०१९ पर्यंत
व्यक्तीमत्त्व विकास योजना अंतर्गत
उद्योजकता आणि स्वयंरोजगार
या विषयावर मार्गदर्शन करतांना महाविद्यालयाचे
प्रा. डॉ. आर.पी. इंगोले
सोबत श्री आलोक मिश्रा व प्राध्यापकवृंद

प्लेसमेंट सेल द्वारा आयोजित प्रशिक्षण व रोजगार संधी अंतर्गत टाटा कन्सलटन्सी सर्व्हीसेस ह्या नामांकीत कंपनीत निवड झालेल्या विद्यार्थ्यांसह टि.सी.एस. चे अधिकारी, महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. पी. इंगोले उपप्राचार्य डॉ. एस. व्ही. माधमशेट्टीवार

Workshop on "Power of Subconscious Mind" organised by Department of Chemistry Mr. Prasheek Gaikwad giving demonstration

Workshop on "Power of Subconscious Mind" organised by Department of Chemistry Mr. Prasheek Gaikwad giving demonstration

बेटी बचाओ, बेटी पढाओ रॅलीमध्ये गृहअर्थशास्त्र विभागाच्या विद्यार्थ्यांनी पथनाट्य सादरीकरण कार्यक्रम

मराठी विभागातर्फे दि. २७ फेब्रुवारी २०१९ ला कुसुमाग्रज जयंती मराठी भाषा गौरव दिनानिमित्त मराठीतील सुप्रसिद्ध नाटककार मा. सदानंद बोरकर आत्महत्या ह्या त्यांच्या नाटकातील संवाद सादर करतांना सोबत सहकलावंत विश्वनाथ पर्वते, विजय मुळे

गृहअर्थशास्त्र विभागाच्या विद्यार्थिनींद्वारे शिवनकाम केलेले, कपडे नवजात शिशुंकरीता जिल्हा सामान्य रुग्णालय चंद्रपूर येथे मा. प्राचार्य डॉ. आर. पी. इंगोले सरांच्या हस्ते प्रसूत मातेला कपडे देतांना सोबत गृहअर्थशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. उषा खंडाळे प्रा. श्वेता गुंडावार आणि विद्यार्थिनी

निःशुल्क उन्हाळी क्रिडा प्रशिक्षण शिबिर समारोपीय समारंभात विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करतांना संस्थेचे उपाध्यक्ष मा. सी.अे. श्री. रमेशपंत मामीडवार

राष्ट्रकुल संसद महामंडळ महाराष्ट्र विधानमंडळाद्वारा आयोजित राष्ट्रकुल सांस्दीय अभ्यास वर्गात गोंडवाणा विद्यापीठ गडचिरोली तर्फे प्रतिनिधीत्व करताना सरदार पटेल महाविद्यालयाचे राज्यशास्त्र विषयाचे विद्यार्थी कु. रामचंद्र श्रीरामे व कु. मंगेश उंचेकर एम.ए. भाग-२ चे विद्यार्थी

हिंदूस्थान पेट्रोलियम कंपनी कडून
सिएसआर योजनेअंतर्गत
७२३ विद्यार्थ्यांचा शिष्यवृत्तीचा
३६ लाख ६० हजार शंभर रूपयाचा
धनादेश सुपूर्द करताना कंपनीचे अधिकारी

दि. २५ जानेवारी २०१९ रोजी जिल्हा युवा संसद
कार्यक्रमप्रसंगी महाविद्यालयाचे प्राचार्य
डॉ. आर. पी. इंगोले सोबत गो.वि. रासेयोचे
संचालक डॉ. नरेश मडावी सोबत स्पर्धेचे परीक्षक

दि. २१ सप्टेंबर २०१८ रोजी जिल्हास्तरीय
पथसंचलन व आव्हान निवड शिबिराचे
उद्घाटन प्रसंगी मार्गदर्शन करताना महाविद्यालयाचे
प्राचार्य. डॉ. आर. पी इंगोले

प्लेसमेंट विभागातर्फे आयोजित
कॅम्पस ड्राईव्ह मधून रिलायन्स जिओ
ह्या कंपनीमध्ये निवड झालेले
विद्यार्थी, कंपनीचे अधिकारी, प्राचार्य
प्लेसमेंटचे सदस्य इ.

सरदार पटेल महाविद्यालय, चंद्रपूर

(कला, वाणिज्य, विज्ञान, संगणकशास्त्र, गृहशास्त्र, ग्रंथालयशास्त्र, जनसंवाद-पदवी व पदव्युत्तर विभाग)

महाविद्यालयाची मुख्य इमारत

ग्रंथालय, संगणकशास्त्र, (M.C.A.) पदव्युत्तर सायन्स (M.Sc.) व जनसंवाद